รายงานสถานการณ์ความเคลื่อนไหว และองค์ความรู้
เรื่อง

เด็ก เยาวชน ครอบครัว และ นวัตกรรมการเรียนรู้-การศึกษา

เล่มที่ 1 : สถานการณ์ความเคลื่อนไหว และองค์ความรู้

โดย

โครงการประสานงานวิจัยเพื่อพัฒนาสังคม
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

กรกฎาคม 2546

RDC 44 Q 0001

รายงานสถานการณ์ความเคลื่อนไหว และองค์ความรู้
เรื่อง

เด็ก เยาวชน ครอบครัว และ นวัตกรรมการเรียนรู้-การศึกษา

เล่มที่ 1 : สถานการณ์ความเคลื่อนไหว และองค์ความรู้

โดย

โครงการประสานงานวิจัยเพื่อพัฒนาสังคม
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

กรกฎาคม 2546

คำนำ

โครงการประสานงานวิจัยเพื่อพัฒนาสังคม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) มีบทบาทหน้าที่ในการกระตุ้น หนุนเสริม ประสาน เชื่อมโยง ให้เกิดกลไกการจัดการความรู้เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนการพัฒนา และได้ถือเอา *เด็ก เยาวชน ครอบครัว* เป็นประเด็นหนึ่งในการดำเนินงาน เนื่องจากเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการสร้างกำลังคนและอนาคตของชาติ ขณะที่ทุกวันนี้สถาบันทางสังคม นับตั้งแต่ระดับครอบครัวเป็นต้นมา ที่จะมีส่วนในการทำหน้าที่บ่มเพาะสมาชิกที่ดีของสังคมกลับอ่อนแอลง และไม่อาจทำหน้าที่ได้อย่างที่ควรจะเป็น

ทั้งนี้โครงการฯ ได้ให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงเครือข่ายและพัฒนากลไกที่จะทำหน้าที่จัดการความรู้ ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเรื่องนี้ จึงได้สนับสนุนให้มีการรวบรวม ประมวลวิเคราะห์-สังเคราะห์สถานการณ์ความเคลื่อนไหวและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเด็ก เยาวชน และครอบครัว ตลอดจนได้เข้าไปทำหน้าที่เป็น "กองเลขานุการภาคีเพื่อเด็กไทย" เพื่อเป็นแกนกลางประสานความร่วมมือของภาคีต่างๆ ให้เป็นกลไกที่ทำหน้าที่สร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของภาคีสมาชิกอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นทั้งการสร้างสรรค์และใช้ความรู้ไปในกระบวนการดังกล่าว

การดำเนินงานในเรื่องนี้ได้ทำให้เกิดกิจกรรมในเชิงเวทีการเรียนรู้ และการทบทวนสถานการณ์ความเคลื่อนไหว ตลอดจนองค์ความรู้หลากหลายประเด็น เนื่องจากเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับเรื่องอื่นๆ อีกมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่อง การศึกษา หรือนวัตกรรมการเรียนรู้

รายงานฉบับนี้ เป็นการรวบรวมเนื้อหาจากกระบวนการทำงานดังกล่าวในช่วงปี 2544-2545 โดยแบ่งออกเป็น 4 ภาค ดังนี้

ภาคที่ 1 **สถานการณ์ความเคลื่อนไหวและองค์ความรู้เรื่องเด็ก เยาวชน** โดยโครงการฯ สนับสนุนให้เกิดการวิเคราะห์ถึงสถานการณ์ความเคลื่อนไหวและองค์ความรู้ในแต่ละภาค โดยเฉพาะภาคใต้และภาคเหนือ ซึ่งจะมีเนื้อหาและขอบเขตการดำเนินงานที่แตกต่างกันไปตามบริบทของภาค และสำหรับภาคอีสานนั้น ได้มีการดำเนินการอยู่แล้ว กล่าวคือ มีการศึกษาถึงสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนภาคอีสาน โดย คณะทำงานวิจัยและพัฒนาเด็ก เยาวชนเชิงบูรณาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ภายใต้การสนับสนุนของมหาวิทยาลัยขอนแก่น และองค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย

ภาคที่ 2 **เด็ก เยาวชน ครอบครัว ในความเคลื่อนไหวของภาคีเพื่อเด็กไทย** เป็นการรวบรวมเนื้อหาสาระจากเวทีภาคีเพื่อเด็กไทย ซึ่งเป็นการรวมตัวของบุคคล ครอบครัว และกลุ่ม องค์กรในสังคม ที่มีการเชื่อมโยงกัน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และหนุนเกื้อกัน ในการดำเนินบทบาทของสถาบันครอบครัว และองค์กรเครือข่าย ในการพัฒนาเด็กเยาวชนไทย ภายใต้การสนับสนุนของมูลนิธิแม็กไซไซ โดยที่ผ่านมาได้มีการจัดกิจกรรมในเชิงเวทีเสวนาประจำเดือนและเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับเครือข่าย จำนวน 16 ครั้ง

ภาคที่ 3 **นวัตกรรมการเรียนรู้นอกระบบ** เป็นเนื้อหาจากการจัดกิจกรรมที่ต่อเนื่องและขยายผลจากเวทีภาคีเพื่อเด็กไทย ที่ทำให้เห็นว่า ได้มีกลุ่ม องค์กรที่ได้มีปฏิบัติการเกี่ยวกับการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชนที่มีคุณภาพและศักยภาพอยู่มากมาย ในขอบข่ายที่อาจจะเรียกกันทั่วไปว่า การศึกษาทางเลือกบ้าง การเรียนรู้นอกระบบบ้าง เป็นต้น ที่น่าจะได้มีการขยายแนวคิดและทำให้เกิดการเรียนรู้กับสังคมอย่างกว้างขวางขึ้น

ภาคที่ 4 **ความรู้เพื่อชีวิต : เด็ก เยาวชน ครอบครัว และการศึกษาในงานวิจัย สกว.** เป็นการรวบรวมประเด็นเนื้อหาจากเวทีสัมมนา ซึ่งเป็นการร้อยเรียงผลงานที่สกว.ให้การสนับสนุนการดำเนินงานวิจัยและพัฒนาในหลายโครงการที่เกี่ยวข้องกับประเด็นเรื่อง เด็ก เยาวชน ครอบครัว และการศึกษา เพื่อชี้ให้เห็นถึงสถานการณ์ปัญหา แนวโน้ม ตลอดจนแนวคิดและทิศทางในการแก้ไขปัญหาในเรื่องดังกล่าว

โครงการประสานงานวิจัยเพื่อพัฒนาสังคม

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	(ก)
สารบัญ	(ข)
บทสรุป	(ค)

ภาคที่ 1 : สถานการณ์ความเคลื่อนไหว และองค์ความรู้เรื่องเด็ก เยาวชน

■ รายงานสถานการณ์และองค์ความรู้เรื่องเด็ก และเยาวชนในภาคใต้	1
■ การเคลื่อนไหวของการทำงานด้านเด็กและเยาวชนใน 9 จังหวัดภาคเหนือตอนบน	38

ภาคที่ 2 : เด็ก เยาวชน ครอบครัว ในความเคลื่อนไหวของภาคีเพื่อเด็กไทย

■ โรงเรียนดนตรีบ้านดรุณบทเพลง	1
■ พิพิธภัณฑ์เด็ก	5
■ การพัฒนาเด็กปฐมวัยด้วยการอ่าน	16
■ การศึกษาโดยครอบครัว	32
■ การพัฒนาศักยภาพเด็กด้วยวิธีธรรมชาติ	47
■ เยาวชนกับการพัฒนาชุมชนเมือง	67
■ การปฏิรูปการศึกษาจะหนุนช่วยการปฏิรูปการเมืองได้อย่างไร	79
■ การมีส่วนร่วมของชุมชน : การแก้ไขปัญหาเด็ก เยาวชนในชุมชน	99
■ เด็ก เยาวชนกลุ่มรักษ์เขาชะเมา ความหลากหลายในการจัดการทรัพยากร	119
■ อานาปานสติภาวนาและโยคะฝึกจิตพิชิตโรค	157
■ ศิลปวัฒนธรรม ละครหุ่นองุ่น มาลิก	171
■ การ์ตูนวัฒนธรรมสร้างสรรค์ยุวชนไทย	194
■ ชมรมรักใจคุณ กิจกรรมรณรงค์สุขภาพเพื่อเยาวชน	214

ภาคที่ 3 : นวัตกรรมการเรียนรู้นอกระบบ

■ นวัตกรรมการเรียนรู้นอกระบบ	1
■ แนวทางการจัดการศึกษา "ศูนย์เรียนรู้"	52
■ ศูนย์เรียนรู้ และการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน	99

ภาคที่ 4 : ความรู้เพื่อชีวิต : เด็ก เยาวชน ครอบครัว และการศึกษาในงานวิจัย สกว.

■ เด็ก เยาวชนในยุคโลกาภิวัตน์	1
■ การปฏิรูปการเรียนรู้สู่อิสรภาพทางปัญญา	18
■ การพัฒนาการเรียนรู้/ การศึกษาเพื่อเด็ก ครอบครัว และชุมชน	35

บทสรุป

ปัจจุบันนี้ถือเป็นยุคทองของการศึกษาก็ว่าได้ ด้วยเป็นยุคที่มีการพูดถึงเรื่องการศึกษามากที่สุดอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน กลายเป็นกระแสของสังคมในยุคที่การปฏิรูปการศึกษา เป็นนโยบายหนึ่งที่รัฐบาลให้การสนับสนุนอย่างชัดเจน แต่ในเชิงของการปฏิบัติจริงจะเกิดผลมากน้อยประการใด คงเป็นสิ่งที่ต้องมีการประเมินกันอย่างจริงจังรอบด้านต่อไป

ที่ผ่านมา ภายใต้กระแสการปฏิรูปการศึกษาชาติ รัฐบาลและหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทั้งหลาย มักได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่า ยังคงตกอยู่ในกับดักของปัญหาเชิงโครงสร้างและกระบวนทัศน์การศึกษาแบบเดิมๆ อยู่นั่นเอง ขณะเดียวกันก็ ปรากฏว่า มีภาคประชาชน อันได้แก่ ปัจเจก ครอบครัว ชุมชน และเครือข่ายสถาบันทางสังคม ฯลฯ ทั่วประเทศ ได้มีความพยายามที่จะนิยามและให้ความหมายของ "การศึกษา" เสียใหม่ ที่สามารถจะตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาของตนเองและการพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ภายใต้เงื่อนไขของสภาพแวดล้อมและบริบทที่แตกต่างกันไป โดยได้ริเริ่มลุกขึ้นมาจัดการศึกษาหรือสร้างกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบที่แตกต่างไปจากเดิมกันเป็นจำนวนมาก ดังจะเห็นได้จากสถานการณ์ความเคลื่อนไหวของเครือข่ายองค์กรที่ทำงานเรื่องเด็ก เยาวชน ตลอดจนความเคลื่อนไหวของภาคีเพื่อเด็กไทย และภาคส่วนอื่นๆ ในการจัดการศึกษาโดยภาคประชาชนเอง อันนับเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่สำคัญ ซึ่งสะท้อนให้เห็นนวัตกรรมการเรียนรู้นอกระบบที่ก่อรูปขึ้นในสังคมไทย

การจัดการศึกษาของภาคประชาชนเหล่านี้ มีทั้งที่เป็นศูนย์การเรียนที่ดำเนินการเป็นเอกเทศ และที่ดำเนินการเกาะเกี่ยวเป็นเครือข่าย อาทิ *กลุ่มพ่อแม่ที่จัดการศึกษาที่บ้าน* (Home School) *กลุ่มโรงเรียนทางเลือก* เช่น โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก โรงเรียนสัมมาสิกขา โรงเรียนสัตยาไส ฯลฯ *ศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน* เช่น โฮงเฮียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนา โรงเรียนชุมชนอีสาน เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านอีสาน โรงเรียนใต้ร่มไม้ ศูนย์เรียนรู้ชุมชนวัฒนธรรมคลองขนมจีน สาคลี ศูนย์ส่งเสริมพลเมืองเด็กสงขลา โรงเรียนม่อนแสงดาว ค่ายดูดาวเกิดแก้ว มหาวิชชาลัยชุมชนปักษ์ใต้ ฯลฯ *กลุ่มศิลปะการแสดงและดนตรี* เช่น โรงเรียนดนตรีบ้านดรุณบทเพลง กลุ่มมะขามป้อม กลุ่มละครหุ่นยายอุ่น กลุ่มกระดานหก กลุ่มยายกับตา กลุ่มศิลปวัฒนธรรมกระจกเงา ฯลฯ

รูปแบบการศึกษาส่วนใหญ่ จะเป็นการศึกษานอกระบบ มีเนื้อหาครอบคลุมเกือบทุกมิติและบูรณาการ อย่างไรก็ตาม ความริเริ่มอันทรงคุณค่าทางการศึกษาเหล่านี้ ยังทำกันอย่างกระจัดกระจาย ขาดการเชื่อมโยงกันเอง และขาดการเชื่อมโยงกับส่วนอื่นๆ ของสังคม โดยเฉพาะกับการศึกษาในระบบ ที่จะนำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการหนุนเสริมซึ่งกันและกัน ให้เกิดเป็น "พลังแห่งการเรียนรู้" ของสังคม และนำพาประเทศไปให้พ้นจาก "วิกฤติทางปัญญา" ที่เราประสบกันอยู่ในปัจจุบัน

ในขณะที่ปัญหาอีกด้านหนึ่งซึ่งเชื่อมโยงกัน ในฐานะที่เป็นศูนย์กลางหรือกลุ่มเป้าหมายของการจัดการศึกษา และเป็นทั้งผลผลิตของระบบการศึกษา ตลอดจนเป็นผลพวงของการพัฒนาสังคมโดยรวมก็คือ เด็ก เยาวชน ครอบครัว ซึ่งยังเป็นปัญหาอยู่ในหลายๆ ด้าน และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เด็กและเยาวชนชายขอบ ซึ่งเป็นเด็กที่ขาดพื้นที่ทางสังคม ไม่ว่าจะเป็น เด็กจากสถานพินิจฯ เด็กอาชีวะ เด็กถูกละเมิดสิทธิ์ เด็กไร้สัญชาติ เด็กที่มีปัญหาเร่งด่วน เช่น เด็กติดเอดส์ แก๊งค์เด็ก โสเภณีเด็กต่างด้าว เด็กในสภาพมลพิษจากสารเคมี เด็กขายยาเสพติด ขณะที่อีกด้านหนึ่งก็สะท้อนปัญหาด้านครอบครัวด้วย เช่น ครอบครัวที่มีแม่คนเดียว ครอบครัวเด็กพิเศษ ครอบครัวโรคเอดส์ เป็นต้น

แม้ไม่อาจกล่าวได้ว่า สถานการณ์ปัญหาด้านเด็กและเยาวชน เป็นปัญหามาจากเรื่องระบบการศึกษาเพียงถ่ายเดียว แต่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับปัญหาเชิงโครงสร้างด้านต่างๆ อย่างซับซ้อน แต่ก็เป็นจุดที่สะท้อนให้เห็นถึง "วิกฤติทางปัญญา" ที่สังคมไทยจำเป็นจะต้องทบทวนในเรื่องของการจัดการเรียนรู้ การศึกษาที่จะนำไปสู่อิสรภาพทางปัญญา เพื่อจะเป็นต้นทางของการแก้ไขปัญหาอื่นๆ รวมทั้งปัญหาเด็ก เยาวชน ครอบครัว ซึ่งจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ความ

รู้จากการวิจัยในชุดโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนรู้ การศึกษาเพื่อเด็ก ครอบครัว และชุมชน ที่สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้ชี้ให้เห็นประเด็นปัญหาหรือสถานการณ์ที่สำคัญ ได้แก่

- ชุมชนมีความรู้และวิธีเรียนรู้ของตนเอง แต่กำลังหมดพลัง และยังไม่เป็นที่เข้าใจและยอมรับในภูมิปัญญาที่มี จากสังคมโดยรวม
- การศึกษาเรียนรู้ ยังติดรูปแบบโครงสร้างของระบบโรงเรียน และปฏิเสธความเป็นจริงและความต้องการในชุมชน
- ครู/ ผู้บริหาร เป็นหัวใจของความสำเร็จ แต่ยังขาดการพัฒนาอีกมาก
- มีตัวอย่างที่ดีเกิดขึ้น แต่ยังขาดช่องทางขยายผลและประยุกต์ใช้

จากความเคลื่อนไหวของปัจเจก กลุ่ม องค์กรทางสังคมต่างๆ ที่เคลื่อนไหวในเรื่องการจัดการเรียนรู้ การศึกษาทางเลือก การเรียนรู้นอกระบบต่างๆ ได้สะท้อนให้เห็นการดึงพลังสร้างสรรค์จากทุนที่มีอยู่เดิม ไม่ว่าจากเด็ก จากผู้เฒ่าผู้แก่ ภูมิปัญญาต่างๆ มาใช้ขับเคลื่อน ที่มักทำให้เราเห็นว่า พลังสร้างสรรค์เหล่านี้ไม่ได้เกิดขึ้นในระบบ ดังนั้นการจะนำไปขยายผลต่อ จึงมีเงื่อนไขปัจจัยที่แตกต่างออกไปจากการจัดการเรียนรู้หรือการศึกษาในระบบอย่างมาก อีกทั้งบริบทที่แตกต่างกัน เช่น บริบทของเด็ก เยาวชน ครอบครัวที่อยู่ในชนบทและในเมือง ย่อมนำไปสู่การจัดการหรือวิธีการดำเนินงานที่แตกต่างกัน

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาองค์ความรู้ในงานวิจัยและพัฒนาควบคู่ไปด้วยกับการปฏิบัติการทางสังคมมีความจำเป็นต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาและแก้ไขปัญหา ไม่ว่าจะมองในเรื่องของเด็ก เยาวชน ครอบครัว หรือการศึกษาก็ตาม ซึ่งจากเวทีระดมความคิดเห็นจากเวทีต่างๆ ได้ชี้ให้เห็นประเด็น/ โจทย์วิจัยอย่างหลากหลาย อาทิ

1. งานวิจัยเพื่อค้นหาและพัฒนาพื้นที่ต้นแบบ และการขยายผล
   - งานวิจัยเพื่อค้นหาและพัฒนาพื้นที่ต้นแบบชุมชน-โรงเรียนเข้มแข็ง
   - งานวิจัยปฏิบัติการเพื่อประยุกต์ใช้/ ขยายผลตัวแบบโรงเรียน/ ชุมชน
   - รูปแบบ กระบวนการ วิธีการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของกลุ่ม ชุมชนต่างๆ ในสังคมไทย
   - งานวิจัยศึกษาความพร้อมและศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนในการจัดการศึกษา
   - งานวิจัยชุด "เด็กของชุมชน" สร้างกำลังใจและตัวอย่างที่ดี
   - แนวทางการทำงานร่วมกันระหว่าง โรงเรียน ครู นักเรียนและชุมชน
2. งานวิจัยเพื่อพัฒนาฐานข้อมูล/ สถานการณ์/ ความรู้
   - ฐานข้อมูลเรื่องปัญหาเด็ก
   - เด็กติดยา
   - ผลกระทบของสื่อ
   - เครือข่ายและศักยภาพการทำงานด้านเด็กในพื้นที่
   - องค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมฐานรากในการสร้างสำนึกท้องถิ่น
   - ศึกษาภัยคุกคามใหม่ๆ ต่อเด็กที่เจาะลึกถึงสาเหตุ
   - ประเมินผลประสิทธิภาพของหน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่ดูแลเด็ก
3. งานวิจัยปฏิบัติการ
   - พัฒนาศักยภาพและกระบวนการทำงานของกลุ่มเยาวชน
   - ค้นหาแนวทางพัฒนาครอบครัวเข้มแข็ง
   - วิธีการพัฒนาครูและสร้างเครือข่ายพัฒนาครู
   - เชื่อมโยงการศึกษาทางเลือกกับระบบการศึกษา
   - ปรับ/ แปลงองค์ความรู้ของการศึกษาทางเลือกให้เป็นที่รับรู้และเข้าใจจากสังคม

ทั้งนี้จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการหรือวิธีทำงานที่หลากหลาย อาทิ การสร้างกลไกที่พร้อมจะเปิดพื้นที่ทางสังคมให้กับเด็ก ในการรับฟังมุมมองเด็ก เน้นความคิดเชิงบวก และการให้เด็กมีส่วนร่วม ใช้ศักยภาพและพลังสร้างสรรค์ของเด็ก เยาวชน สายด่วนปัญหาเด็กที่มีกระบวนการรองรับที่ดี เช่น ระบบอาสาสมัคร บ้านพักฉุกเฉิน ระบบการให้คำปรึกษา ระบบตำรวจเฉพาะกิจเรื่องเด็ก ระบบสนับสนุนจากเอกชน ระบบรณรงค์ทางสังคม ระบบการคืนเด็กกลับสู่บ้าน-สังคม ตลอดจนการมีเวทีประชุมประสานงานด้านการวิจัยและพัฒนาเด็ก เยาวชนอย่างสม่ำเสมอเพื่อรับทราบความเคลื่อนไหวซึ่งกันและกัน รวมทั้งมีการสรุปสถานการณ์ ความรู้ร่วมกันเป็นระยะๆ ในลักษณะการทำงานเป็นเครือข่าย ตลอดจนการประสานในแนวดิ่ง เพื่อผลักดันนโยบายในการแก้ไขปัญหา และที่สำคัญคือ การเน้นถึงบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการจัดการศึกษา โดยการสนับสนุนด้านซอฟท์แวร์ รวมทั้งให้ประชาชนและชุมชนเข้ามาร่วมดูแล ตรวจสอบได้ เป็นต้น.

1

สถานการณ์ความเคลื่อนไหว และองค์ความรู้เรื่อง เด็ก เยาวชน

1 รายงานสถานการณ์และองค์ความรู้เรื่องเด็ก และเยาวชนในภาคใต้

38 การเคลื่อนไหวของการทำงานด้านเด็กและเยาวชนใน 9 จังหวัดภาคเหนือตอนบน

1 รายงานสถานการณ์และองค์ความรู้เรื่อง เด็กและเยาวชนในภาคใต้

1. สถานการณ์เด็กและเยาวชนในภาคใต้

โดยทั่วไปแล้วนักจิตวิทยา (สุชา จันทน์เอม : 1-3) มักแบ่งขั้นแห่งพัฒนาการของมนุษย์ออกตามระดับอายุและวุฒิภาวะ เป็นหลายระดับ โดยที่วัยเด็กจะอยู่ในระหว่างช่วงอายุวัยเด็ก เริ่มตั้งแต่อายุ 2-12 ปี และวัยรุ่นช่วงอายุระหว่าง 13-21 ปี ดังนั้นถ้าใช้คำว่า "เด็กและวัยรุ่น" จะครอบคลุมตั้งแต่เด็กชั้นอนุบาลจนถึงระดับอุดมศึกษา ซึ่งจะยากแก่การวิเคราะห์ผลกระทบจากบริบท ต่อตัวเด็กซึ่งจะมีผลต่อพฤติกรรม เพื่อให้ง่ายแก่การพิจารณา ในเอกสารฉบับนี้จะใช้คำว่า "เด็ก" กับกลุ่มเป้าหมายที่มีอายุในช่วง 6-12 ปี (ซึ่งโดยทั่วไปจะเรียนอยู่ในระดับประถมศึกษา) และใช้คำว่า "เยาวชน" สำหรับกลุ่มเป้าหมายหมายที่มีอายุในช่วง 13-18 ปี (ซึ่งโดยทั่วไปจะเรียนอยู่ในระดับมัธยมศึกษา)ประถมศึกษา) ดังนั้นคำว่า "เด็กและเยาวชน" จะครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในระดับประถมและมัธยมศึกษา

ในช่วงปี 2538 – 2539 สภาองค์การพัฒนาเด็กและเยาวชนได้ทำการศึกษาสถานการณ์และปัญหาของเด็กและเยาวชนเป็นรายจังหวัด โดยสอบถามความเห็นจากกลุ่มตัวอย่างจังหวัดละประมาณ 200 คน ซึ่งจำแนกเป็นคน 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มที่เป็นคนพ้นวัยเยาวชน เป็นตัวแทนของคนในชุมชนมองสภาพปัญหาที่เกิดจากเยาวชน และ 2) กลุ่มเยาวชน สอบถามเกี่ยวกับปัญหาที่เยาวชนประสบ

ในส่วนที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของเยาวชนที่ชุมชนเห็นว่าเป็นปัญหา ในส่วนของภาคใต้ ปรากฏผลโดยรวมตามลำดับความสำคัญดังนี้ **(1) ขับรถซิ่ง (2) ติดยาเสพติด (3) ตั้งแก๊ง จี้ ปล้น ลักขโมย และ (4) ทะเลาะวิวาท**

ปรากฏการณ์ดังกล่าว เป็นที่ประจักษ์ชัดตามสื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสื่อโทรทัศน์ สื่อหนังสือพิมพ์ และดูเหมือนว่าจะเป็นไปในทำนองเดียวกันทั้งประเทศ

ในเรื่องเดียวกันนี้ เมื่อสอบถามกลุ่มเยาวชนเกี่ยวกับปัญหาที่เยาวชนประสบ พบว่า มีปัญหาเรียงตามลำดับความสำคัญ 10 ลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 1

จากคำตอบในสองแง่มุมของคนสองกลุ่ม จะพบประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

ความเห็นจากคนกลุ่มแรกซึ่งเป็นผู้ใหญ่หรือกลุ่มที่เป็นพ่อแม่/ญาติผู้ มีความเห็นที่ให้น้ำหนักกับผลกระทบต่อความไม่เป็นระเบียบของสังคม มากกว่าจะให้น้ำหนักกับความรุนแรงของปัญหาที่ฝังลึกอยู่ภายในตัวปรากฏการณ์ หรือเอา **"อาการ" หรือผลแห่งปัญหา** มาเป็นกับ "ตัวปัญหา" หรือตัวสาเหตุ และภาพรวมมองออกไปจากตัวเองหรือใช้ตัวเองเป็นที่ตั้งและเห็นว่าคนอื่นเป็นปัญหา

ตารางที่ 1 แสดงปัญหาที่เยาวชนประสบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เรียงตามลำดับความสำคัญ 10 อันดับแรก

ลำดับความสำคัญของปัญหา	ปัญหาที่เยาวชนประสบรายจังหวัด		
	ปัตตานี	สตูล	ยะลา
1	ยาเสพติด	ยาเสพติด	ยาเสพติด
2	ว่างงาน	การศึกษา	การศึกษา
3	ครอบครัว	ว่างงาน	ว่างงาน
4	การศึกษา	ครอบครัว	การใช้เวลาว่าง
5	การใช้เวลาว่าง	คบเพื่อน	ขาดสถานที่ อุปกรณ์กีฬา
6	คบเพื่อน	ทะเลาะวิวาท	ครอบครัว
7	อยากรู้ อยากลอง	เล่นการพนัน	คบเพื่อน
8	ขาดสถานที่ อุปกรณ์ กีฬา	การใช้เวลาว่าง	เมาสุรา สูบบุหรี่
9	แต่งงานเร็ว	เที่ยวกลางคืน	เอาแต่ใจ ไม่เชื่อฟังผู้ใหญ่
10	เที่ยวกลางคืน	ถูกหลอกไปขายบริการ	ขาดการอบรม

ความเห็นจากคนกลุ่มหลังซึ่งเป็นเด็กและเยาวชน แสดงความเห็นเช่นเดียวกันกับกลุ่มแรกคือเอา "อาการ" หรือผลแห่งปัญหา มาเป็นกับ "ตัวปัญหา" หรือตัวสาเหตุ และส่วนใหญ่มองออกไปจากตัวเองหรือใช้ตัวเองเป็นที่ตั้งและมองว่าคนอื่นเป็นปัญหา

ทั้งสองกรณีบ่งชี้ว่าระบบการฝึกอบรมเด็กและเยาวชนและระบบการจัดการศึกษาสำหรับสังคมของเรามีปัญหา เพื่อให้เข้าใจตรงกัน ขอยกตัวอย่างดังนี้ เช่น เมื่อเราเกิด "อาการ" ปวดท้อง อาจจะเกิดจากสาเหตุ (ปัญหา) ได้หลายประการเช่น ไส้ติ่งอักเสบ หรือเป็นโรคกะเพาะ หรือเป็นแผลในลำไส้ หรือจะเป็นหลายเหตุปนกัน ฯลฯ การจะขจัดอาการปวดท้องเราต้องไปรักษาที่สาเหตุ (แก้ปัญหาหรือขจัดปัญหา) แล้วตัว "อาการ" จะหายไปเอง ในทำนองเดียวกันกับปรากฏการณ์ ยาเสพติด การทะเลาะวิวาท การมั่วสุมและการก่ออาชญากรรม ล้วนเป็น "อาการ" ทั้งสิ้น และ "อาการ" เหล่านี้ บาง "อาการ" ก็จะเป็นเหตุของ "อาการ" ถัดไป (ถ้าวิเคราะห์แบบพลวัต)

ที่เห็นชัดเจนคือทั้ง 2 กลุ่มมองออกไปจากตัวเองหรือใช้ตัวเองเป็นที่ตั้งและมองว่าคนอื่นเป็นปัญหา

มีนักวิชาการหลายท่านทั้งในและต่างประเทศ ได้ทำการศึกษาและบ่งชี้ให้เห็นถึงสาเหตุแห่งพฤติกรรม (อาการ) เหล่านี้ ดังเช่น ทาลคอทท์ พาสัน (Talcott Parsons 1955) นักสังคมวิทยาได้กล่าวสรุปไว้ว่า การที่บุคคลในสังคมมีพฤติกรรมเชิงลบ (แตกต่างไปจากบันทัดฐานทางสังคม) หรือมีพฤติกรรมต่อต้านสังคมนั้น เกิดจากบทบาทของครอบครัวที่เป็นหน่วยเล็กที่สุดของสังคม ซึ่งก็เช่นเดียวกันกับ ศาสตราจารย์ประพาส อวยชัย (2527) ได้เสนอแนวทางแก้ไขการกระทำผิดของเด็กว่า ควรจะ "ทำบ้านให้เป็นบ้าน" ซึ่งหมายถึง บิดามารดาจะต้องไม่ทำให้เกิดความแตกแยกในครอบครัว และจะต้องแสดงตัวอย่างที่ดีเป็นตัวแบบให้ลูกๆ เห็น รวมถึงให้ความรักความอบอุ่นแก่ลูกๆ และสั่งสอนอบรมให้ลูกมีความประพฤติปฏิบัติในสิ่งดีงาม

จรรยา สุวรรณทัต (2532) ระบุว่า ความเป็น (อาการ) อันธพาล ยุวอาชญากร ความล้มเหลวทางการเรียน การติดยาเสพติด การประพฤติผิดทางเพศ สุขภาพจิตเสื่อม เป็นผลมาจากความไม่ปรองดองในครอบครัว ในขณะที่ โสภา ชปิลนันท์ (2533) ได้ทำการศึกษาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในเด็กและเยาวชนในชุมชนแออัดของกรุงเทพมหานคร และชี้ชัดได้ว่า เด็กเริ่มเสพยาเสพติดในช่วงอายุระหว่าง 11-14 ปี และอยู่ในครอบครัวที่ขาดความอบอุ่นทั้งสิ้น เช่น ครอบครัวที่พ่อแม่ทะเลาะกัน พ่อแม่แยกกันอยู่ และจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดจำนวน 136 เรื่อง ที่ดำเนินการศึกษาในช่วง 2517 – 2533 (อ้างจาก อมรา พงศาพิชญ์ 2537) ชี้ให้เห็นโดยปราศจากข้อสงสัยอีกคือบ้าน

ที่แตกแยกปราศจากความอบอุ่นเป็นผล ทำให้เยาวชนกระทำผิดส่วนในต่างประเทศ ซัทเทอร์แลนด์ (อ้างจาก โสภา ชปิลนันท์ 2533) ได้กล่าวถึงลักษณะของครัวเรือนที่ก่อให้เกิดการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน โดยพิจารณาจากประเภทและความสัมพันธ์ในครอบครัวไว้ดังนี้

1. ครอบครัวที่มีสมาชิกบางคนขาดศีลธรรม ติดเหล้า ติดยาเสพติด หรือทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยการประกอบอาชญากรรม

2. ครอบครัวที่ขาดพ่อ ขาดแม่ หรือขาดทั้งพ่อแม่ อันสืบเนื่องมาจากการหย่าร้าง การแยกกันอยู่ หรือการตายจาก

3. ครอบครัวที่พ่อแม่ละเลยไม่ให้การอบรมสั่งสอน

4. ครอบครัวที่มีปัญหาขัดแย้งตลอดเวลา อันได้แก่ ครอบครัวที่มีใครคนใดคนหนึ่งบงการหรือเป็นเจ้ากี้เจ้าการอยู่ตลอดเวลา มีอคติ ขาดความรักและความเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน

5. ครอบครัวที่มีพื้นฐานทางเศรษฐกิจฝืดเคือง ขัดสนยากจน ต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในการประกอบอาชีพ ไม่มีเวลาใกล้ชิดหรือให้การอบรมลูก

6. ครอบครัวที่มีสมาชิกในครอบครัวมีมาตรฐานการดำรงชีวิตที่ต่างกัน

จากงานการศึกษาของหลายๆ ท่านข้างต้น พอจะสรุปได้อย่างมั่นใจได้ว่า บทบาทของ "ครอบครัว" มีผลโดยตรงต่อพฤติกรรมของเด็กอย่างแน่นอน อย่างไรก็ตาม งานเหล่านี้ยังไม่สามารถบอกต่อไปว่า แล้วครอบครัวควรจะทำอย่างไร (How to) เพื่อให้เด็กและเยาวชนซึ่งเปรียบประดุจหน่ออ่อนของป่าสังคมได้เจริญงอกงามต่อไป เพียงแต่บอกเป็นนัยๆ ว่า อย่าทำให้ครอบครัวอยู่ในข่าย 6 ประการนี้ และที่สำคัญไปกว่านั้นก็คือ ถ้าเป็นครอบครัวในสังคมไทยจะต้องทำอย่างไร (ภายใต้กรอบวัฒนธรรมที่ต่างกัน)

จากคำตอบของเยาวชนในบริเวณ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผนวกกับผลการศึกษาของนักวิชาการ พอทำให้เราเรียงปัญหาที่เยาวชนตอบมาเสียใหม่ โดยจัดเรียงเป็น

เหตุ	ผล (อาการ)	ผลสืบเนื่อง (อาการ) ดังนี้
ครอบครัว	คบเพื่อน	ยาเสพติด
การศึกษา/เรียนรู้	ว่างงาน	ทะเลาะ วิวาท
อยากรู้ อยากลอง	การใช้เวลาว่าง	เที่ยวกลางคืน
	เอาแต่ใจ ไม่เชื่อฟังผู้ใหญ่	มั่วสุมตั้งแก๊งก่ออาชญากรรม
		ถูกหลอกไปขายบริการ

จากการแยกเหตุและผลออกจากกัน ทำให้พอจะมองเห็นได้ว่า รากเหง้าของปัญหาเกิดจาก 1) สถาบันครอบครัว 2) ระบบการศึกษา และ 3) พฤติกรรมพื้นฐานของเด็กและเยาวชนตามทฤษฎีจิตวิทยา และหากจะแยกวิเคราะห์ลึกลงไปอีกจะพบว่า ฐานตามธรรมชาติของเด็กและเยาวชนตามทฤษฎีจิตวิทยาคือความอยากรู้อยากลอง สถาบันครอบครัวและระบบการศึกษา จะทำหน้าที่ขัดเกลาให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมอยู่ในกรอบของปทัสถานทางสังคมในแต่ละสังคม แต่ทั้งหมดที่กล่าวถึงนี้อยู่ในบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งถ้าทั้งสถาบันครอบครัวและระบบการศึกษาเท่าทันการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนั้น กระบวนการขัดเกลาน่าจะทำให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมอยู่ในกรอบของปทัสถานทางสังคมในแต่ละสังคมได้อย่างราบรื่น

หากจะตั้งคำถามต่อว่า แล้วครอบครัวที่เคยทำหน้าที่ได้ดีแต่ก่อนมา ทำไมในปัจจุบันจึงทำหน้าที่ไม่ดีเสียเล่า การจะตอบคำถามนี้ จะต้องเข้าใจถึงการปรับตัวของการทำหน้าที่ของครอบครัวในระหว่างการเปลี่ยนผ่านของยุคสมัย จากระบบเศรษฐกิจเปิดแบบไทยๆ ได้เปลี่ยนแปลงไปจากสภาพเศรษฐกิจแบบเกษตรกรรมดั้งเดิมหรือกึ่งเกษตรกรรม เป็นการผลิตเพื่อป้อนระบบตลาดทั้งในเมืองไทยและตลาดโลก เน้นการเติบโตภาคอุตสาหกรรม ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา เศรษฐกิจไทยโตในอัตราสูงมากเฉลี่ย 7 – 8 % แต่ส่วนใหญ่เป็นการเติบโตในภาคอุตสาหกรรม การค้า ธนาคาร และบริการต่างๆ ในขณะที่ภาคเกษตรกลับลดถอยลง จากเดิมเคยมีมูลค่าการผลิต 34% ของจีดีพีลดลงเหลือเพียง 16% ทั้งๆ ที่ ภาคอุตสาหกรรมรองรับคนทำงานเป็นสัดส่วนน้อยกว่าภาคเกษตรมาก ซึ่งแต่เดิมภาคเกษตรเป็นแหล่งทำกินของคนกว่าครึ่งประเทศ การเติบโตของเศรษฐกิจในลักษณะที่ไม่สมดุลเช่นนี้ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมหันต์ในชนบท ผลักดันให้มีการอพยพย้ายถิ่นของครอบครัวจากชนบท ทิ้งลูกหลานไว้ให้ผู้สูงอายุดูแล หรืออพยพทั้งครอบครัวเข้าสู่แรงงานในเมืองทั้งที่เข้าสู่ระบบ หรือนอกระบบเศรษฐกิจ ขนาดแรงงานในเมืองจึงเพิ่มจำนวนอย่างรวดเร็ว เช่น พ.ศ. 2533 เขตเมืองมีแรงงานประมาณ 7 ล้านคน หรือเป็นร้อยละ 25 ของแรงงานทั้งหมด แรงงานในเมืองนี้ส่วนใหญ่เป็นผู้อพยพจากชนบทชั่วคราว ส่วนหนึ่งก็ลงหลักปักฐาน ทำให้จำนวนคนงานในโรงงานขนาดใหญ่เพิ่มจาก 2 แสนคน มาเป็น 1 ล้านคน ในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา (จันทร์เพ็ญ ชูประภาวรรณ และคณะ 2541)

หากจะพิจารณาปรากฏการณ์ดังกล่าว ผ่านปัจจัยผลักและดึงในช่วงที่ประเทศไทยเริ่มแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับแรก "รัฐ" มุ่งปรับค่านิยมของคนในชาติให้เป็น "งานคือเงิน เงินคืองาน บรรดาลสุข" ซึ่งหมายถึงว่า "เงิน" สามารถบรรดาลสุขได้ เมื่อคนต้องการความสุขจึงต้องแสวงหาเงิน ผลจากการปรับค่านิยมดังกล่าวทำให้เกิดการปรับการผลิตเพื่อ"ความมั่นคงของชีวิต" เป็น " ผลิตเพื่อความมั่งคั่ง" ดังนั้นค่าจ้าง (ที่ตำแหน่งงานอยู่ในเมือง) ที่เป็นตัวเงินจึงเป็นแรงดึงให้มีการอพยพเข้าเมือง พร้อมๆ กันนั้น "ความต้องการ" ชีวิตที่มีความสุขเป็น "แรงผลัก" ให้มีการอพยพเข้าทำงานในเมืองต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

ผลจากการปรับค่านิยมคือ การกระชากสังคมไทยที่เคยเหนียวแน่นด้วยการร้อยรัดของวัฒนธรรมออกจากกัน เพราะวัฒนธรรมไทยเป็นวิถีชีวิตของคนในสังคม เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินชีวิตที่หลากหลาย ในระยะการเปลี่ยนผ่านจากสังคมไทยโบราณมาเป็ยยุคทันสมัยลักษณะประการหนึ่งที่แตกต่างระหว่างสังคมยุคเก่ากับใหม่ คือ วัฒนธรรมไทยโบราณมักได้มาจากประสบการณ์ตรง เน้นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ต้องเห็นหน้าตากัน ในขณะที่วัฒนธรรมสมัยใหม่เป็นวัฒนธรรมผ่านสื่อ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกำลังเคลื่อนย้ายไปสู่ความสัมพันธ์แบบมีสื่อเป็นตัวกลางมากขึ้นเปลี่ยนแปลงกระบวนการคิดจิตสำนึกที่ห่างไกลธรรมะ ศาสนาถูกลดระดับจากที่เป็นข้อตกลงทางสังคม มาเป็นเรื่องรสนิยมส่วนตัวและข้อตกลงในทางสังคมสมัยใหม่ใช้กติกาของระบบตลาด เป็นระบบการซื้อขายตั้งแต่สิ่งของไปถึงการซื้อขายมนุษย์ การเปลี่ยนรูปนี้ทำให้คนไทยซึ่งเดิมมองมนุษย์อย่างหลากหลายมิติ คือ เป็นเด็ก ผู้หญิง ลูก ญาติ เพื่อน ฯลฯ กลับกลายเป็นมองเห็นเพียงมิติเดียวคือเป็นสินค้า

ในขณะเดียวกัน วัฒนธรรมไทยก็กำลังหลอมรวมเข้ากับวัฒนธรรมโลกโดยอาศัยเทคโนโลยีระบบข้อมูลข่าวสารประจวบกับครอบครัวอ่อนล้าในการทำหน้าที่สั่งสอนอบรมในช่วงวัยที่เด็กเยาวชน ใคร่รู้ ใคร่ลอง โดยส่งผ่านภาระดังกล่าวไปให้โรงเรียน ดังนั้นความสัมพันธ์ภายในครอบครัวซึ่งแต่เดิมผ่านการปฏิสัมพันธ์ (สื่อสาร) แบบเผชิญหน้ามาเป็นความสัมพันธ์ผ่านสื่อ ประกอบกับระบบโรงเรียนก็ล้มเหลวในการฝึกอบรม (ตัวบ่งชี้คือต้องมีการปฏิรูปการศึกษาอย่างขนาดใหญ่....ถ้าดีแล้วคงไม่ต้องปฏิรูป) และเมื่อหันกลับมาพิจารณาสื่อที่เด็ก/ เยาวชนใช้ประกอบในการเรียนรู้มากคือ สื่อภาพยนต์ สื่อการ์ตูน สื่อโทรทัศน์ สื่อวิดิทัศน์ และวิดีโอเกมส์ ซึ่งสื่อส่วนใหญ่ที่เด็กและเยาวชนใช้ ต่างแทรกสอดการต่อสู้ ความรุนแรง ความฟุ้งเฟ้อ ไว้ทั้งสิ้น เช่น

- การ์ตูนญี่ปุ่น (ต่อสู้กับสัตว์ประหลาด)
- โทรทัศน์ หนังประโลมโลก แอ๊กชั่น ฟุ้งเฟ้อ โฆษณา
- ภาพยนตร์ วิดีโอ ประเภท สงคราม แอ๊กชั่น
- วิดีโอเกมส์ ต่อสู้

ดังนั้นเมื่อเด็กและเยาวชน "รับรู้" โดยปราศจากการ "เรียนรู้" พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกจึงเบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานที่พึงประสงค์ของสังคม ไปสู่สิ่งที่ตนรับรู้มาจากสื่อ ซึ่งยืนยันได้จากการสอบถามเด็กและเยาวชนจำนวน 26 คนในสถานพินิจจังหวัดสงขลา ถึงสาเหตุที่ทำให้ตนเองมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน (ในกลุ่ม "อาการสืบเนื่อง".... จนถูกกักกัน) 24 คน (ร้อยละ 92) ตอบสรุปได้ว่า 1) อยากเด่น (เช่น รถซิ่ง ทะเลาะวิวาท) 2) ทะเยอทะยาน (โลภอยากได้เงิน เช่น ยาเสพติด อาชญากรรม) 3) รู้เท่าไม่ถึงการณ์ (ตามเพื่อน..เช่น เสพยาเสพติด ทะเลาะวิวาท ร่วมแก๊ง) 4)ควบคุมตนเองไม่ได้ (ใจร้อน เมาสุรา เช่น ทะเลาะวิวาท ข่มขืน)

แม้ว่าในมิติหนึ่งโดยเฉพาะในสังคมเมือง มีปัญหาวิกฤติทางวัฒนธรรมที่สังคมไทยกำลังเผชิญอยู่คือ การถือเอาประโยชน์ตนเป็นที่ตั้ง และขาดความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ไม่เคารพสิทธิของคนอื่น การใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา เป็นต้น แต่ในอีกมิติหนึ่ง สืบเนื่องจากรากวัฒนธรรมหมู่บ้านไทยที่มีหลากหลายไปตามถิ่นฐาน ซึ่งเกือบทั้งหมดเป็นระบบสังคมกสิกรรมซึ่งให้ความสำคัญต่อประโยชน์ยั่งยืนและร่วมกันของส่วนรวม ให้ความสำคัญกับการสืบสายเลือด สถาบันครอบครัวและเครือญาติ ในมิตินี้แม้จะถูกคุกคามครอบงำโดยระบบทุนนิยมสมัยใหม่ แต่เนื่องจากความผูกพันกับระบบเดิมมีมาก จึงยังไม่กลายเป็นแบบทุนนิยมไปทั้งหมด แม้ว่าในระยะ 20 ปีมานี้ ทรัพยากรของชุมชนลดน้อยลง ชาวนาไร้ที่ดินเพิ่มขึ้น ทั้งชายหญิงเด็กต้องออกไปทำงานนอกหมู่บ้าน ทำให้วัฒนธรรมหมู่บ้านถูกสั่นคลอนแต่ก็ยังดำรงสภาพอยู่ได้ในบางส่วน ดังจะเห็นได้จากการศึกษาเปรียบเทียบวิถีดำเนินชีวิตของครอบครัวในหมู่บ้านต้นทางอพยพกับปลายทางอพยพย้ายถิ่น พบว่า ลักษณะครอบครัวในชุมชนต้นทางที่หมู่บ้านชนบทยังคงมีความเป็นอยู่ที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ระหว่างกัน การแพร่กระจายข่าวเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วแบบปากต่อปากและยังให้ความสำคัญกับครอบครัวมาก มีการแบ่งบทบาทและดำรงความสัมพันธ์อันดี แต่หากเป็นเด็กที่อยู่กับผู้ย่าตายายก็มีแนวโน้มที่จะถูกปล่อยปละละเลย ในขณะที่ชุมชนปลายทางที่อยู่ในเขตก่อสร้างในกรุงเทพฯ จะพบความสัมพันธ์เฉพาะกลุ่ม ถ้าต่างกลุ่มจะไม่มีความสัมพันธ์กัน การดำเนินชีวิตครอบครัวมีต่ำ โดยที่พ่อบ้าน/แม่บ้านส่วนหนึ่งใช้เวลาว่างไปกับการดื่มสุรา เล่นการพนัน มีการใช้ความรุนแรงในครอบครัวเป็นประจำ

โดยสรุป การนำเสนอสภาพการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็ก เยาวชน และครอบครัว ซึ่งประมวลจากเอกสาร บทความ การศึกษาวิจัย ส่วนใหญ่มิได้แสดงให้เห็นชัดเจนว่า ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของเด็ก เยาวชน และครอบครัวอย่างไรบ้าง เอกสารส่วนใหญ่เป็นการแสดงสภาวะการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างต่างๆ โดยทั่วไป มีเพียงบางชิ้นที่แสดงให้เห็นอิทธิพลของรากฐานความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณีที่มีต่อสิทธิ และการพัฒนาเด็กฯ โดยที่รากฐานทางการปกครองและวัฒนธรรมแต่ดั้งเดิมของไทย มิได้ให้สิทธิเด็กและสตรีในฐานะเดียวกับบุรุษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรากฐานความคิดที่ว่า "เด็กเป็นสมบัติของพ่อแม่ จะทำอย่างไรกับเด็กก็ได้" ยังคงเป็นกระแสหลักที่มีผลให้เกิดการล่วงละเมิดสิทธิเด็กอยู่เนืองๆ แม้จะมีกฎหมายป้องปรามอยู่บ้าง แต่ก็คงมีปัญหาทางปฏิบัติและบังคับใช้กฎหมาย โดยเฉพาะหากเป็นกรณีที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว เช่น การทารุณเด็ก การขายเด็กไปเป็นแรงงานหรือโสเภณี เป็นต้น แม้ในระบบการเมือง นอกจากการเปิดโอกาสให้เยาวชนอายุ 14 ปีขึ้นไปมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งแล้ว ก็ยังมิได้มีกระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนอย่างแท้จริง ในบางยุคสมัยกลับปรามปรามทำลายกระบวนการประชาธิปไตยของนักเรียนนักศึกษาเสียอีก และแม้ว่าประเทศไทยจะลงนามในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กไปแล้ว ก็ยังไม่ปรากฏรูปธรรมหรือมาตรการที่ชัดเจนซึ่งจะดำเนินการให้เกิดขึ้นจริงในสังคมไทย

ในอีกด้านหนึ่งสภาวะการพัฒนาเศรษฐกิจที่ไม่สมดุล และละเลยเกษตรกรและคนยากจนซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศก็มีผลให้เกิดปัญหาครอบครัวแตกแยก พรากจาก และการที่เด็กและเยาวชนเสียโอกาสทางการศึกษาเพราะต้องออกขายแรงงานจุนเจือตนเองและครอบครัว นอกจากนี้ด้วยสภาพที่รัฐมิได้กำหนดนโยบายดูแลกำกับสื่อสารมวลชนอย่างเหมาะสม แทนที่สื่อสารมวลชนแขนงต่างๆ โดยเฉพาะ "โทรทัศน์" ซึ่งเป็นสื่อหลักที่ส่งผ่านข่าวสารต่างๆ ที่มีสาระประโยชน์ไปยังเด็กและเยาวชน นอกเหนือจากสื่อสารมวลชนอันเป็นแหล่งพักผ่อนหาความบันเทิงสำหรับเด็ก

เยาวชน และครอบครัวแล้ว รัฐก็ยังจัดให้มีสวนสาธารณะ สนามเด็กเล่น สนามกีฬา กระจายอยู่ทั่วทุกภาค แต่ปริมาณยังน้อยไม่สามารถตอบสนองความต้องการของคนส่วนใหญ่ได้ (จันทร์เพ็ญ ชูประภาวรรณ และคณะ 2541)

2. การทำงานขององค์กร/ บุคคล-กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนในภาคใต้

จากการสำรวจโดยแบบสอบถามไปยังองค์กร/ บุคคล-กลุ่มบุคคล ที่ดำเนินการเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนภาคใต้ในปัจจุบัน (12 พ.ย. 2545) ได้รับกลับมาจำนวน 9 องค์กร ดังแสดงในตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงองค์กร/ บุคคล-กลุ่มบุคคล ที่ดำเนินการเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนในภาคใต้

ที่	ชื่อกลุ่ม	ที่ตั้ง
1	กลุ่มป่าบอน (ชื่อเดิม "กลุ่มคนรักป่าข่อย")	รร.นิคมควนขนุนวิทยา อ.ควนขนุน จ.พัทลุง
2	ชุมนุมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	รร.สวัสดิ์รัตนาภิมุข อ.นาโยง จ.ตรัง
3	กลุ่มอนุรักษ์สัมพันธ์ตรัง	46/1 ต.ทับเที่ยง อ.เมือง จ.ตรัง
4	กลุ่มสุขภาพดีสมสิบ	204 ม.5 ต.บางเป้า อ.กันตัง จ.ตรัง
5	โครงการโรงเรียนใต้ร่มไม้	333 ม.1 ต.หนองธง อ.ป่าบอน จ.พัทลุง
6	ศูนย์การศึกษาและพัฒนาชุมชนต้นน้ำเทือกเขาบรรทัด	12/5 ม.1 ต.น้ำตก อ.ทุ่งสง จ.นครศรีธรรมราช
7	กลุ่มอาสาพัฒนาเด็กและเยาวชนบ้านฮูดู	98/1 ม. 3 ต.เขาลิซา อ.ระแงะ จ.นราธิวาส
8	ประชาคมพลเมืองเด็ก	อาคารศรีเกียรติพัฒน์ ศูนย์พัฒนาอาชีพจังหวัดสงขลา ต.พะวง อ.เมือง จ.สงขลา
9	สงขลาฟอรั่ม	อาคารศรีเกียรติพัฒน์ ศูนย์พัฒนาอาชีพจังหวัดสงขลา ต.พะวง อ.เมือง จ.สงขลา

ใน 9 องค์กร 3 องค์กร เป็นองค์กรประชาชน (Civic Group) ได้แก่ สงขลาฟอรั่ม ประชาคมพลเมืองเด็กและศูนย์การศึกษาและพัฒนาชุมชนต้นน้ำเทือกเขาบรรทัด 5 ใน 9 องค์กรเป็นการรวมตัวของกลุ่มบุคคล ได้แก่ กลุ่มอาสาพัฒนาเด็กและเยาวชนบ้านฮูดู กลุ่มสุขภาพดีสมสิบ กลุ่มอนุรักษ์สัมพันธ์ตรัง ชุมนุมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกลุ่มป่าบอน และ1 องค์กรเป็นองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) ได้แก่ โครงการโรงเรียนใต้ร่มไม้

ใน 9 องค์กร มีเพียง 3 องค์กรที่มีแหล่งทุนสนับสนุนค่อนข้างแน่นอน คือ โครงการโรงเรียนใต้ร่มไม้ (องค์การอโชก้า และ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย) สงขลาฟอรั่ม (มูลนิธิฟรีดรีช เนามัน และหารายได้เองจากสปอนเซอร์รายการวิทยุ) และประชาคมพลเมืองเด็ก (สงขลาฟอรั่ม) และมี 2 องค์กร ที่มีแหล่งทุนสนับสนุนตามกิจกรรม ได้แก่ กลุ่มอนุรักษ์สัมพันธ์ตรัง และชุมนุมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม) นอกนั้นระดมทุนกันเองภายในหมู่สมาชิก/ ผู้สนใจเข้าร่วมกิจกรรม หรือหารายได้โดยการจำหน่ายสินค้า (ศูนย์การศึกษาและพัฒนาชุมชนต้นน้ำเทือกเขาบรรทัด)

ตารางที่ 3 การเทียบเคียงเหตุผลและวัตถุประสงค์ขององค์กร

องค์กร	เหตุผลในการก่อตั้ง	วัตถุประสงค์หลักขององค์กร
ป่าบอน	ตระหนักถึงพลังการสร้างสรรค์ของเด็กและเยาวชนในท้องถิ่นและตระหนักถึงสภาพทางสังคมที่บั่นทอนพลังแห่งการสร้างสรรค์อนาคต	เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ในแนวระนาบเพื่อเรียนรู้ตนเอง ชุมชนและสังคมผ่านกิจกรรมศึกษาหลายมิติ เช่นธรรมชาติ แนวโน้มการพัฒนา การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของชุมชน
ชุมนุมอนุรักษ์ฯ	ตระหนักถึงพลังการสร้างสรรค์ของเด็กและเยาวชนในท้องถิ่นและตระหนักถึงสภาพทางสังคมที่บั่นทอนพลังแห่งการสร้างสรรค์อนาคต	เพื่อให้เยาวชนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในแนวระนาบเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างจิตสำนึกสาธารณะ
สัมพันธ์ตรัง	ตระหนักถึงพลังกลุ่มของเยาวชนที่มีต่อการพัฒนาทั้งตนเองและสังคม	เพื่อให้เยาวชนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในแนวระนาบเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม วิถีชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์
สมสิบ	ตระหนักถึงความอ่อนแอทั้งด้านสุขภาพ ศีลธรรม เศรษฐกิจ และปัญญาของผู้ใหญ่ซึ่งกระทบต่อพลังการสร้างสรรค์ของเด็กและเยาวชน	เพื่อเสริมสร้างชุมชนที่เข้มแข็งทั้งด้านสุขภาพ ศีลธรรม เศรษฐกิจ และปัญญา โดยผ่านการเสริมสร้างพลังแห่งการพัฒนาในกลุ่มเด็กและเยาวชนโดยอาศัยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในแนวระนาบในกิจกรรมทุกมิติ
ชุมชนต้นน้ำ	ตระหนักถึงสิทธิของชุมชนในการรักษาทรัพยากรและตระหนักถึงความด้อยโอกาสในการป้องกันรักษาทรัพยากรของชุมชน	เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนผ่านการเรียนรู้ร่วมกันในเรื่องสิทธิชุมชน และสร้างจิตสำนึกร่วมกันในการปกป้องทรัพยากร
พัฒนาเด็ก	ตระหนักถึงความสำคัญของเด็กและเยาวชนในฐานะที่เป็นพลังแห่งอนาคต และตระหนักถึงสภาพทางสังคมที่บั่นทอนพลังแห่งการสร้างสรรค์	เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนและเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้แสดงศักยภาพให้ชุมชนประจักษ์ และกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกที่รับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม
ใต้ร่มไม้	ตระหนักถึงความล้มเหลวของระบบการศึกษาในปัจจุบันที่มุ่งเน้นการตอบสนองเชิงเศรษฐกิจละเลยการเสริมสร้างความงอกงามจากภายใน	เพื่อสร้างการเรียนรู้อย่างยั่งยืนเพื่อพัฒนาความงามภายในของมนุษย์อันจะส่งผลให้อยู่ร่วมกันอย่างมีสันติ เช่น ความรักในเพื่อนมนุษย์ ความเอื้ออาทร เกื้อการุณย์ฯลฯ
สงขลาฟอรั่ม	มีเวทีพูดคุยอย่างสร้างสรรค์ นำไปสู่การปฏิบัติหรือกิจกรรมการเรียนรู้ในด้านการเมืองภาคประชาชน	เพื่อจัดวงเสวนาเพื่อยกระดับความคิดเกี่ยวกับกิจกรรมสาธารณะ
พลเมืองเด็ก	ตระหนักถึงความสำคัญของเด็กและเยาวชนในฐานะที่เป็นพลังแห่งอนาคต และตระหนักถึงสภาพทางสังคมที่บั่นทอนพลังแห่งการสร้างสรรค์ของเด็กและเยาวชน	เพื่อเชื่อมโยงการเรียนรู้ซึ่งกันและกันในแนวระนาบ จากกลุ่มเด็กและเยาวชนหลากหลายสถานภาพ

จากเหตุผลในการจัดตั้งองค์กรและวัตถุประสงค์ที่เทียบเคียงให้เห็นทั้ง 9 องค์กร ดังแสดงในตารางที่ 3 พบว่า

1) เหตุผลและวัตถุประสงค์สอดคล้องกันทั้ง 9 องค์กร
2) ทั้ง 9 องค์กร ตระหนักถึงพลังการสร้างสรรค์ของเด็กและเยาวชน ในขณะเดียวกันก็ตระหนักถึงการบ่อนทำลายพลังแห่งการสร้างสรรค์ดังกล่าว จากเปลี่ยนแปลงของสังคม-วัฒนธรรม
3) ทั้ง 9 องค์กร มีเจตนารมณ์ร่วมกันในการเสริมสร้างพลังแห่งการเรียนรู้ให้กับเด็กและเยาวชน โดยยึดวิถีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงระนาบ ทั้งระหว่างบุคคล กลุ่ม ที่แตกต่างกัน ทั้งในแง่ภูมิศาสตร์ สถานภาพ ผ่านกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้จักตัวตน รู้จักชุมชน และสังคม รวมถึงเท่าทันต่อผลกระทบจากภายนอก
4) ทั้ง 9 องค์กร มีจุดมุ่งหมายแฝง ที่จะใช้เด็กและเยาวชนที่ได้รับการพัฒนาแล้ว เป็นคานงัดทางสังคม

ตารางที่ 4 กิจกรรมที่องค์กรดำเนินการ

	กิจกรรมที่ดำเนินการ						
องค์กร	**อาชีพ**	**สุขภาพ**	**นันทนาการ**	**การศึกษา**	**สังคม-วัฒนธรรม**	**สิ่งแวดล้อม**	**อื่น ๆ**
ป่าบอน	/	/	/	/	/	/	/
ชุมนุมอนุรักษ์ฯ		/	/	/	/	/	
สัมพันธ์ตรัง				/		/	
สมสิบ	/	/	/	/	/	/	/
ชุมชนต้นน้ำ	/	/			/	/	/
พัฒนาเด็ก	/	/	/	/	/	/	/
ใต้ร่มไม้	/	/	/	/	/	/	/
สงขลาฟอรั่ม	/	/	/	/	/	/	/
พลเมืองเด็ก	/	/	/	/	/	/	

จากตารางที่ 4 จะเห็นได้ว่า เกือบทุกองค์กรดำเนินการแบบองค์รวม คือส่งเสริมศักยภาพในทุกด้านในตัวเด็กและเยาวชน ยกเว้นกลุ่มอนุรักษ์สัมพันธ์ตรัง ที่มุ่งเน้นเฉพาะด้านการศึกษาโดยใช้กิจกรรมสิ่งแวดล้อม และ ศูนย์การศึกษาและพัฒนาชุมชนต้นน้ำเทือกเขาบรรทัด ที่มีกิจกรรมเน้นการรักษาสิทธิชุมชนเกี่ยวกับทรัพยากร

ตารางที่ 5 การให้บริการของแต่ละองค์กร

องค์กร	**การดำเนินกิจกรรม**		
	จำเพาะกลุ่ม/สถานที่		**ไม่จำเพาะ (ทั่วไป)**
	พื้นที่	**สมาชิก**	
ป่าบอน	พัทลุง นครศรี ฯ ตรัง		
ชุมนุมอนุรักษ์ ฯ	อ.นาโยง อ.เมือง		
สัมพันธ์ตรัง	จ.ตรัง		
สมสิบ	ม.5 ต.บางเป้า		
ชุมชนต้นน้ำ	45 ชุมชนรอบเทือกเขาบรรทัด	เฉพาะแกนนำชุมชน 45 ชุมชน	

องค์กร	การดำเนินกิจกรรม		
	จำนวนกลุ่ม/ สถานที่		ไม่จำเพาะ (ทั่วไป)
	พื้นที่	สมาชิก	
พัฒนาเด็ก	ต.เขาลิซา		
ใต้ร่มไม้	จ.พัทลุง		บางครั้ง
สงขลาฟอรั่ม	สงขลา		ประชาชนทั่วไปที่สนใจร่วมกัน
พลเมืองเด็ก	สงขลา		ครอบครัวที่สนใจร่วมกัน

จากตารางที่ 5 จะพบว่า องค์กรส่วนใหญ่ให้บริการเด็กและเยาวชนโดยจำกัดเขตพื้นที่ ยกเว้นสงขลาฟอรัมและโรงเรียนใต้ร่มไม้

3. สถานการณ์ แนวโน้ม และหนทางใหม่

3.1 สถานการณ์ขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาชนในภาคใต้

จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	ข้อจำกัด
1) ทุกองค์กรไม่มีพันธนาการโดยระบบราชการ ทำให้สามารถปรับบทบาทได้ตามสถานการณ์ 2) ทุกองค์กรตระหนักถึงปัญหาร่วมกันหรือมีใจเดียวกัน 3) ทุกองค์กรมีจิตสาธารณะในระดับใกล้เคียงกัน มีปณิธานในทิศทางเดียวกัน มีความมุ่งมั่นในปณิธานระดับเดียวกันและหาญกล้าที่จะเผชิญและงัดกับกระแสหลักของสังคมโลก	1) ขาดการสั่งสมองค์ความรู้และการสืบสานรวมถึงการสืบทอด 2) ขาดงบประมาณสนับสนุน	1) ภายใต้บริบทของการใช้รัฐธรรมนูญใหม่ การปฏิรูประบบราชการ ที่หนุนให้องค์กรอิสระทำงานมากขึ้น เปิดโอกาสให้มีการรวมตัวก่อตั้งสถาบันภาคประชาชน และได้รับการอุดหนุนจากรัฐหรือแหล่งทุนอื่นเพื่อสนับสนุนกิจกรรมภาคประชาชน 2) ภายใต้บริบทของการปฏิรูประบบการศึกษา ที่หนุนให้ทุกภาคีที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมจัดการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชน เพื่อให้เด็กและเยาวชนเป็นเด็กเก่ง ดี และมีความสุข 3) ภายใต้บริบทของการปฏิรูประบบการจัดสรรเคลื่อนความถี่ เปิดโอกาสให้ชุมชน/องค์กร-เครือข่าย ใช้เป็นช่องทางการสื่อสารกับสังคมและกระเพื่อมสังคมในวงกว้างได้	1) ขาดการเชื่อมประสานสนับสนุนระหว่างองค์กร 2) ขาดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ระหว่างกัน

แนวโน้มของสถานการณ์ จากสถิติของสำนักงานปรามปรามยาเสพติดภาคใต้ ชี้ให้เห็นว่า สถานการณ์ยาเสพติดทวีความรุนแรงมากขึ้นทุกปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งยาบ้า ซึ่งในปี 2544 มีคดีรวมของภาคใต้ที่เกี่ยวข้องกับยาบ้าถึง 10,016 คดี มากกว่าในปี 2541 ถึงกว่า 2 เท่าตัว และไม่มีทีท่าว่าจะลดลง เช่นเดียวกับ ยาอี (ยาเอ็กตาซี่) จากสื่อต่างๆ เสนอให้เห็นการขับรถจักรยานต์ซิ่งแพร่ขยายไปตามเมืองต่างๆ ในภาคใต้มากขึ้นเรื่อยๆ เช่นเดียวกันกับการทะเลาะวิวาทหรือการก่อความรุนแรงอันเกิดจากการขาดความยับยั้งชั่งใจ

ปรากฏการณ์ดังกล่าว เป็น "อาการ" ที่บ่งชี้กลับไปที่การขยายตัวของ "สาเหตุ" หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ทั้งครอบครัวและสังคมอ่อนแอลงเรื่อยๆ นั่นหมายถึงว่า พลังการสร้างสรรค์ของเด็กและเยาวชน กำลังถูกบั่นทอนไปเรื่อยเช่นกัน

สถานการณ์ของเด็กและเยาชนในภาคใต้ จากการจัดเวทีที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนในภาคใต้โดยสงขลาฟอรั่ม 2 ครั้ง คือการประชุมเวทีการพูดคุยอย่างพินิจไตร่ตรอง (Deliberative Forum) วันที่ 16 – 17 พฤศจิกายน 2545 ณ สถาบันทักษิณคดีศึกษา สงขลา และ การประชุมเวทีก่อตั้งสมัชชาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ จังหวัดสงขลา วันที่ 13–15 ธันวาคม 2545 ณ หาดแก้วรีสอร์ท จังหวัดสงขลา (ดูได้จากภาคผนวก ข หน้า 16 และภาคผนวก ค หน้า25) พบว่า **เมื่อพิจารณาสถานการณ์ของเด็กและเยาวชนในฐานะ " ผู้ถูกกระทำ" ก็ยังไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปสภาพที่ทบทวนมาตั้งแต่ต้นมากมาย** แต่พบว่า ในฐานะ "ผู้กระทำ" (หรือผู้นำการเปลี่ยนแปลง) เด็กและเยาวชนมีการเชื่อมเครือข่ายมากขึ้น มีการมองประเด็นที่กว้างขวางขึ้น มีความลึกในการวิเคราะห์มากขึ้น

3.2 หนทางใหม่

จากการวิเคราะห์สถานการณ์ของเด็กและเยาวชนใน 3 ส่วนที่ผ่านมาข้างต้น คือ

1) วิเคราะห์ "เหตุและปัจจัย"ของปรากฏการณ์ "พฤติกรรมของเด็กและเยาวชน"
2) วิเคราะห์บทบาทและจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและข้อจำกัดขององค์กรที่มีบทบาทเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนในภาคใต้ และ
3) วิเคราะห์แนวโน้มของสถานการณ์ที่กำลังเคลื่อนเข้ามากระทบ

พบว่า ส่วนใหญ่ของกิจกรรมที่องค์กรต่างๆ ดำเนินการ พุ่งไปที่ตัวเด็ก ให้เด็กและเยาวชนมีทางออกจากความกดดัน ที่มาจากครอบครัว โรงเรียน และสังคมรอบข้าง แต่ตัวปัญหาจริงๆ กลับไม่ถูกแก้ไขเท่าที่ควร อันได้แก่ ครอบครัว ระบบการศึกษา และสังคมโดยรวม แม้ว่าองค์กรต่างๆ จะทำกิจกรรมเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนโดยแข็งขันสักเพียงใด ในที่สุดแล้วเด็กและเยาวชนต้องกลับสู่ครอบครัว ระบบโรงเรียน และสังคม และท้ายสุดเด็กและเยาวชนจะถูกเหนี่ยวนำจนกลับเข้าไปสู่วงจรเดิมอีก

ประเด็นก็คือ เมื่อเทียบพลังที่สร้างสรรค์เพื่อการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมที่ดีหรือพลังด้านบวก กับพลังการเหนี่ยวนำของสังคมโดยรวม ที่นำสังคมไปสู่ความแตกแยกล่มสลายของรากวัฒนธรรมเดิมหรือพลังด้านลบแล้ว แตกต่างกันมากเกินไป การคัดง้างที่เป็นไปได้ จะต้องวางอยู่บนหลักการสำคัญ ได้แก่ (1) รวมพลังการสร้างสรรค์เข้าด้วยกัน (2) รวบรวมองค์ความรู้ และจัดการความรู้ให้ทรงพลัง และ (3) แบ่งสรรหน้าที่เข้าตีหลายจุดทั้งครอบครัว ระบบการศึกษา การเมืองและการสั่นสะเทือนสังคม

3.2.1 รวมพลังการสร้างสรรค์เข้าด้วยกัน

หมายถึง ควรจะมีการตั้งองค์กรกลางที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนในภาคใต้ขึ้น เชื่อมโยงเครือข่ายองค์กรเดิมที่ทำกิจกรรมเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนเข้าด้วยกัน สื่อสารและรวบรวมแหล่งทุน บริหารจัดการกระจายทรัพยากรไปสู่องค์กรเครือข่าย รวมถึงการสรรหา/สร้างเครือข่ายใหม่

3.2.2 รวบรวมองค์ความรู้ และจัดการความรู้ให้ทรงพลัง

องค์กรกลางจะต้องรวบรวมองค์ความรู้จากการปฏิบัติจริงทั้งในเครือข่ายและนอกเครือข่าย และจัดการความรู้ในลักษณะของการสร้างยุทธศาสตร์ และนวัตกรรม (ยุทธวิธี) ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปของทีม Technician Support ผสมกับทีม Internal Evaluation เพื่อสร้างวงจรการเรียนรู้ขึ้นในแต่ละองค์กรเครือข่าย หมายถึงว่าการดำเนินกิจกรรมขององค์

กรเครือข่ายจะต้องตั้งอยู่บนฐานของ "ความรู้" และกระบวนการขององค์กรเครือข่ายดำเนินการ จะต้องตั้งอยู่บนฐาน "การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม"

อนึ่งนวัตกรรมที่กล่าวถึง จะมีอยู่ใน 2 ลักษณะคือ 1) เป็น Software ที่มีวัตถุประสงค์สร้างสรรความคิดจินตนาการ สร้างความตระหนัก และสร้างทางเลือกในสถานการณ์ต่างๆ และ 2) เป็น Capacity Building ซึ่งอาจจะเป็นการฝึกอบรม การสัมมนา ฯลฯ

3.2.3 แบ่งสรรหน้าที่เข้าตี

เป็นผลจากข้อ 3.2.1 และ 3.2.2 องค์กรกลางจะต้องแบ่งจุดเน้นของกิจกรรมขององค์กรเครือข่ายบนฐานความเชี่ยวชาญเดิมของแต่ละองค์กร ออกเป็น 4 กลุ่ม คือ

1) กลุ่มกิจกรรมที่พุ่งไปที่ตัวเด็กและเยาวชน
2) กลุ่มกิจกรรมที่พุ่งไปสู่ครอบครัว
3) กลุ่มกิจกรรมที่พุ่งไปที่การสร้างแรงกระเพื่อมต่อสังคม การเมืองและระบบการศึกษา (เช่น วิทยุชุมชน หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ฯลฯ) และ
4) กลุ่มกิจกรรมที่พุ่งไปที่การเชื่อมต่อกับระบบที่แข็งตัว (เช่น ระบบการศึกษา) กับสถานการณ์จริง (สร้างแรงกดดันให้มีการเปลี่ยนแปลงระบบการขัดเกลาเด็กและเยาวชน ตามช่องทางของรัฐธรรมนูญ และกฎหมายการศึกษา)

จากข้อมูลที่มีในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบระหว่างกันเองแล้วจะเห็นว่า ในภาคใต้กลุ่มกิจกรรมที่พุ่งไปที่ตัวเด็กและเยาวชนมีมากที่สุด ส่วนอีก 3 ด้านเบาบางมาก จึงเป็นคำตอบที่ว่า ทำไมการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ของเด็กและเยาวชนในฐานะ "ผู้ถูกกระทำ" จึงไม่เปลี่ยนแปลงมาก

ภาคผนวก ก

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเด็ก เยาวชน บางประการที่น่าสนใจ

1. บทบาทของสื่อประเภทต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อเด็ก เยาวชน

ในปัจจุบันโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมในเมือง เมื่อครอบครัวอ่อนล้าในการทำบทบาทหน้าที่ลงไป ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ซึ่งแต่เดิมผ่านการปฏิสัมพันธ์ (สื่อสาร) แบบเผชิญหน้า มาเป็นความสัมพันธ์ผ่านสื่อ บทบาทของสื่อมวลชนเพิ่มความสำคัญขึ้นเป็นลำดับ สื่อมวลชนแต่ละประเภทมีบทบาทที่หลากหลาย แต่ก็มีขีดความสามารถจำกัดในบางมิติ เช่น ได้ผลดีในมิติของความรู้ความเข้าใจ แต่ยังอาจขาดศักยภาพในการสร้างเจตคติ และเปลี่ยนพฤติกรรม การทบทวนสถานภาพองค์ความรู้ พบบทบาทของสื่อมวลชนต่อเด็ก เยาวชน และครอบครัว จำแนกตามประเภท ซึ่งสื่อแต่ละประเภทก็เกิดผลกระทบต่อกลุ่มเป้าหมายต่างกันไป กล่าวคือ

- <u>หนังสือพิมพ์</u> สื่อที่เก่าแก่ที่สุด มีอายุนานกว่าศตวรรษ จากจำนวนพิมพ์ไม่ต่ำกว่า 2 ล้านฉบับ แต่เข้าถึงผู้สูงวัย ผู้ชาย ผู้มีการศึกษา สาระเข้าไม่ถึงเด็กและเยาวชน บทบาทของหนังสือพิมพ์ต่อเด็กและเยาวชนนั้น เป็นไปได้ทั้งทางบวก ในฐานะผู้ช่วยเหลือ หรือบทบาทด้านลบคือ การเป็นผู้ทำร้าย/ ละเมิดสิทธิเด็ก เด็กและเยาวชนสนใจประเด็นเรื่องเพศศึกษา แต่ผู้เชี่ยวชาญประเมินว่า เนื้อหาเพศศึกษาในหนังสือพิมพ์นั้นมีความถูกต้องทางวิชาการเพียงร้อยละ 55
- <u>นิตยสารและหนังสือ</u> มีมากมายหลายร้อยฉบับ เหมาะกับผู้แสวงหาสาระความรู้ ส่วนใหญ่เข้าไม่ถึงเด็ก จำนวนนิตยสารหลายร้อยฉบับ แต่มีเพียง 30 ฉบับที่มีสาระบันเทิงที่จะช่วยในการพัฒนาเด็ก และหนังสือยังกระจายไปไม่ถึงเด็กผู้รับสาร
- <u>หนังสือการ์ตูน</u> สื่อในดวงใจเด็กและเยาวชนทุกคน ทุกยุคทุกสมัย อ่านแล้วอ่านอีก เด็กมีรสนิยมการ์ตูนคล้ายคลึงกัน คือ ชอบเนื้อหาตลกเป็นอันดับแรก รองมาคือ สัตว์ประหลาดการผจญภัยและเทพนิยาย เด็กจะปฏิบัติต่อการ์ตูนแบบเป็นของรัก อ่านจบแล้วจะเก็บและนำมาอ่านซ้ำอีก รวมทั้งแลกเปลี่ยนระหว่างเพื่อนฝูง จึงถือเป็นสื่อช่วยสร้างสัมพันธ์ทางสังคมอีกด้วย
- <u>ภาพยนตร์</u> เดิมเป็นสิ่งบันเทิงในครอบครัว กระแสความนิยมจะขึ้น ๆ ลง ๆ เป็นช่วงตามการพัฒนาของภาพยนตร์ โดยบางช่วงก็ซบเซาลงเพราะมีการผลิตวิดีทัศน์กันแพร่หลายและชมภายในบ้านได้ ภาพยนตร์กลับมาเฟื่องฟูเมื่อมีการพัฒนาเทคโนโลยีการฉายภาพยนตร์ใหม่ ภาพสะท้อนความนิยมของคนกรุงเทพฯที่พบในปี พ.ศ. 2539 คือ ร้อยละ 99.4 เคยดูหนังในโรงภาพยนตร์เฉลี่ย 1 ครั้งต่อสัปดาห์ และเป็นวัยรุ่นมากที่สุด
- <u>สื่อเสียง..วิทยุ</u> สื่อที่มีการขยายตัวในด้านช่องทางการสื่อสารอย่างมาก นับแต่การเริ่มก่อตั้งสถานีแรกในปี พ.ศ. 2473 จนถึงปี พ.ศ. 2537 มีถึง 482 สถานี เน้นบันเทิงเป็นหลัก แม้หน่วยงานภาครัฐจะเป็นเจ้าของสถานีวิทยุทั้งหมด แต่การดำเนินงานถูกผูกขาดโดยกลุ่มธุรกิจที่เน้นบันเทิงเพื่อผลกำไร
- <u>โทรทัศน์</u> ในยุค "วัฒนธรรมโทรทัศน์" โทรทัศน์เป็นสื่อที่มีอิทธิพลทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ จนกลายเป็นศูนย์กลางของการสร้างสรรค์วัฒนธรรมในสังคมยุคนี้ เกือบทุกบ้านของไทยมีโทรทัศน์ประจำบ้าน อีกทั้งช่วงเวลาแพร่ภาพก็ยาวนานเกือบตลอด 24 ชั่วโมง จึงปรากฏให้เห็นในงานวิจัยว่า เด็กใช้เวลาว่างในการดูโทรทัศน์มากที่สุด ในขณะที่สัดส่วนของรายการเด็กในโทรทัศน์มีเพียงร้อยละ 3.5 – 14.3 ส่วนใหญ่เป็นรายการที่สั่งมาจากต่างประเทศ ในปี พ.ศ. 2539 การสำรวจพบว่า ใน 1 สัปดาห์รายการเด็กจาก 6 สถานีเพียง 21 รายการ รวมเวลาออกอากาศทั้งสิ้น 14 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ เด็กจะเริ่มดูโทรทัศน์ตั้งแต่ก่อนอายุ 2 ขวบ โดยสนใจภาพและเสียง และเกือบ

ตลอดวัน การสำรวจทุกสมัยจึงพบคล้ายกันว่า เด็กมัธยมปลายส่วนใหญ่ดูโทรทัศน์ทุกวัน วันละไม่เกิน 7 ชั่วโมง รายการที่เด็กเปิดดูมากที่สุดคือการ์ตูน

- <u>โฆษณา</u> รูปแบบพิเศษที่มีผลต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนอย่างมาก พบว่า เด็กเห็นโฆษณา เฉลี่ยวันละ 150 ครั้ง หรือสัปดาห์ละ 3.5 ชั่วโมง งบประมาณโฆษณาสินค้าเด็กก็สูงพอกับผู้ใหญ่คือ 480 ล้านบาทต่อปี โดยเป็นสินค้าประเภทลูกอม ขนมขบเคี้ยวมากที่สุด ผลของโฆษณาอาจสร้างความก้าวร้าวเกินวัย.. สร้างบริโภคนิสัยที่ไม่ดี
- <u>วิดีทัศน์</u> อาจแบ่งได้เป็น 3 รูปแบบ คือ วิดีทัศน์เพื่อความรู้ วิดีทัศน์เพื่อความบันเทิงและวิดีโอเกมส์ (รวมเกมกด) ข้อเด่นคือ เป็นสื่อที่ผู้ใช้สามารถเลือกใช้ได้ในเวลาที่ตนต้องการ การสำรวจในปี พ.ศ. 2531 พบว่าในกรุงเทพฯ มีศูนย์เช่า วิดีทัศน์ 600 กว่าแห่ง และทั่วประเทศ 1,176 แห่ง และกลุ่มเด็กเป็นกลุ่มที่ดูภาพยนตร์ประเภทต่างๆ จากวิดีทัศน์มากที่สุด ส่วนวิดีโอเกมส์ซึ่งแพร่ระบาดเข้ามาในระยะเวลาไม่นานนี้ ก็มีงานวิจัยที่พบว่า เด็กเริ่มเล่นเกมส์ตั้งแต่อายุ 9-10 ขวบ แต่ละคนใช้เวลา 1 – 2 วันต่อสัปดาห์ วันละ 1 – 2 ชั่วโมง สถานที่เล่นคือ ที่บ้านร้านเช่าและบ้านเพื่อน เกมส์ที่เด็กผู้ชายชอบคือ การต่อสู้ เด็กเล่นแล้วเลิกยากคล้ายติดยา เสพติด เด็กที่เล่นวิดีโอ เกมส์บ่อน จะเครียด มีแนวโน้มจะก้าวร้าวและใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา ชอบการต่อสู้มากขึ้น เห็นว่าการฆ่าศัตรูเป็นการแก้ปัญหาที่ดี ผลการวิจัยจะเห็นว่า วิดีโอเกมส์เป็นมากกว่า "ของเล่น" ของเด็ก ซึ่งพ่อแม่ยังไม่ตระหนักถึงอันตรายที่จะเกิดขึ้น

ระบบสวัสดิการของรัฐ นอกเหนือจากการจัดบริการพื้นฐานด้านสาธารณูปโภค คมนาคม และการสื่อสารเพื่ออำนวยต่อการดำรงชีวิตอย่างสะดวก สบาย สำหรับประชาชนทุกเพศทุกวัยแล้ว ยังอาจหมายรวมไปถึงการจัดการด้านนันทนาการ เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของเด็ก เยาวชน และครอบครัว ข้อมูลเท่าที่มีอยู่ไม่ชัดเจนนัก มีเพียงรายงานการจัดสถานที่เพื่อการกีฬา กล่าวคือ ในด้านโครงสร้าง รัฐได้จัดสถานที่สำหรับเล่นกีฬา สวนสาธารณะเพื่อการพักผ่อน ออกกำลังกาย ฯลฯ กระจายอยู่ทุกจังหวัด โดยเฉลี่ยแต่ละจังหวัดมีสนามกีฬากลางแจ้ง 16 แห่ง มีสนามกีฬาในร่ม และโรงฝึกกีฬาจังหวัดละแห่ง สระว่ายน้ำมีน้อยที่สุดเพียง 1 แห่งต่อ 2 จังหวัด

สำหรับกิจกรรมกีฬานั้น การสำรวจในปี พ.ศ. 2535 พบว่า จำนวนเด็กที่เล่นกีฬามากกว่าที่ไม่เล่นกีฬาประมาณ 1.3 เท่า ยิ่งโตขึ้น ก็เล่นกีฬาน้อยลง เด็กในชนบทเล่นกีฬาน้อยกว่าในเมือง เหตุผลที่เล่นกีฬา ส่วนใหญ่ร้อยละ 53.5 เพื่อสุขภาพ เพื่อการแข่งขันร้อยละ 16.7 ไม่ถึงร้อยละ 1 ที่เล่นเพื่อแก้ไขความบกพร่องของร่างกาย นอกจากนี้ภาคธุรกิจเอกชนก็ยังมีบทบาทในการจัดสร้างสวนสุขภาพ อาทิ สวนสุขภาพในจังหวัดต่างๆ จัดสร้างโดยธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ซึ่งปัจจุบันได้มอบให้จังหวัดเป็นผู้ดูแล เรื่องการท่องเที่ยว และกิจกรรมเพื่อความบันเทิงที่มีสาระ เพื่อการพัฒนาเด็ก เยาวชน และครอบครัว ยังไม่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน อาทิ การจัดค่ายพักแรมเยาวชน ค่ายส่งเสริมและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่ดำเนินการโดยภาคเอกชนในเมืองใหญ่ๆ เท่านั้น

ในการเสวนาเรื่อง เด็ก เยาวชน และครอบครัว : อนาคตของชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความเข้าใจในสถานการณ์ของเด็ก มุมมองของเด็กและเยาวชนถึงปัญหาและแนวทางแก้ไขแล้ว จะทำให้เกิดแนวคิดในเชิงบูรณาการในการพัฒนาเด็กและเยาวชน รวมถึงงานพัฒนาด้านอื่นๆ ที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น ในการพูดคุยอาจแบ่งออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ๆ คือ ส่วนที่หนึ่ง เป็นการให้ภาพรวมของสถานการณ์ด้านเด็ก เยาวชน และรวมถึงครอบครัวในบางด้าน ผ่านการทบทวนสถานการณ์การพัฒนาที่ผ่านมา และอีกส่วนหนึ่งมาจากผลงานวิจัย ซึ่งค่อนข้างจะเน้นไปที่ปัญหาสุขภาพ การดูแลเลี้ยงดู และส่วนที่สอง นับเป็นการนำเสนอที่มีสีสันอย่างยิ่ง ด้วยว่าเป็นการนำเสนอในมุมมองของเด็กและเยาวชนผ่านสื่อผสมและกิจกรรมต่างๆ อาทิ สไลด์ ละคร นิทรรศการ เวทีนี้มีผู้ใหญ่ใจดีที่สนใจหลายท่านไปเฝ้ามองว่า พวกเด็กๆ เขาทำอะไรกัน หรือ เขาพยายามจะบอกอะไรกับผู้ใหญ่ บนพื้นฐานของการมองว่า ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ต่างฝ่ายต่างก็ต้องเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

2. ภาพรวมสถานการณ์ด้านเด็กและเยาวชน

สถานการณ์ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน ในที่นี้มีการมองย้อนหลังกลับไปประมาณ 15 ปี (2528 – 2543) โดยภาพรวม ในช่วงแรกๆ พบว่า เป็นปัญหาเรื่องสุขภาพและโภชนาการ รวมถึงการพัฒนาด้านอื่นๆ ก็ต่ำกว่ามาตรฐาน เช่น โอกาสในการศึกษา ขณะที่กลไกในเชิงโครงสร้าง เช่น นโยบาย กฎหมายก็ล้าสมัย ภาครัฐเองก็มีนวัตกรรมในเรื่องการพัฒนาเด็กน้อย ขาดประสิทธิภาพในการทำงาน ขณะที่องค์กรภาคเอกชนมีลักษณะต่างคนต่างทำ การรวมตัวเป็นเครือข่ายยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นเท่านั้น อย่างไรก็ตาม เมื่อมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก สังคม ก็เริ่มมีการตื่นตัวมากขึ้น เวทีสิทธิเด็กถูกผลักดันออกมาให้เด็กมีโอกาสแสดงความคิดเห็นในเวทีระดับชาติ

พอถึงช่วงปลายแผนฯ 6 สถานการณ์ด้านสุขภาพและโภชนาการเริ่มดีขึ้น เพราะมีโครงการที่สนับสนุนการแก้ไขปัญหาด้านนี้มากขึ้น ขณะเดียวกันมีองค์กรเอกชนที่ทำงานเกี่ยวกับเด็กเร่ร่อน แรงงานเด็ก เด็กพิการเกิดขึ้น ซึ่งอาจสะท้อนภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้ระดับหนึ่ง ปัญหาเหล่านี้เริ่มปรากฏชัดขึ้น และองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานด้านเด็กก็มีการประสานกันมากขึ้น เริ่มเป็นที่ยอมรับของภาคราชการ และมีการจับมือร่วมกันทำงานอยู่บ้าง แต่อาจเป็นประเด็นเฉพาะหน้า ในแง่ของนโยบาย กฎหมาย ยังทรงตัว ไม่มีใครพูดถึงมากนัก

ในช่วงแผนฯ 7 สถานการณ์ปัญหาเด็กเปลี่ยนจากด้านสุขภาพ การศึกษา พัฒนาการทั่วไป มาสู่ผลกระทบจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และเมือง เช่น พบปัญหาเด็กต่างชาติ หรือเด็กที่เป็นลูกชนกลุ่มน้อยชัดเจนขึ้น ขณะเดียวกันกลุ่มเด็ก เยาวชนหลาย ๆ กลุ่ม ได้รับการสนับสนุนในทำงานเพื่อสังคม รวมทั้งแผนระดับชาติเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนได้รับความสำคัญมากขึ้น มีนโยบาย กฎหมายใหม่ออกมา แต่กฎหมายที่จะเป็นกฎหมายแม่บทอีกหลายตัวก็ยังไม่ออก เช่น กฎหมายคุ้มครองเด็กในสถานพินิจฯ

เมื่อก้าวเข้าสู่ช่วงแผนฯ 8 รัฐธรรมนูญก็ให้การรับรองสิทธิเด็กชัดเจน มีการพูดถึงการเอาเด็กเป็นศูนย์กลาง ให้ความสำคัญกับเด็กที่แต่เดิมไม่ได้รับการเหลียวแลมากนัก เช่น การให้ความสำคัญกับเด็กพิการ เด็กในสถานพินิจฯ โดยรวมก็คือ ปัญหาได้รับกรแก้ไขมากขึ้น มีการรวมพลังจากฝ่ายรัฐ องค์กรเอกชน ประชาชนมากขึ้น การมีส่วนร่วมของเด็ก และเยาวชนกลายเป็นกระแสสังคมที่แรงมาก

ที่นี้เมื่อมามองดูสถานการณ์ของเด็กและเยาวชนบางด้านในปัจจุบัน ก็พบว่า การเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจสังคมหลายเรื่องส่งผลต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน ที่เห็นได้ชัดที่สุดในปัจจุบันก็คือ ผลกระทบจากวิกฤติเศรษฐกิจในช่วง 2 – 3 ปีมานี้ ทำให้เด็กจำนวนไม่น้อยต้องออกจากโรงเรียน ครอบครัวมีหนี้สินเพิ่มมากขึ้น ซึ่งแน่นอนว่าย่อมส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเด็กไปด้วย ในอดีตที่ผ่านมาหลายปัญหาอาจได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้น แต่ก็มีปัญหาใหม่ ๆ ตามมา เช่น การพัฒนาด้านสาธารณสุขและเศรษฐกิจ ช่วยทำให้เด็กแรกเกิดรอดชีวิตสูงขึ้น แม่มีการคลอดในที่ที่ได้รับการดูแล ขณะเดียวกันสาเหตุการตายของเด็กช่วง 5 ขวบปีแรก ก็เกิดจากสาเหตุที่ป้องกันได้มากขึ้น เช่น อุบัติเหตุ หรือได้รับเชื้อเอดส์ เด็กปฐมวันมีภาวะโภชนาการดีขึ้น มีภาวะขาดอาหารลดลง ขณะเดียวกันเด็กในเขตเมืองก็กลับมีโภชนาการล้นเกิน คือพบเด็กอ้วนมากขึ้นด้วย ส่วนเด็กในชนบทพบว่ามีการขาดธาตุอาหารบางอย่าง เช่น เกลือ(ไอโอดีน)ซึ่งมีผลต่อพัฒนาการทางสมองหรือการเรียนรู้

นอกจากนี้ ปัจจุบันสภาพของครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ทั้งพ่อและแม่ต้องออกไปทำงานทั้งคู่ ทำให้เด็กต้องเข้าไปอยู่ในการดูแลของโรงเรียนอนุบาล ศูนย์เด็ก เท่ากับฝากอนาคตไว้กับคนอื่น ซึ่งคุณภาพการเลี้ยงดูอาจไม่ได้รับความสำคัญเท่าไร เรื่องนี้มีความสำคัญเพราะถือว่าเกี่ยวข้องกับต้นทุนทางสติปัญญาของประเทศเลยทีเดียว เพราะเด็กในช่วง 3 – 6 ปี เป็นช่วงของการเตรียมความพร้อม คนที่เลี้ยงต้องมีความเข้าใจ สามารถจัดกิจกรรมที่จะกระตุ้นพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัย แต่ปัจจุบันกลับพบว่า คุณภาพการดูแลของสถานที่รับเลี้ยงเด็กเหล่านั้นยังไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร โดยเฉพาะในภาคชนบท นอกจากนี้กลุ่มเด็กที่ไร้คนเหลียวแลก็มีมากขึ้น เช่น เด็กเร่ร่อน เด็กชาวเขา เด็กถูกทอดทิ้ง เด็กพิการในชนบทไม่ได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพ ปรากฏการณ์เหล่านี้มักสะท้อนให้เห็นบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปพร้อม ๆ กับสะท้อนความไม่เสมอภาคในการได้รับการดูแลทั้งกาย ใจ สติปัญญาของเด็กในเมืองและชนบท ซึ่งมักเข้าไม่ถึงบริการของรัฐ ทั้งในด้านสุขภาพ และการศึกษา ทั้งหมดเป็นประเด็นว่าชุมชนและรัฐจะเข้ามามี

บทบาทกำกับดูแลในเรื่องเหล่านี้มากขึ้นได้อย่างไร รวมไปถึงว่าปัจจุบันก็มีสิ่งยั่วยุ และล่อใจให้เด็กและเยาวชนหลงทางได้มาก และเกิดขึ้นกับเด็ก/ เยาวชนในวัยที่ต่ำลงทุกที ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องสิ่งเสพติด การมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน หลายคนมองว่าเพราะเด็กถูกชักนำไปด้วยสื่อที่ยั่วยุในรูปแบบต่างๆ ดังจะเห็นได้ว่าทุกวันนี้เด็กและเยาวชนใช้เวลากับการดูทีวี เล่นวิดีโอเกมส์ค่อนข้างมาก แทนที่กิจกรรมอื่นๆ ที่สร้างสรรค์กว่า ในประเด็นเรื่อสื่อนั้น ได้รับการเชื่อมโยงมาสู่จุดที่ว่า ผู้บริโภค ผู้ปกครองจะมีส่วนกำหนดหรือเรียกร้องให้มีการผลิตสื่อที่ส่งเสริมคุณภาพเด็กได้อย่างไรด้วย

ปัญหาเหล่านี้ยังดำเนินไปภายใต้แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างรวดเร็วและซับซ้อน ซึ่งล้วนกระทบต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน และเป็นสิ่งที่ควรต้องตระหนักและมองไปในอนาคต เพื่อที่จะเตรียมเด็กให้สามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ได้ อาทิ เรื่องความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสาร ปัญหาด้านเศรษฐกิจ การเพิ่มจำนวนผู้สูงอายุ ปัญหาอาชญากรรมและการค้ามนุษย์ ที่เด็กมักตกเป็นเหยื่อความก้าวหน้าของเทคโนโลยีชีวภาพ เช่น เรื่องการโคลนนิ่ง และเรื่องความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม เป็นต้น เมื่อมองเนวโน้มเช่นนี้การพัฒนาเด็กและเยาวชนจึงต้องเป็นไปอย่างมีระบบและมีขั้นตอนที่เหมาะสม ซึ่งโดยหลักการก็คือ 1) เมื่อเด็กอยู่ในสภาวะถูกเอาเปรียบสภาพชีวิตความเป็นอยู่ไม่ดี ก็ต้องป้องกัน ช่วยเหลือ แก้ไข 2) ขั้นต่อมาคือ ช่วยให้เขามีศักยภาพในตัวเอง ไม่ตกเป็นเหยื่อโดยง่าย จึงต้องพัฒนาเรื่องสติปัญญา ความเป็นผู้นำ ทักษะอาชีพ ความมั่นคงทางอารมณ์ จิตใจ เรื่องจริยธรรม ค่านิยมที่ดี และ 3) การให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมในวิถีทางต่างๆ เช่น ส่งเสริมให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักทำงานเป็นกลุ่ม เป็นต้น

3. ตารางเปรียบเทียบทฤษฎีพัฒนาการของ Freud, Erikson, Piaget and Sullivan

อายุ Age	Freud's PsychosexualStages	Erikson's Psychosocial Stage	Piaget's Cognitive Stages	Sullivan's Development Of Presonality
0-2 ปี	ระยะปาก (Oral)	ความเชื่อถือไว้วางใจกับความระแวงไม่ไว้วางใจ (trust vs. mistrust)	ระยะประสาทสัมผัส (Sensorimotor Operation)	ระยะวัยทารก
2-3 ปี	ระยะขับถ่าย (Anal)	ความรู้สึกอิสระกับความสงสัยไม่แน่ใจ (Autonomy vs. Doubt)	ระยะของการเริ่มมีความคิดความเข้าใจ (Preoperations)	ระยะวัยเด็กตอนต้น
3-6 ปี	ระยะอวัยวะเพศ (Phallic)	ความคิดริเริ่มและความรู้สึกผิด (Initiative vs. Guilt)		ระยะวัยเด็ก
6-11 ปี	ระยะพัก (Latency)	ความขยันหมั่นเพียรและความรู้สึกมีปมด้อย (Industry vs. Inferiority)	การคิดอย่างมีเหตุผลเชิงรูปธรรม (Concrete operations)	
11-17 ปี	ระยะสนใจเพศตรงข้าม (Genital)	การมีเอกลักษณ์ของตนเองกับความสับสนไม่เข้าใจตนเอง (Identity vs. role Confusion)	การคิดอย่างมีเหตุผล (Formal Operations)	ระยะเข้าสู่วัยรุ่นและวัยรุ่น
17-20 ปี				ระยะเข้าสู่วัยรุ่นและวัยรุ่น
20 ปีขึ้นไป				ระยะวัยผู้ใหญ่

ภาคผนวก ข

สรุปการประชุมเวทีการพูดคุยอย่างพินิจไตร่ตรอง (Deliberative Forum)

วันที่ 16 – 17 พฤศจิกายน 2545 ณ สถาบันทักษิณคดีศึกษา สงขลา

เป็นการประชุมเครือข่ายคนทำงานเพื่อพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนภาคใต้ โดยกระบวนการพูดคุยอย่างพินิจไตร่ตรอง (Deliberative Forum) มีหลักการสำคัญคือ

1. พลังการพูดคุยอยู่ที่การฟังซึ่งกันและกัน การได้มุมมอง – แนวคิดใหม่ๆ แก่กัน ซึ่งจะกระตุ้นให้เกิดการใช้วิจารณญาณ การทำอะไรเร็วแบบเรียนลัด สำเร็จรูป จะทำให้ลดความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ที่จะนำไปสู่การรับรู้ถึงแก่นแท้ ของการวางกรอบประเด็นของปัญหา

2. การวางกรอบประเด็นของปัญหาให้ชัดเจน จะสามารถนำไปสู่การสืบค้นข้อมูล การวิเคราะห์ การวิจัยที่จะนำไปสู่ แนวคิดที่แตกต่างหลากหลาย ข้อโต้แย้งและทางเลือกต่างๆ ได้มากขึ้น รวมทั้งทำให้เกิดการทบทวนกาทำงานให้รอบคอบขึ้น

3. ทำให้เรากล้าเผชิญกับผลได้-ผลเสีย และรู้จักกับการยอมสูญเสียเพื่อแลกเปลี่ยนได้บ้าง

ผลการระดมความคิด ประเด็นของเด็กและเยาวชน

กลุ่มที่ 1 ประเด็น เด็กว้าเหว่ สับสน ไม่เห็นคุณค่าของตัวเอง

องค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ครอบครัวอาชีพ, การศึกษาโรงเรียน ครู เพื่อน ญาติ มิตร ฐานะทางครอบครัว บุคลิกภาพ (อาจจะเหงาท่ามกลางคนหมู่มาก) เด็กถูกบีบให้ประสบความสำเร็จ / ความคาดหวังของผู้ปกครอง เด็กถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพัง การขาดประสบการณ์ ทักษะทางสังคม เด็กไม่มีเพื่อนเล่น เด็กมีภาระงานล้น ทำไม่ทัน (การบ้าน) ขี้เกียจทำงานบ้าน เลี้ยงน้อง

ปัญหา 1. เด็กไม่รู้คุณค่าของตัวเอง ว้าเหว่ สับสน

ประเด็นห่วงใย
- เด็กแสวงหาสิ่งรอบข้าง ยิ่งเดินผิดทาง ทำให้เตลิดเปิดเปิง
- เป็นพ่อแม่ที่ไม่ดี ทำให้เป็นภาระของสังคม สร้างปัญหาที่ซับซ้อนมากขึ้นในสังคม
- ขาดความกตัญญูต่อผู้ใหญ่
- รักไม่เป็น / เห็นแก่ตัว
- เป็นเครื่องมือ เหยื่อสังคม
- ภูมิต้านทานต่ำ

ปัญหา 2. เด็กถูกกระทำรุนแรง

ประเด็นห่วงใย - เด็กจะถูกกรทำรุนแรงต่อ ตนเอง คนอื่น สิ่งแวดล้อม

ปัญหา 3. ผู้ใหญ่ไม่ยอมรับความจริงของเด็กไม่รับฟังเด็ก (เบื้องหลังของปัญหาอยู่ที่ ข้อ 1,2) คิดจากพื้นความคิดของตนเอง : ตัวเราไม่เคยผิด

ประเด็นห่วงใย - เด็กไม่รู้คุณค่า ไม่รู้จักตัวเอง สับสน เด็กถูกกระทำรุนแรง (ทั้งกาย ทั้งใจ) จากผู้ใหญ่

การแก้ไขปัญหา เริ่มจาก ตัวเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคมรอบข้าง

ความหมายกิจกรรมเชิงรุก

- กันไว้ดีกว่าแก้ สร้างภูมิต้านทาให้เด็กที่ยังไม่มีปัญหา คู่ขนาน
- กับการแก้ไข ให้เด็กที่มีปัญหา
- เด็กต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการตัวเอง
- เริ่มต้นทำงานกับเด็กในครอบครัวตัวเอง ใกล้ตัว ในพื้นที่เข้มแข็ง พร้อมๆ กัน
- เลือกรับรู้สื่อตามความเหมาะสม

วิธีการ

- แก้ที่ตัวเหตุ (ตัวที่กระทำจากนอกไปใน)
- ใช้สถานการณ์ของตัวการ (ปัญหา) สร้างกระบวนการเรียนรู้จากใน ไปสู่นอก
- สร้างจุดช่วยปรึกษาแบบเร่งด่วน / ทันควัน

หน้าที่

- รับฟังรับทราบปัญหาเป็นที่ระบายความรู้สึก
- เฝ้าระวัง – สังเกตพฤติกรรมเด็ก
- จัดเวทีให้เด็กสนับสนุนเวทีธรรมชาติ พบปะพูดคุย สร้างกำลังใจ ฝึกอบรมสร้างกิจกรรมที่หลากหลายบนพื้นฐานทุนทางสังคมที่มีอยู่
- โครงการพี่ช่วยน้อง

องค์ประกอบ

- ผู้ใหญ่ที่เข้าใจ อาสาสมัครทั้งที่เป็นเด็กและผู้ใหญ่
- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- แหล่งทุน

การสร้างขีดความสามารถในการจัดกิจกรรม

- สร้างขึ้น พัฒนาตามเหตุการณ์
- ยกระดับความสามารถ สัมมนาแลกเปลี่ยน เชิญวิทยากร

<u>กลุ่มที่ 2</u> ปัญหาครอบครัว

1. ผู้มีส่วนได้-ส่วนเสียเด็ก →พ่อ แม่ ปู่ย่าตายาย
2. ความห่วงใย

เด็ก

- เด็กถูกลดคุณค่า
- เด็กต้องการความรัก ความห่วงใย
- ขาดสมดุลในชีวิต
- สอนด้านเดียว

พ่อแม่

- กลัวลูกไม่มีความสุข
- ขาดความรู้ทักษะการเลี้ยงดู ทุกมิติ

- ห่วงลูกเรื่องการศึกษา
- การคบเพื่อน การใช้เงิน

ปู่ย่าตายาย

- ความเจริญเติบโตของหลาน
- กลัวหลานและลูกทอดทิ้ง
- กลัวหลานด้อยกว่าคนอื่น

3. คุณค่า

เด็ก

- กาย และจิตต้องสมดุล ทั้ง SQ, IQ, EQ, MQ, AQ และอีกมากมาย

พ่อ แม่

- สายใยผูกพัน
- ไว้วางใจ เชื่อมั่นในตัวลูก

ปู่ย่าตายาย

- ความกตัญญู

4. วิธีการ

- หาว่าวงกลมติดกับดักอะไรตรงไหน ให้มีทางเลือก
- ปลูกฝังสิ่งที่ดีงาม
- การเลี่ยงดูเตรียมตัวเป็นพ่อ แม่
- กอดฟังให้อภัยชมเชย
- ให้ความรู้พ่อ แม่
- ให้ความสำคัญและเวลา
- ให้ลูกพัฒนาทักษะจากการเลือก
- ไม่ขัดแย้งในการเลี้ยงดูเด็ก

กลุ่มที่ 3 ปัญหาการศึกษา

1. เริ่มจากสถานการณ์ทางสังคม

- รัฐ → นโยบายเศรษฐกิจและสังคม
- โรงเรียน → ไม่ได้สร้างคน การศึกษาหมาทางด่วน การเรียนรู้แบบท่องจำ ขาดความรักไร้ชีวิต ไม่เป็นความหวังของสังคม ธุรกิจทางการศึกษา
- เด็ก
- ครู
- ครอบครัว พ่อ แม่
- เพื่อน
- ชุมชน

2. คุณค่า

- รากฐานของชีวิต (ไม่ใช่การเป็นทาส)
- ทางออกสำหรับสังคม หลากหลาย เป็นบทเรียน
- อิสระความรัก

- การพึ่งตนเอง/ แก้ปัญหาของตนเอง
- ความปิติ/ ความสุข
- มิติทางวัฒนธรรม

3. ความห่วงใย

- การศึกษาไม่ตอบสนองผู้เรียน
- ครอบผู้เรียน
- การศึกษาเห็นความสำคัญของหน่วยย่อย
- ความไม่รู้คุณภาพทางการศึกษา
- การแข่งขัน ระหว่างเด็ก เด็กเก่ง เด็กเรียนช้า

4. ทางออก

- เปลี่ยนวิธีการ โรงเรียน สร้างความรู้คู่พัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน สอนหนังสือพร้อมทั้งสอนคุณธรรม
- ทำการศึกษาในทุกระดับ ครอบครัว ชุมชน ตนเอง
- สร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันให้เชื่อมโยงกับชุมชน (ปัญหา / ศักยภาพ)
- ถอดบทเรียน แลกเปลี่ยน ขยายผล
- D – day ทางการศึกษา
- เสนอธงการศึกษาที่ชัดเจน

กลุ่มที่ 4 เด็กไม่รู้เท่าทันสื่อ

ผู้เกี่ยวข้อง	ความห่วงใย	คุณค่า	วิธีแก้ไข
ผู้ผลิตสื่อ	สารถึงผู้รับสาระบันเทิง	คุณภาพสื่อ	สื่อสองทาง
แหล่งข้อมูล	ข้อมูลที่เสนอจะตรงหรือไม่	ทันเหตุการณ์	เวทีค้นหาเรื่องจริงจาก
เด็ก	สื่อให้แนวทางกับชุมชน	ผ่อนคลาย	กลุ่มย่อยระดับตำบล
สปอนเซอร์	นำเสนอในสิ่งที่บางแห่งทำได้		หมู่บ้าน
รัฐ	เน้นเนื้อหาแต่ไม่เน้นสาระ		ให้ผู้เกี่ยวข้องเสนอปัญหาเอง
ชุมชน	คุณภาพของผู้ผลิตสื่อ / สาร		นำผู้มีประสบการณ์เข้ามาเกี่ยวข้อง
นักจัดรายการ			
กบว.			

ปัญหา	ผู้ที่เกี่ยวข้อง	ความห่วงใย	คุณค่าทางสังคม	วิธีการแก้ไข
1.บริโภคสื่อที่ไม่เป็นประโยชน์	- ผู้ผลิตสื่อ - เจ้าของสื่อ	- สาระถึงผู้รับ - ความเที่ยงตรงของข้อมูล	- คุณภาพสื่อ - ให้แนวทางกับชุมชน	- สื่อสองทาง - นำเสนอข้อเท็จจริง
2.เด็กบริโภคนิยมตามกระแสสื่อ	- สปอนเซอร์ - แหล่งข้อมูล	- ภาพลักษณ์ของธุรกิจ		
3.เด็กหลงในวัตถุนิยมที่สื่อสร้างขึ้น	- กลุ่มผู้ผลิตสื่อ - ครอบครัว/ การศึกษา	- ผลตอบแทน		

กลุ่มที่ 5 ปัญหายาเสพติด

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง	ความห่วงใย	คุณค่า	วิธีการ
1) ครอบครัว	เป็นห่วง	ให้ความรักความอบอุ่น	ใส่ใจด้วยใจรัก (ครอบครัว เพื่อน คนรอบข้าง)
2) กลุ่มเพื่อน / ผู้คนรอบข้าง	การเรียน	เป็นเพื่อนรับรู้ความรู้สึก	ให้ความรู้/ ตระหนัก/ อบรม
3) สถานบำบัดยาเสพติด	รับภาระ	รับฟังความทุกข์ความคิดเห็น	รณรงค์
4) กลุ่มผู้ผลิต / ผู้ค้า	มุ่งหวังรายได้	ไม่มีคุณค่าต่อเยาวชน	ใช้ศาสนาช่วย
5) ตำรวจ	ภาระป้องกันและเกิดเหตุร้าย	รักษากฎหมายอย่างเคร่งครัด	ยึดเหนี่ยวจิตใจ
6) สถานพินิจ ฯ	รับภาระดูแล/ ค่าใช้จ่าย	ให้คำปรึกษา/ รักษา	รู้ ปฏิบัติตามกฎหมาย

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง	ความห่วงใย	คุณค่า	วิธีการ
ผู้ได้รับความความเสียหาย	ความปลอดภัยของชีวิตตนเอง		
ผลกระทบจากการกระทำ			
ผู้ติดยาเสพติด			
พระ / วัด / ศาสนา	ไม่รักษาศีล / ขาดผู้สืบทอด	เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ / ธรรมะช่วย	
โรงเรียน	อนาคตของเด็ก	ช่วยให้ตระหนักถึง	
ปอเต็กตึ้ง	เพิ่มภาระงาน / ไม่อยากให้เกิดเหตุ		

กลุ่มที่ 6 ปัญหาสิ่งแวดล้อม

1. ผู้เกี่ยวข้อง	ประชาชน / เยาวชน	ภาครัฐ / ราชการ	นักธุรกิจ	นักการเมือง
2. ความห่วงใย	- ป่ากำลังจะหมด กลไกภาครัฐทำงานไม่ได้ผล เนื่องจากถูกครองด้วยนายทุนจนไม่สามารถอนุรักษ์ป่าได้	ป่ากำลังจะหมด เสถียรภาพของตนเอง (ตำแหน่ง / หน้าที่)	ป่ากำลังจะหมด ไม่มีไม้ให้ตัด ธุรกิจขาดทุน	จะเป็นเจ้าของป่าที่แปลง

ผู้เกี่ยวข้อง	ประชาชน / เยาวชน	ภาครัฐ / ราชการ	นักธุรกิจ	นักการเมือง
3. คุณค่า	ประโยชน์จากป่า ระบบนิเวศน์ การทำมาหากิน เป็นเจ้าของที่	รักษาป่าจำนวนต้นไม้	ผลประโยชน์ต่อรอง	อิทธิพล
4. วิธีการ	พลังชุมชน คนที่ได้รับปัญหาแลกเปลี่ยนกันและกัน เวทีชุมชน กิจกรรม ธรรมนูญชาวบ้าน ชาวบ้านดัน	ปลูกป่า รณรงค์ กฎ ระเบียบเข้มงวดกับชาวบ้าน	สนับสนุนงบประมาณ ประชาสัมพันธ์	สร้างภาพพระเอก สร้างภาพผู้ให้ ชอบทำบุญ

สร้างเด็กให้ดีได้

นักการเมือง	นักธุรกิจ	หน่วยงานรัฐ	สื่อทุกชนิด	ครอบครัว	เพื่อน	โรงเรียน	ศาสนา
อนาคตเด็ก อนาคตชาติ	ทำธุรกิจไม่เป็น	อนาคตเด็ก	กลัวขาดข้อมูล	อนาคตเด็ก อาชีพ การใช้ชีวิต	การเรียน คู่ครอง แฟชั่น	ความรู้ที่เด็กได้รับ การใช้ชีวิตในสังคม	คุณธรรม จริยธรรม
?	?	?	เด็กเท่าทันสังคม	ประสบความสำเร็จ	มีความสุข	เด็กเก่ง ดี มีสุข	ดี
นโยบาย ออกกฎหมาย งบประมาณ โครงการ	งบประมาณ กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์	นำกฎหมายมาใช้	ประชาสัมพันธ์	สนับสนุน อบรม เปิดโอกาส		ให้ความรู้	อบรม ชี้แนะ แนวทาง

กลุ่มที่ 7 ปัญหาวัฒนธรรม

คำจำกัดความของวัฒนธรรม

1. ความเชื่อประเพณีของสังคมของสังคมไทย สิ่งดีงาม
2. การนับถือศาสนา
3. สิ่งที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา
4. อาชีพ / วิถีชีวิต
5. พิธีกรรม
6. ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอเป็นระยะเวลายาวนาน
7. ความหลากหลายที่ตรงกับอาชีพและวิถีชีวิต

สาเหตุของปัญหา

1. ขาดการปลูกฝังจากครอบครัว

2. การรับกระแสของวัฒนธรรมต่างชาติ สื่อ
3. ขาดความรู้ ความศรัทธา ไม่รู้คุณค่าของวัฒนธรรม
4. นโยบายรัฐ วัฒนธรรมเน้นมูลค่ามากกว่าคุณค่า
5. การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก
6. เกิดช่องว่างการสืบทอด
7. เกิดการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้าง
8. ตัววัฒนธรรมไม่มีการเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน (บางอย่าง)
9. คนรุ่นใหม่ต้องการความสะดวกสบาย
10. ผู้ใหญ่ไม่เป็นตัวอย่างในการสืบทอด
11. ไม่มีเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่
12. สถาบันหลักในสังคมหล่มสลาย

วิธีการแก้ปัญหา

1. ปลูกฝังให้ทุกคนเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม เช่น สร้างสื่อให้เหมาะสมกับทุกเพศทุกวัย
2. รัฐต้องควบคุมดูแลการใช้สื่อให้เหมาะสมสอดคล้องกับวัฒนธรรมไทย
3. ให้ความรู้ทางวัฒนธรรมทุกระดับ
4. เรียนรู้ท่ามกลางการปฏิบัติ

ถ้าวัฒนธรรมไทยล่มสลายจะเกิดอะไรขึ้น

ครอบครัว - แตกแยก เด็กจรจัด ยากจน เห็นแก่ตัว บุคคล ขาดจิตสำนึก ขาดคุณธรรม
ทรัพยากร - สิ่งแวดล้อมธรรมชาติถูกทำลาย
เศรษฐกิจ - ผลิตผลจากชุมชนไม่มีค่า คนยากจน
ชุมชน - ชุมชนล่มสลาย ขาดการพัฒนา ขาดการพึ่งพิง สูญเสียเอกลักษณ์ความเป็นไทย เห็นแก่ตัว อ่อนแอ

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ครอบครัว	สังคม ประเทศ	เศรษฐกิจ	ทรัพยากร
ห่วงใย	ครอบครัวแตกแยก ฐานะยากจน	ถูกครอบงำจากต่างชาติ	ผลิตผลจากชุมชนไม่มีค่า	ธรรมชาติ บุคคล
คุณค่า	เด็กเป็นคนไม่ดี ขาดการศึกษา ติดยาเสพติด	สูญเสียเอกลักษณ์ความเป็นไทย	เศรษฐกิจตกต่ำ ยากจน	สูญเสียทรัพยากร ขาดจิตสำนึก
วิธีการ	ปลูกฝังให้เห็นคุณค่าความเป็นไทย	รัฐควบคุมสื่อให้เหมาะสม	ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน	อนุรักษ์ป่า

กลุ่มที่ 8 ปัญหาวัฒนธรรมเชิงอำนาจ

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	เด็ก	พ่อ-แม่	รัฐ	ครู	ผู้นำศาสนา	ธุรกิจ	วัยรุ่น	องค์กรเอกชน	ผู้สูงอายุ
ความห่วงใย	ความทันสมัย		บ้านเมืองสงบสุข	ลูกศิษย์ประสบความสำเร็จ	ชุมชนสงบสุข	ความมั่นคงทางการค้า	ความเป็นตัวของตัวเอง	ความเท่าเทียมของสังคม	ความสงบสุขของสังคม
คุณค่า	การยอมรับ	ความมั่นคงของตน	รักษาอำนาจตน	เลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง	นับถือศรัทธา	การยอมรับหน้าตา	อิสระ การยอมรับ	ได้รับผลจากความเท่าเทียม	ลูกหลานเป็นสุขตัวเองเป็นสุข
วิธีการ	ทำกิจที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม	สื่อสาร ไกล่เกลี่ย เรียนรู้ลูก		ต้องทำงานกับตนเอง		ค้าขายความซื่อต่อผู้บริโภค	แสวงหาความรู้ยอมรับความแตกต่าง	ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกวัย	ฟังคนรุ่นหลังให้มาก ๆ ทำกิจกรรมกับทุกคน

1.รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องหรือทำการวิจัยเบื้องต้น

2. สัมมนา เวทีพูดคุย เลือกผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย

3. เครื่องมือสู่ชุมชน

4. เวทีชุมชน

5. สร้างพันธกิจชุมชน

ภาคผนวก ค

สรุปผลการประชุมเวทีก่อตั้งสมัชชาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ จังหวัดสงขลา

13 – 15 ธันวาคม 2545 ณ หาดแก้วรีสอร์ท

สนับสนุนโดย สปรส . สสส. ยูนิเซฟ (ประเทศไทย) มูลนิธิฟรีดริชเนามัน

โจทย์ : แบ่งฐานการเรียนรู้และร่วมคิด ประเด็น "สุขภาวะ"

- งานที่ทำก่อให้เกิดสุขภาวะอย่างไร
- สุขภาวะที่เราต้องการคืออะไร
- เราจะร่วมพลังกันสร้างสุขภาวะของเด็กสงขลาอย่างไร

❶ ฐานการพัฒนาและเสริมสร้าง ศักยภาพเด็กและเยาวชน

1. งานที่พวกเราทำก่อให้เกิด สุขภาวะอย่างไร

โครงการถนนสายสีเขียว	มีการพัฒนาสุขภาวะทั้งทางกายและจิตใจ
กลุ่มเยาวชนรำแดง	เน้นการพัฒนาสุขภาวะของชุมชน
ศูนย์ส่งเสริมพลเมืองเด็ก	ทำกิจกรรมร่วมกับสังคม เช่น การจัดค่าย เป็นการพัฒนาสุขภาพด้านสังคม
ประชาคมพลเมืองเด็ก	ก่อตั้งมา 4 ปี โดยการจัดประชุมใหญ่ จนก่อให้เกิดกลุ่มเด็กไทย หัวใจไทย หัวไท เช่น ต้นกล้าสื่อ สำนักข่าวที่ถูกลืม เป็นการสร้างกลุ่มเด็กและเยาวชน เพื่อเสริมสร้างสุขภาวะให้แก่ ชุมชน และสังคมโดยรวม
กลุ่มพลังฟ้า - แดง	พัฒนาทุกๆ ด้าน ด้านสุขภาวะทางกาย พัฒนาเกี่ยวกับยาเสพติด เพศสัมพันธ์ของวัยรุ่น ด้านสังคมส่งเสริมการเป็นผู้นำ สุขภาวะด้านจิตใจ โดยใช้ระบบรุ่นพี่รุ่นน้อง
กลุ่มโรงเรียนโสตศึกษา	มีการทำกิจกรรมสร้างสุขภาวะด้านจิตใจ และสังคม

2. สุขภาวะ ที่เราต้องการเป็นอย่างไร

ด้านจิตวิญญาณ

- ครอบครัวเป็นพื้นฐานของจิตวิญญาณ
- มีที่พึ่งทางจิตรใจในการดำเนินชีวิต
- ต้องรู้จักรักตนเองให้มากที่สุด
- จัดกิจกรรมฝึกความเอื้อเฟื้อแผ่
- เห็นความสำคัญของการฝึกสมาธิ

ด้านร่างกาย

- ทางด้านโภชนาการ
- การออกกำลังกาย
- การไม่ข้องเกี่ยวกับยาเสพติด

ด้านจิตใจ

- อิสระทางความคิด (คิดในทางที่ดี)
- การสอนแบบมีเหตุผล
- มีการให้โอกาสซึ่งกันและกัน
- พื้นฐานของครอบครัวที่ดี
- การกระทำตัวของตัวเองให้ดี

ด้านสังคม

- ให้โอกาสคนด้อยโอกาส
- ช่วยกันยกระดับของสังคม
- ลดช่องว่างระหว่างวัย
- ในเรื่องกฎหมายมีบทลงโทษแน่นอนตายตัว
- ภูมิใจและศรัทธาเข้าใจสังคมตนเองมากขึ้น
- ให้โอกาสสิทธิของเด็กอย่างแท้จริง

3. เราจะร่วมสร้างสุขภาวะที่ดีให้แก่ เด็กสงขลาได้อย่างไร

- มีการกระจายเครือข่าย
- มีการสำรวจตัวเอง
- ต้องการความร่วมมือจากหลายด้าน

คำขวัญประจำกลุ่ม : เหนือฟ้ายังมีฟ้า เหนือกว่ายังมีไม้เอก เหนือเด็กยังมีเทียน เหนือเซียนยังมีพวกเรา

❷ ฐานการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อม

สมาชิก : กลุ่มขรรค์ชัยรักษ์สิ่งแวดล้อม กลุ่มประมงติณสูลานนท์ กลุ่มเยาวชนรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำ กลุ่มคนรักหาด กลุ่มชุมชนเก้าเส้ง กลุ่มเยาวชนลานหอยเสียบ กลุ่มใจตรงกัน กลุ่มสองมือสร้างฝัน กลุ่มเยาวชนคนต้นน้ำเขาพระ กลุ่มชมรมอาสาพัฒนาเพื่อโลกสีเขียว กลุ่มเยาวชนรักทะเลสาบ

1. งานที่พวกเราทำก่อให้เกิดสุขภาวะอย่างไร

- ปลูกป่าทำให้อากาศบริสุทธิ์ และ การดูแลป่าต้นน้ำให้สะอาด
- เกิดกำลังใจเป็นสุขภาวะด้านจิตใจ
- ไม่มีขยะตามทรายหาด ทำให้มองดูสวยงาม แล้วเกิดความสบายใจ

- อนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อนก่อให้เกิดสุขภาวะ มีอาหารกิน และมีอาชีพ
- ท่องเที่ยวธรรมชาติทำให้สบายใจ
- ได้ใกล้ชิดกับชุมชน
- คนสงขลามีน้ำสะอาดใช้
- หากมีท่อก๊าซไทย-มาเลเซีย อาจทำระบบนิเวศเสียหาย ทั้งทางน้ำและอากาศทำให้มลภาวะเสื่อม หากไม่มีโครงการเหล่านี้สุขภาวะทุกของทุกคนก็ไม่ปัญหา
- เมื่อมีการปลูกป่าจะทำให้ไม่ต้องพบเหตุการไฟไหม้ป่า และน้ำท่วม

2. สุขภาวะที่เราต้องการคืออะไร

- มีป่าน้ำไม่ท่วม อากาศบริสุทธิ์ น้ำใสสะอาด
- ไม่มีโรงงานอุตสาหกรรมทำให้มีอากาศบริสุทธิ์ น้ำไม่เสีย
- สุขภาวะทางจิตวิญญาณโดยให้มีสามัญสำนึกของแต่ละบุคคล ให้รักสิ่งแวดล้อม
- ให้ระบบนิเวศคืนป่าชายเลน
- ไม่ต้องการให้ผู้บริโภคบริโภคสัตว์น้ำที่ห่วงแหน
- ลดการใช้พลาสติกให้น้อยลง
- ให้มีการร่วมมือกันทำงานที่สร้างสรรค์
- สิทธิชุมชน
- ไม่ให้คนตัดไม้ทำลายป่า
- อยากให้สังคมเข้าใจ
- ไม่อยากให้โครงการท่อก๊าซไทย -มาเลเซีย เกิดขึ้น

❸ ฐานการส่งเสริมศิลปะวัฒนธรรม

สมาชิก : ชมรมอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นวังพา กลุ่มพหุศิลป์ อาชีพหัตกรรมมาลัยดินหอม กลุ่มแมงป่อ มโนราห์-บำบัด กลุ่มเยาวชนเพลงเรือแหลมโพ

1. งานที่พวกเราทำก่อให้เกิดสุขภาวะอย่างไร

- ก่อให้เกิดความสุขทั้งผู้แสดง และ ผู้ชม
- เพื่อปลูกฝังการพัฒนาทางความคิด ที่เป็นสาระต่อการสร้างสรรค์ พัฒนาจิต สมาธิ ความสัมพันธ์ระหว่างกายและจิตขณะปฏิบัติการ
- งานที่ทำก่อให้เกิดกำลังใจ ทำให้มีจิตสงบ ช่วยสร้างบุคลิกภาพ ทำให้สุขภาพจิต-กายแข็งแรง
- ทำให้เพลิดเพลินสนุกกับการทำกิจกรรม สามานำมาประกอบอาชีพได้
  - ช่วยเพิ่มจิตสำนึกต่อโลกทัศน์ภายนอก ช่วยฝึกพัฒนาประสาทสัมผัสภายนอก และภายในเพื่อเป็นเครื่องมือนำประสบการณ์มาสู่ผู้ปฏิบัติ ฝึกให้มีการตอบสนองที่ฉับพลัน

2. สุขภาวะที่เราต้องการคืออะไร

- อยากให้เพื่อนมาอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- อยากให้เพื่อนๆรู้จักเชื่อมโยงสิ่งต่างเข้าด้วยกัน เช่น การค้นคว้า การสังเกต การแยกแยะ
- อยากให้ทุกคนมีความคิดสร้างสรรค์
- อยากให้ผู้ชมมีความสุข
- อยากรู้จักตัวเองให้ชัดเจนขึ้น

3. เราจะรวมพลังกันสร้างสุขภาให้เด็กได้อย่างไร

- จัดกิจรูปแบบนี้เป็นประจำเพื่อเชื่อมความสามัคคี
- ปลูกฝังให้เด็กสงขลาไม่ข้องเกี่ยวยาเสพติด
- พัฒนาความคิดเด็กให้เพิ่มมากขึ้น

❹ ฐานการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ

สมาชิก : กลุ่มธนาคารเด็กทุ่งหวัง พัฒนาอาชีพวังเขียว ส่งเสริมอาชีพวัดดีหลวง เยาวชนคนรักสมุนไพร ลายสีสวยด้วยศิลปการเพ้นท์

1. งานที่พวกเราทำก่อให้เกิดสุขภาวะอย่างไร

กลุ่มธนาคารเด็กทุ่งหวัง

- สุขภาวะด้านร่างกาย ทางธนาคารเด็กมีสมุนไพรที่ใช้ในการรักษาโรค มีการออกกำลังกาย
- ด้านภัยยาเสพ ติดอยู่เป็นประจำ
- ด้านสังคม ได้ร่วมกันกันทำงานก่อเกิดความสามัคคี แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
- ด้านจิตใจ เป็นการฝึกให้เรามีความซื่อสัตย์ รู้จักอดออม คิดถึงอนาคต
- ด้านจิตวิญญาณ มีการเสียสละทำงานเพื่อส่วนรวมโดยไม่หวังผลกำไร

กลุ่มลายสีสวยด้วยศิลปการเพ้นท์

- ด้านจิตใจ มองโลกในแง่ดี มีสมาธิ
- ด้านร่างกาย ร่างกายแข็งแรง
- ด้านสังคม การเข้าร่วมกับสังคมในการพัฒนาท้องถิ่น
- ด้านจิตวิญญาณ ปลูกฝังให้มีจิตใจที่สร้างสรรค์

กลุ่มพัฒนาอาชีพวังเขียว

- ด้านอารมณ์ และ จิตใจ มีอารมณ์ดี มีความตั้งใจในการทำงาน
- ด้านร่างกาย ฝึกบุคลิกภาพในด้านต่าง
- จิตวิญญาณ เอื้อเฟื้อเพื่อแผ่ซึ่งกันและกัน สำนึกในการใช้วัสดุให้คุ้มค่า

กลุ่มส่งเสริมอาชีพวัดตีหลวง

- ด้านจิตใจ ใจเย็นไม่หมกมุ่นในอบายมุข
- ด้านร่างกาย ใช้เวลาให้เป็นประโยชน์
- ด้านสังคม พัฒนาการสร้างอาชีพ
- ด้านจิตวิญญาณ มีจิตสำนึกในงานที่ทำ

กลุ่มรักสมุนไพร

- ด้านจิตใจ ทำให้มีความตั้งใจรวมกันทำความสุขให้กับตัวเองและคนอื่น
- ด้านร่างกาย ทำให้มีร่างกายแข็งแรง
- ด้านสังคม สามารถพัฒนาสมุนไพร และอนุรักษ์สมุนไพร

2. สุขภาวะที่เราต้องการคืออะไร

- ต้องการให้เกิดการเสียสละ ตรงต่อเวลา ซื่อสัตย์ต่อตนเอง
- ปลูกฝังจิตสำนึกให้ทำในสิ่งที่ดีๆ ดูแลสังคมให้น่าอยู่และนำไปสู่การพัฒนาสังคม
- ความมีวินัยของคนในสังคม
- อยากให้เห็นความสำคัญของวัสดุท้องถิ่น

3. เราจะรวมพลังกันสร้างสุขภาพได้อย่างไร

ด้านสังคม

- มีการขยายผลเพื่อให้เด็กใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
- ควรจัดกิจกรรมเพื่อพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ และทำความรู้จักกันมากขึ้น
- รักในศิลปวัฒนธรรมของบรรพบุรุษ
- ส่งเสริมรายได้ให้ชุมชน

ด้านจิตวิญญาณ

- ทำให้เกิดความคิดในการริเริ่มสร้างสรรค์ ในทางที่ถูกต้อง

ด้านสุขภาพร่างกาย

- ร่างกายแข็งแรงเมื่อจิตใจเข้มแข็ง ต่อสู้กับโรคภัยต่างๆ
- รณรงค์ให้เล่นกีฬาเพื่อสุขภาพ

ด้านจิตใจ

- ทำกิจกรรมร่วมกันให้จิตใจสงบ
- ให้ทุกคนอยู่ในหลักธรรม ที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ มีความซื่อสัตย์ ความมีสัจจะ ขันติ

❺ ฐานการสื่อสารกับสังคม

สมาชิก : เยาวชนเทพพิทยาภานุมาศ ตันกล้าสื่อ สำนักข่าวที่ถูกลืม วิทยุชุมชนสถานพินิจ สงขลา

1. งานที่พวกเราทำก่อให้เกิดสุขภาวะอย่างไร

- มีความสุขกับงานที่ทำ

- ใช้เวลาให้เป็นประโยชน์
- คนที่ฟังมีความสุข
- ได้รับความรู้และความบันเทิง
- ทำให้คนฟัง คนอ่าน ทันต่อเหตุการณ์
- รู้สึกภูมิใจในการทำงาน
- รู้สึกภูมิใจที่ครอบครัวช่วยในการทำงาน
- ท้าทายความสามารถ
- สุขใจที่ทำให้คนอื่นมีความสุข
- ทำให้กระบวนการคิดของเรามีการพัฒนา
- ผู้ผลิตสื่อมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- มีส่วนในการจุดประกายความคิดที่สร้างสรรค์ให้คนในชุมชน
- ทำให้เราได้พัฒนาศักยภาพในด้านต่างๆ
- ทำให้เป็นคนตรงต่อเวลา

2. สุขภาวะที่เราต้องการคืออะไร

ด้านร่างกาย

- สุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง
- ปัจจัย 4 (พื้นฐาน) ที่เพียงพอ
- สดชื่นแจ่มใส
- ฝึกฝนตนเอง
- รู้จักใช้เวลาให้เป็นประโยชน์

ด้านจิตใจ

- สุขกายสบายใจ
- มีหัวใจสาธารณะ
- มีความรู้สึกผ่อนคลาย
- พัฒนาทางด้านความคิด
- อยากให้คนอื่นเห็นคุณค่าในตัวเรา
- ส่งความสึกถึงกัน
- กล้าแสดงออก
- รู้จักรับผิดชอบในหน้าที่
- ปลูกฝังจิตวิญญาณความเป็นคน

ด้านสังคม

- สังคมมีความสุขเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
- ปลูกจิตสำนึกสร้างความคิดที่ดี
- ทันต่อเหตุการณ์ รู้เท่าทันสื่อ

- แลกเปลี่ยนความคิด
- สร้างให้เกิดความสามัคคีในชุมชน
- สภาพแวดล้อมที่ดี
- อยากให้คนเห็นคุณค่าของคนกันเองบ้าง

3. เราจะรวมพลังกันสร้างสุขภาให้เด็กได้อย่างไร
    - เปิดโอกาสให้ผู้ที่ด้อยโอกาสในสังคมได้สื่อสารกับสังคม
    - ปลูกฝังให้เกิดความเท่าเทียมกันในสังคม
    - ให้ความสนับสนุนคนในสังคม

❻ ฐาน เรื่องสิทธิเด็ก

ปัญหาสิทธิเด็กและเยาวชน

1. เด็กรุ่นน้องถูกรุ่นพี่บังคับ ไม่มีทางเลือกเมื่อแจ้งให้ผู้ใหญ่ทรายแล้วไม่ได้รับความสนใจช่วยเหลือ
2. เด็กถูกทอดทิ้งให้อยู่กับคนขรา ขาดที่ปรึกษาทำให้ต้องหันไปปรึกษาเพื่อแทนผู้ใหญ่
3. ร้านอาหาร ร้านน้ำชากลางคืนผสมกัญชาในน้ำ เป็นแหล่งนัดพบของเยาวชน มั่วสุมและนำไปสู่ปัญหาสังคมต่อไป
4. เด็กไม่มีกิจกรรมยามว่างในทางที่ถูก ทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันตามสถานบันเทิงต่าง ๆ
5. วัฒธรรมที่เปลี่ยนแปลงคำสอนของเยาวชนทำให้เด็กต่อต้าน
6. พ่อแม่ตีกรอบให้ลูกเดินในทางที่ตนเองคิดว่าถูกต้อง เด็กบางคนไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็น
7. เด็กถูกใช้เป็นเครื่องมือประกอบอาชีพของผู้ใหญ่
8. ผู้ใหญ่ใจดีคุ้มครองสิทธิเด็ก แต่ไม่มีมาตราการใดคุ้มครองผู้ใหญ่
9. เด็กอยากทำกิจกรรม แสดงความสามารถแต่ขาดการสนับสนุนจากผู้ใหญ่
10. เด็กที่ติดยาไม่ได้รับบำบัดที่ยั่งยืน
11. เด็กถูกซ้ำเติมจากสื่อ

มาผจญสุขภาวะเด็ก

- มารการศึกษา
- มารสื่อ
- มารค่านิยม
- มารวัฒนธรรม
- มารสภาพชุมชนสิ่งแวดล้อม
- มาด้านอาหาร สุขภาพกาย – ใจ
- มารครอบครัว

การระดมความคิด : เพื่อทำแผนปฏิบัติการกิจกรรมเชิงรุกเด็กและเยาวชน จังหวัดสงขลา

1. ฐานการส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรม

ทำอะไร

- จัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเด็กและเยาวชน จังหวัดสงขลา (ภาคใต้)
- จัดนิทรรศการสืบสานศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นท้องถิ่น
- จัดแสดงเพื่อเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม
- สาธิตงานศิลปกรรมและศิลปะประดิษฐ์

ทำไมต้องทำ

- เพื่อให้เด็กและเยาวชนรุ่นหลังมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของภาคใต้
- เพื่ออนุรักษ์และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม

ทำอย่างไรบ้าง

- มีการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ คือ หนังตะลุง มโนราห์ เพลงเรือแหลมโพธิ์
- กลองยาวประกอบหนังตะลุง
- นิทรรศการเผยแพร่
- สอนการละเล่นพื้นบ้าน
- สอน สาธิต งานประดิษฐ์ต่าง ๆ เช่น มาลัยดินหอม การวาดภาพเหมือน การแกะตัวหนังตะลุง

ทำที่ไหนกันบ้าง

- งานวัดงานกาชาด
- งานเทศกาลประจำปี
- งานประเพณีท้องถิ่น
- ได้รับเชิญ
- ในหมู่บ้าน ชุมชน ตำบล จังหวัด

ทำแล้วจะเกิดอะไรขึ้น

- ภาคภูมิใจ
- พัฒนาสมาธิ
- ใช้เวลาว่างเป็นประโยชน์
- มีรายได้พิเศษ
- เกิดส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของเด็กและเยาวชน
- เกิดชื่อเสียงของภาคใต้

ทำอย่างไรให้กลุ่มศิลปวัฒนธรรมของเด็กเกิดขึ้น

- รวบรวมสมาชิกเพื่อจัดตั้งและบริหารกลุ่ม
- ปรึกษาผู้ใหญ่ใจดีเพื่อให้การสนับสนุน
- ขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่รับผิดชอบให้การสนับสนุน

ใครร่วมทำบ้าง

- เด็กและเยาวชน ผู้ใหญ่ให้การสนับสนุน วิทยากรผู้ให้ความรู้ ผู้เข้าร่วมในการแสดง

จะต้องใช้อะไรบ้าง

- เวที เครื่องดนตรี วัสดุฝึกต่างๆ
- วิทยากรรับเชิญ

ทำกันเมื่อไร

- เทศกาล งานประเพณีของ
- สถานที่ต่าง ๆ ที่มาติดต่อ

<u>2. เสริมสร้างศักยภาพเด็กและเยาวชนเป็นฐานการพัฒนา</u>

ทำอะไร

- การศึกษาที่เท่าเทียมกัน

ทำไม

- เด็กชนบทและเด็กในเมืองควรได้เรียนรู้เหมือนๆ กัน (วิธีการอาจจะแตกต่างกัน) เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ และขยายโอกาสทางการศึกษา เช่น การให้ทุน พัฒนาการเรียนในเมือง และชนบทไปพร้อมกัน

ทำอย่างไร

- จับคู่โรงเรียนพี่โรงเรียนน้อง สำรวจความแตกต่างๆ แล้วหาวิธีการแก้ไขปัญหาร่วมกัน เช่น การจัดค่ายเพื่อหาแกนนำในการทำงาน หลังจากนั้นแกนนำก็นำผลที่ได้ขยายไปสู่เพื่อนๆ ในลักษณะของเครือข่าย

พื้นที่เป้าหมาย

- โรงเรียนทุกโรงในจังหวัดสงขลา ที่การศึกษายังเข้าไม่ถึงเต็มที่ และโรงเรียนที่มีศักยภาพมีความพร้อมในการช่วยเหลือโรงเรียนอื่น

ใครเกี่ยวข้องบ้าง

- คณะกรรมการนักเรียน คณะครู ผู้ใหญ่ใจดี แกนนำในสถานศึกษา

ผลที่จะได้รับ

- มีเครือข่ายแกนนำที่มีประสิทธิภาพเกิดขึ้น
- รู้ปัญหาในชนบท
- มีจิตสำนึกต่อหน้าที่รับผิดชอบ
- ยกระดับจิตและพัฒนาสุขภาวะ ให้เป็นผู้รับผิดชอบและซื่อสัตย์
- นำไปสู่วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

<u>3. ฐานพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ</u>

ทำอะไร

- พลังกายพลังใจต้านภัยยาเสพติด

ทำไมต้องทำ

- อยากให้ยาเสพติดหมดไปจากสงขลา
- สร้างความเข้มแข็งให้กับวัยรุ่น

ทำอย่างไรบ้าง

- สร้างความมั่นคงจากครอบครัว เช่น พ่อ แม่ โดยการเป็นที่ปรึกษาที่ดี

- ให้ความรู้ด้านยาเสพติดจาก สื่อ เช่น โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ จัดค่ายการเรียนรู้เพื่อป้องกันยาเสพติด
- จัดโครงการดนตรี กีฬา ต้านยาเสพติด
- รณรงค์เรื่องโทษ พิษภัยของยาเสพติด
- จัดอบรมให้แก่ผู้ติดยาเสพติดที่ต้องการเข้าบำบัด
- ให้โอกาสผู้ติดยาเสพติดเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ซ้ำเติมในสิ่งที่เขาเคยผิดพลาด
- สมาชิกในสังคมๆไม่ดูดายคอยเป็นหูเป็นตาให้

ทำที่ไหน

- เริ่มจากตัวเอง ครอบครัว หมู่บ้าน โรงเรียน ตำบล อำเภอ จังหวัด
- สื่อเสียงตามสาร การรณรงค์
- จัดนิทรรสการเผยแพร่ให้ความรู้

สถานที่

- ค่ายเสนารณรงค์ กองพันทหารปืนใหญ่ที่ 5 ภูเขาหลงทุ่งหวัง ศูนย์บำบัดยาเสพติดเกาะแต้ว ฐานทัพเรือสงขลา ค่าย ตชด. 437 อ.สะเดา วัดทรายขาว

ทำแล้วจะเกิดอะไรขึ้น

- เยาวชนติดยาเสพติดน้อยลง
- รู้จักวิธีการป้องกันตนเอง และมีความรู้เพื่อแนะนำคนอื่นมิให้ไปเป็นทาสยาเสพติดได้ง่าย

ใครร่วมทำบ้าง

- เยาวชนชาวสงขลา ผู้ปกครอง หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน

มีวิธีการทำอย่างไร

- เริ่มจากการปลูกฝังให้คนในครอบครัวเข้าใจถึงภัยและผลร้ายของยาเสพติด
- รณรงค์ต่อสาธารณะในวันสำคัญต่าง ๆ เช่นวันงดสูบบุหรี่โลก 31 พ.ค วันเอดส์โลก 1 ธ.ค. วันยาเสพติดโลก 10 ธ.ค. วันเด็ก ฯ ล ฯ
- ที่โรงเรียนเมื่อเข้าแถวทำพิธีหน้าเสาธง ควรสอดแทรกข้อคิดที่เกี่ยวกับยาเสพติด เพื่อการปลูกจิตสำนึกให้นักเรียน

<u>4. ฐานการสื่อสารกับสังคม</u>

ทำอะไร

- การปฏิรูปสื่อ

ทำไม

- เพื่อเรียกร้องสิทธิ
- เพื่อให้รู้เท่าทันสื่อ
- เพื่อให้เกิดสื่อสร้างสรรค์ สื่อและเกิดความแปลกใหม่ๆ
- เพื่อให้สื่อมีคุณภาพ
- เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้คนเล็กในสังคมได้สื่อสารกัน
- เพื่อเป็นช่องทางในการพัฒนาสังคม
- เป็นเวทีกลางสำหรับทุกกลุ่ม

- มีฐานเดิมเกี่ยวกับวิทยุ
- เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอข่าวสารทางวิทยุมากขึ้น

ทำอย่างไร

- สร้างเว็บไซต์เครือข่ายเยาวชนสงขลา เพื่อเป็นฐานข้อมูล ในการเก็บข้อมูลต่างๆ ประชาสัมพันธ์และเชื่อมโยงข่าวสารซึ่งกันและกัน
- สร้างศูนย์กลางการติดต่อประสานงานร่วมกัน
- อบรมเตรียมความพร้อมสำหรับผู้ผลิตสื่อ
- .จัดประชุมเครือข่ายวิทยุชุมชนเพื่อหาแนวทางในการเรียนรู้และพัฒนา (เครือข่ายไปขยายในกลุ่มตัวเอง
- จัดทำวารสาร สิ่งพิมพ์เพื่อเผยแพร่สื่อวิทยุและข้อมูลจากศูนย์กลาง0

ทำกันที่ไหนบ้าง

- ศูนย์ประสานงานคือ ศูนย์ศรีเกียรติพัฒน์ เครือข่าย เช่น ร.ร.เทพพิทยาภานุมาศ มหาวิทยาลัยทักษิณ สถานพินิจ ฯ

ทำแล้วจะเกิดอะไรขึ้น

- เกิดความหลากหลายในสื่อ
- รู้เท่าทันสื่อ
- เรามีสื่อที่คุณภาพ
- ได้สื่อสารกับสังคม
- ได้สื่อที่เป็นจริง
- ให้คนในชุมชนมีส่วนร่วม
- สร้างศักยภาพให้กับตนเอง
- ปลูกจิตสำนึกรักชุมชน
- ทำให้บ้านเมืองและสังคมพัฒนา
- เ ยาวชนเห็นความสำคัญของสื่อ

ใครร่วมบ้าง

- เครือข่ายสื่อของเรา เยาวชนกลุ่มต่างๆ แกนำนเด็กและเยาวชน องค์กรต่างๆ
- องค์กรต่างๆ ต้องช่วยกัน สนับสนุนกิจกรรมของเด็กเยาวชน

จะต้องใช้อะไรบ้าง

- ความร่วมมือของชุมชน
- ความตั้งใจของคนทำงาน / ประสบการณ์การทำงาน
- บุคลากร งบประมาณ สถานที่ อุปกรณ์ต่าง ๆ
- หัวใจที่เป็นอาสาสมัคร

ระยะเวลา

- เตรียมการ 1 ปีและขยายผลต่อไปเรื่อยๆ

คาดว่าจะได้อะไร

- เยาวชนมีสิทธิ์ที่จะสร้างสรรค์และรับฟังสื่อที่ผลิตด้วยเยาวชนเอง
- ได้รับข้อมูลข่าวสารของชุมชน

5. ฐานสิ่งแวดล้อม

ทำอะไร

- สงขลาสวยด้วยสองมือเรา
- เป็นการปลูกป่าต้นน้ำ

ทำยังไง

- วันที่หนึ่งเดินเพื่อรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ทุกคนทราบ นิทรรศการสิ่งแวดล้อมไทย
- วันที่สอง ลงพื้นที่ปลูกป่า
- วันที่สาม สรุปผลการปฏิบัติงาน

ทำที่ไหน

- ป่าชายเลน สายถนนหลังโรงเรียนนวมินทร์ปลูก
- ป่าชายเลนที่ตำบลท่าหิน อ.สทิงพระ
- ป่าสันทราย ลานหอยเสียบ บ้านตลิ่งชัน อ.จะนะ
- ป่าต้นน้ำ ผาดำ เขาพระ เขาน้ำค้าง

ทำแล้วเกิดอะไรขึ้น

- ป่ามีจำนวนเพิ่มขึ้นและทำให้สัตว์เพิ่มจำนวนขึ้นด้วย ช่วยทดแทนป่าที่ถูกทำลายไป
- สร้างจิตสำนึกให้แก่เยาวชน
- ลดการเกิดภัยธรรมชาติ เช่นป่า น้ำท่วม
- รักษาระบบนิเวศในธรรมชาติ
- เผยแพร่ความรู้แก่สาธารณชน

ใครจะร่วมทำบ้าง

- กลุ่มเยาวชน ประชาชน องค์กรต่างๆ ที่ให้การสนับสนุน
- ต้องใช้งบประมาณ
- พันธุ์ไม้ต่างๆ
- อุปกรณ์ในการปลูก เช่น จอบ เสียม
- บอร์ดนิทรรศการรณรงค์

ทำเมื่อไร

- รณรงค์ วันพ่อ ช่วงเดือนมกราคม 2546
- การลงพื้นที่ปลูกป่า
- ป่าสันทราย เดือนมกราคม 2546
- ป่าต้นน้ำ เดือนกรกฎาคม 2546
- ป่าชายเลน 4 มิถุนายน 2546
- สรุปกิจกรรม เดือนธันวาคม 2546

บรรณานุกรม

พ.ญ.จันทร์เพ็ญ ชูประภาวรรณ รายงานการทบทวนองค์ความรู้เรื่อง เด็ก แยาวชนและครอบครัวในประเทศไทยและข้อเสนอเชิงนโยบายและการวิจัย กรุเทพ ฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย 2541

ผจงจิตต์ พิทักษ์พากร **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวไทย** วิทยานิพนธ์ ดุษฎีบัณฑิต สาขาประชากรศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล 2543.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ **ทฤษฎีสังคมวิทยา : เนื้อหาและแนวทางการใช้ประโยชน์เบื้องต้น** กรุงเทพ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2538(ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6).

โสภา ชปิลมันท์.**บุคลิกภาพและพัฒนาการ:แนวโน้มสู่พฤติกรรมปรกติและการมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนของเด็กและเยาวชน** คณะสังคมศาสตร์แลมนุษย์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล 2536.

โสภา ชปิลมันท์ สมบัติ สุพพัดชัยและประกายรัตน์ สุขุมมาลชาติ **การศึกษารูปแบบของครอบครัวไทยที่พึงปรารถนาในสังคมเมืองในประเทศไทย** คณะกรรมการชมรมสร้างสรรค์สังคม สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ 2534

สุชา จันทน์เอม **จิตวิทยาพัฒนาการ** กรุเทพ ฯ :สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด 2536

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย **เด็ก เยาวชนและครอบครัว :อนาคตของชุมชน** เอกสารประกอบการประชุมหมายเลขประจำปีว่าด้วยเรื่องชุมชน ครั้งที่ 1ระหว่างวันที่ 30-31 พฤษภาคม 2543 ณ อาคารเฉลิมพระบารมี 50ปี ซ.ศูนย์วิจัย (เอกสารหมายเลข 3 อัดสำเนาเย็บเล่ม)

สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาคใต้ **สถานการณ์ยาเสพติดภาคใต้** สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม 2545

สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตการศึกษา 3 **สถิติการศึกษา เขตการศึกษา 3 ปีการศึกษา 2543** (เอกสารอัดลำเนาเย็บเล่ม)

อมรา พงศาพิชญ์ **นโยบายและแผนงานสตรีระยะยาว (พ.ศ.2535 – พ.ศ.2554)** คณะอนุกรรมการเฉพาะด้านจัดทำแผนงานหลักสตรี คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ สำนักงานปลัด สำนักนายกรัฐมนตรี 2537.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี **รายงานการสำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2543 ภาคใต้**

Parsons Talcott .**The Social System** New York :Free Press .1951

2 ความเคลื่อนไหวของการทำงานด้าน เด็กและเยาวชนใน ๙ จังหวัดภาคเหนือตอนบน*

1. ความเป็นมาของโครงการ

ปัญหาเด็กและเยาวชนในสังคมไทย เป็นปัญหาที่มีมานาน และมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงและมีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ทั้งที่มีการแก้ไขปัญหาจากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนมาโดยตลอด ด้วยยุทธศาสตร์ วิธีการ และกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน ซึ่งเรื่องดังกล่าว ได้มีการพิจารณาร่วมกันในกลุ่มหน่วยงานองค์กร ที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชน จากเวทีการอภิปรายสัมมนาต่างๆ หลายเวที ทำให้ได้ข้อสรุปตรงกันในหลายประเด็นคือ

(1) ความจำเป็นของการมีข้อมูลสถานการณ์ปัญหาด้านเด็กและเยาวชน ที่จะทำให้ทราบว่าปัญหาคืออะไร มีสาเหตุมาจากไหน และมีความรุนแรงส่งผลกระทบอย่างไร มีความเกี่ยวเนื่องกับปัญหาอื่นๆ อย่างไร

(2) ความจำเป็นของการมีข้อมูล เกี่ยวกับหน่วยงาน/ องค์กร ที่ทำงานแก้ไขปัญหาด้านเด็กและเยาวชน ที่จะทำให้ทราบถึงศักยภาพที่มีอยู่ในพื้นที่ อันจะส่งผลให้เกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยนในยุทธศาสตร์ วิธีการทำงานระหว่างองค์กร หน่วยงาน กลุ่ม ต่อไป

(3) การแก้ไขปัญหาด้านเด็กและเยาวชน ไม่ว่าจะโดยหน่วยงานหรือองค์กรใดก็ตาม หากทำตามยุทธศาสตร์เดิมที่ผ่านมา ที่มีลักษณะแบ่งแยกองค์กร/ หน่วยงาน จะทำให้การแก้ปัญหาไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากไม่ครอบคลุมต่อเนื่อง แก้ได้เฉพาะบางจุด บางช่วง บางพื้นที่

จากปัญหาและข้อสรุปดังกล่าว ทำให้หน่วยงานภาครัฐและองค์กรเอกชนในภาคเหนือหลายๆ ส่วน ได้มีความพยายามที่จะแก้ปัญหา ทั้งในด้านการแสวงหาข้อมูล และการรวมเครือข่ายเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา เช่น

- รายงานการทบทวนองค์ความรู้เรื่องเด็กของ แพทย์หญิง จันทร์เพ็ญ ชูประภาวรรณ ได้รวบรวมองค์ความรู้ย้อนหลัง 10 ปี จากงานวิจัยกลุ่มเป้าหมายเด็กและเยาวชนอายุ 0-24 ปี และครอบครัว แสดงสภาพปัญหาและสถานการณ์

---

* รวบรวมโดย คณะทำงาน โครงการวิจัยเพื่อประเมินสถานการณ์และกระบวนการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน 9 จังหวัดภาคเหนือตอนบน

ของเด็ก เยาวชน และครอบครัว โดยใช้กรอบที่สร้างขึ้นจากการระดมสมอง และเป็นการศึกษาที่ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศไทย แต่ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนในแต่ละพื้นที่

- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ร่วมกับ นักพัฒนาด้านเด็กและเยาวชน ได้จัดเวทีสัมมนา *"แนวทางการสร้างความร่วมมือด้านการวิจัยและพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนในภาคเหนือ"* เมื่อวันที่ 17-18 มีนาคม 2543 ได้เกิดการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์เด็กและเยาวชนจากองค์กรด้านเด็กร่วมกับตัวเด็กและเยาวชนเอง นอกจากข้อมูลจากเวทีแล้วยังมีข้อมูลจากการรวบรวมสถานภาพงานวิจัยและการปฏิบัติงานเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนในภาคเหนือย้อนหลัง 10 ปี โดยใช้หลักสิทธิเด็กและหลักการแก้ไขปัญหาตามแนวอริยสัจสี่เป็นกรอบ ซึ่งเป็นการรวบรวมที่ยังไม่ครอบคลุมนัก แต่อย่างน้อยทุกฝ่ายเห็นพ้องว่า จำเป็นต้องมีข้อมูลสถานการณ์ปัญหา ต้องรู้ว่า การแก้ไขใดมีประสิทธิภาพหรือไม่อย่างไร เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจในปัญหาดีขึ้นและเพื่อเห็นแนวทางในการแก้ไขที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

- UNICEF ได้ร่วมกับองค์กรที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชนของจังหวัดเชียงใหม่ ริเริ่มการสำรวจสภาพปัญหาเด็กในภาวะยากลำบาก เพื่อการประเมินสภาวะเร่งด่วน เพื่อการวางแผนแก้ไขปัญหา โดยศูนย์ประสานงานเพื่อพิทักษ์สิทธิเด็ก (ศปพด.) ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้กรอบแนวคิด "เด็กในภาวะยากลำบาก" หรือ CEDC (Children in Especially Difficult Circumstances) ในการศึกษา ได้ทดลองให้ชุมชนเป็นผู้สำรวจรวบรวมวิเคราะห์และใช้ข้อมูลในการแก้ไขปัญหาครอบคลุมทุกอำเภอของจังหวัดเชียงใหม่ หน่วยงานต่างๆ สามารถนำข้อมูลมาใช้ประเมินสถานการณ์และหาทางแก้ไขได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ยังมีการจัดเวที "นวัตกรรมการเรียนรู้นอกระบบ" รวบรวมวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับเด็กในด้านต่างๆ ได้พบว่า การศึกษาและการทำงานด้านเด็กยังคงทำกับกลุ่มเด็กในโรงเรียน ขณะที่เด็กที่กำลังเผชิญปัญหาวิกฤตบางกลุ่ม มีการศึกษาและการปฏิบัติงานเพื่อช่วยเหลือน้อยมาก

จากสถานการณ์ดังกล่าว จะเห็นได้ว่า หน่วยงาน/ องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เริ่มมีความพยายามในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบมากขึ้น กล่าวคือ เริ่มจากการแสวงหาข้อมูล และใช้ข้อมูลเป็นฐานในการแก้ไขปัญหา ในขณะเดียวกันก็มีการจัดเวทีประชาคมผู้ที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชน เพื่อระดมความคิดเห็นแลกเปลี่ยนยุทธศาสตร์การทำงาน เพื่อให้การแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนประสบความสำเร็จสูงสุด

ตรงนี้ ถือเป็นมิติแห่งการแก้ไขปัญหาที่ดี แต่เนื่องจาก การแสวงหาข้อมูลและการรวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายผ่านการจัดเวทีประชาคม ยังมีลักษณะของกิจกรรมที่กระทำเป็นครั้งๆ ไป โดยบุคลากรในองค์กร/ หน่วยงาน ที่พอมีวิสัยทัศน์ มีศักยภาพ และมีงบประมาณสนับสนุน จึงเกิดความไม่ต่อเนื่อง ทั้งในส่วนของข้อมูลสถานการณ์ปัญหาที่สำรวจ ข้อมูลหยุดนิ่ง ไม่ทันสมัย ทั้งในส่วนของกลไกเครือข่ายประชาคม ซึ่งก็หมายความว่า ยังไม่มีระบบกลไกในการจัดการข้อมูลที่ดี

ด้วยความสำคัญของปัญหาและสถานการณ์ดังกล่าว จึงเป็นที่มาของ "โครงการวิจัยเพื่อประเมินสถานการณ์และกระบวนการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน" โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหา (Situation Analysis) ของเด็กและเยาวชนและการปฏิบัติงาน (Intervention Analysis) ด้านเด็กและเยาวชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน และเพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้และแนวทางการพัฒนา/ แก้ไขปัญหาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน นำผลไปกำหนดความสำคัญของปัญหาเพื่อแก้ไข (Problem Prioritization) และนำไปใช้ประโยชน์อื่นๆ เช่น การสร้างเครื่องมือในการเฝ้าระวัง ตรวจสอบ การผลักดันเชิงนโยบาย เช่น การจัดระบบฐานข้อมูล ตัวชี้วัดสถานการณ์และการสร้างความตระหนัก เป็นต้น

โดยที่กระบวนการทั้งหมด ให้ความสำคัญยิ่งกับกลไกประชาคมของจังหวัดแต่ละจังหวัด ที่จะรวมตัวกันเป็นเครือข่าย ช่วยกันคิดเพื่อให้เกิดการจัดการข้อมูลอย่างเป็นระบบ ทั้งข้อมูลสถานการณ์ปัญหา และข้อมูลองค์กรหน่วยงานที่แก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน ตั้งแต่การออกแบบกรอบการเก็บข้อมูล การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ ซึ่งทุกขั้นตอนเกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของกลไกประชาคมภายในจังหวัด แต่ในขณะเดียวกัน ก็มีคณะทำงานที่ทำหน้าที่ประสานงานช่วยสนับสนุนการดำเนินงานในส่วนกลาง คณะทำงานดังกล่าว เกิดมาจากกลุ่มที่มีชื่อ

เรียกว่า "เครือข่ายวิจัยและพัฒนาด้านเด็กและเยาวชน" (CY-Net.) อันเป็นที่รวมของนักวิจัยและพัฒนาจำนวนหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ จากการสนับสนุนของ สกว.ภาค คณะทำงานในส่วนกลางนี้ จะทำหน้าที่ช่วยสนับสนุนในด้านกระบวนการและวิชาการ ร่วมปรึกษาแก้ไขปัยหาอุปสรรคกับเครือข่ายกลไกของจังหวัด

การดำเนินงานตามโครงการฯ ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่เดือน พฤษภาคม – ธันวาคม 2545 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 8 เดือน ที่ผ่านมานั้น ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก โครงการประสานงานวิจัยเพื่อพัฒนาสังคม สกว. เป็นการเตรียมการเพื่อให้เกิดความพร้อมในการดำเนินงาน ซึ่งผลการดำเนินงานตามโครงการฯ ได้ก่อให้เกิดความเคลื่อนไหว การรวมตัวกันของประชาคมผู้ที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชนภายในจังหวัด ที่มาจากหลายส่วนทั้งภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรชุมชน พระสงฆ์ กลุ่มเยาวชน รวมกันเป็นเครือข่าย "ประชาคม" หรือ "คณะทำงาน" หรือ "กลุ่มผู้ก่อการดี" ที่อาจมีชื่อแตกต่างกันไปในแต่ละจังหวัด โดยอย่างน้อยในช่วงเริ่มต้น ก็มีการรวมเครือข่ายผู้ที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชนจังหวัดละประมาณ 20-30 คน กลไกเครือข่ายได้ร่วมปรึกษาหารือระดมความคิดเห็นร่วมกัน ในเวทีเครือข่าย ซึ่งมีผู้ประสานงานในส่วนกลางร่วมอยู่ด้วย เพื่อวางแผนการทำงานให้กลไกประชาคมที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชนของจังหวัดเกิดความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น และเกิดแผนงาน/ ข้อเสนอโครงการฯ ของจังหวัด ในการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนในจังหวัดเอง โดยใช้ข้อมูลเป็นฐานการแก้ปัญหา

การที่กลไกประชาคมของจังหวัด เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการการทำงานทั้งหมดนี้เอง จึงถือได้ว่า ประชาคมจังหวัด เป็นเจ้าของโครงการฯ นี้โดยสมบูรณ์ เพราะเกิดขึ้นโดยความต้องการของประชาคมจังหวัด ดำเนินงานโดยกลไกประชาคมคณะทำงานของจังหวัด และที่สำคัญเพื่อประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นปัญหาของประชาชนทุกคนในจังหวัดเอง สำหรับพัฒนาการความเคลื่อนไหวของการสร้างกลไกประชาคมผู้ที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชน และความเคลื่อนไหวในการสำรวจแหล่งข้อมูลทั้ง 9 จังหวัด ได้สรุปไว้ในหัวข้อ 2 และ 3 ในลำดับต่อไป

2. ความเคลื่อนไหวของกลไกการทำงานด้านเด็กและเยาวชนใน 9 จังหวัด ภาคเหนือตอนบน

ในส่วนของความเคลื่อนไหวเรื่องการสร้างเครือข่ายกลไกผู้ที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชนใน 9 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง แพร่ น่าน พะเยา แม่ฮ่องสอน และอุตรดิตถ์ นั้น ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ของการเตรียมความพร้อมของโครงการฯ คณะทำงานในส่วนกลาง ซึ่งประกอบไปด้วย ที่ปรึกษาโครงการฯ ทีมวิจัย และเครือข่าย CY-Net ได้ปรึกษาหารือร่วมกัน ในการเตรียมการประสานงานกับ 9 จังหวัด โดยในช่วงเดือนพฤษภาคม – มิถุนายน ผู้ประสานงานส่วนกลาง (CY-Net) จำนวนหนึ่ง ซึ่งมีทักษะในด้านกระบวนการและทักษะในด้านการวิจัยและประสานงานเครือข่ายพอสมควร ทำหน้าที่ประสานงานเชื่อมกับผู้ที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชนในจังหวัดแต่ละจังหวัด โดยเริ่มจากการประสานงานกับเครือข่ายที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชนที่รู้จักก่อน นำไปสู่การประสานงานต่อไปยังเครือข่ายอื่นๆ จากนั้น จึงได้เดินทางไปประสานงานโดยการจัดเวทีย่อยเพื่อทำความเข้าใจร่วมกันกับเครือข่ายประชาคมของจังหวัดในเบื้องต้นก่อน และในวันที่ 15 กรกฎาคม 2545 ได้เชิญตัวแทนเครือข่ายของจังหวัดเข้าร่วมในเวทีระดับภาคครั้งที่ 1 เพื่อทำความเข้าใจในเป้าหมายวัตถุประสงค์และแนวทางยุทธศาสตร์การดำเนินงานร่วมกันในระดับภาค

สาระสำคัญของเวทีระดับภาคคือ ปัญหาเด็กและเยาวชนเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นภายในจังหวัด จึงเป็นสิ่งที่เครือข่ายกลไกจังหวัดในพื้นที่จะดำเนินการแก้ไขด้วยศักยภาพของบุคคลากรในองค์กร/ หน่วยงานภายในจังหวัดเอง โครงการฯ นี้ จึงถือว่า ควรให้ประชาคมจังหวัดเป็นเจ้าของโครงการเอง โดยใช้ยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ เริ่มจากการที่มีการสำรวจรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล จนถึงการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการผลักดันโครงการ/ นโยบายที่จะแก้ไขปัญหา อันจะทำให้การแก้ไขปัญหาด้านเด็กและเยาวชนเป็นการแก้ไขแบบบูรณาการ เชื่อมโยง และมีความยั่งยืน

กระบวนการทั้งหมดเกิดขึ้นจากความต้องการแก้ไขปัญหาของผู้ที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชนในจังหวัดเอง ที่อาศัยใจที่พร้อมจะแก้ไขปัญหา ประกอบกับเงื่อนไขภารกิจหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาด้านเด็กและเยาวชนที่ตนกระทำรับผิดชอบอยู่แล้ว ทั้งหมดคือเงื่อนไขที่จะทำให้กลไกการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนของจังหวัด มีความเข้มแข็งยั่งยืน จนถึงขั้นเติบโตเป็นประชาคมที่มีศักยภาพต่อไป

เมื่อตัวแทนเครือข่ายกลไกประชาคมของจังหวัด รวมทั้งผู้ประสานงานในส่วนกลาง ทำความเข้าใจในวัตถุประสงค์และยุทธศาสตร์การทำงานร่วมกันดีแล้ว ได้ร่วมกันระดมความคิดเพื่อกำหนดกรอบในการเก็บข้อมูล (Child information system) ที่ผ่านการระดมความคิดในเวทีย่อยจากคณะทำงานในส่วนกลางมาระดับหนึ่งแล้ว และมีเอกสารที่เป็นเครื่องมือสำหรับสำรวจแหล่งข้อมูล (Check list) ซึ่งในเวทีได้มีการปรับกรอบในการเก็บข้อมูลและเอกสารสำรวจแหล่งข้อมูลให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งจะใช้เป็นแนวทางหลักที่แต่ละจังหวัดจะนำไปประยุกต์ใช้

หลังจากเวทีภาคครั้งที่ 1 ผ่านไป ในช่วงเดือนกรกฎาคม – ตุลาคม รวมระยะเวลา 4 เดือน คณะผู้ประสานงานที่รับผิดชอบประสานในแต่ละจังหวัดทั้ง 9 จังหวัด ได้เดินทางไปช่วยสนับสนุนให้เกิดความพร้อมในแต่ละจังหวัดอย่างต่อเนื่อง โดยการประสานงานให้คำปรึกษาทางโทรศัพท์ การเดินทางไปร่วมวางแผนกับผู้ประสานงานประจำจังหวัดในเวที Work shop และการเข้าร่วมในเวทีระดับจังหวัด ซึ่งได้ส่งผลให้จังหวัดแต่ละจังหวัดเริ่มมีการรวมตัวและขยายเครือข่ายประชาคมด้านเด็กและเยาวชนเพิ่มมากขึ้น มีการจัดเวทีจังหวัดเพื่อทำความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของโครงการฯ และจัดแบ่งบทบาทหน้าที่ให้ผู้ที่มีความพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการฯ โดยคำนึงถึงข้อจำกัดและศักยภาพของเครือข่ายกลไกที่เป็นผู้ที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชนแต่ละท่าน ขณะเดียวกัน ก็เริ่มมีการสำรวจข้อมูลของแหล่งข้อมูล (Information Accessibility) เพื่อให้การเก็บข้อมูลในช่วงของการปฏิบัติจริงมีความพร้อมและมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

หลังจากที่ผ่านกระบวนการสร้างเครือข่าย โดยกลไกประชาคมที่รวมตัวกันเป็นเครือข่าย มีการปรึกษาหารือกันในเวทีใหญ่และเวทีย่อยของจังหวัด มาเป็นระยะเวลา 6 เดือนแล้ว จึงได้มีการจัดเวทีระดับภาคครั้งที่ 2 ขึ้น ในวันที่ 31 ตุลาคม และวันที่ 1 พฤศจิกายน เป็นระยะเวลา 2 วัน โดยมีผู้อำนวยการโครงการฯ ผู้ประสานงานโครงการ ทีมวิจัย ทีมประสานงานกลาง ตัวแทนประชาคมของ 9 จังหวัด เข้าร่วมในเวที เพื่อเป็นการสรุปความก้าวหน้าและความพร้อมของ 9 จังหวัด รวมทั้งนำเสนอ (ร่าง) ข้อเสนอโครงการฯ ของจังหวัดที่มีความพร้อมจะปฏิบัติการจริงก่อนในชุดแรก ซึ่งได้ข้อสรุปในเวทีว่า ตัวแทนประชาคมแต่ละจังหวัด ได้นำเสนอปัญหาอุปสรรคและความก้าวหน้าของการสร้างกลไกประชาคม รวมทั้งปัญหาอุปสรรคในการสำรวจข้อมูล ความบกพร่องของระบบการจัดการข้อมูลภายในจังหวัด และความก้าวหน้าของการสำรวจแหล่งข้อมูลในเบื้องต้น โดยมีการประเมินคร่าวๆ ในเวทีว่า จังหวัดที่มีความพร้อมที่จะปฏิบัติงานจริงน่าจะได้แก่ เชียงราย แพร่ น่าน ลำพูน พะเยา รวม 5 จังหวัด ส่วนอีก 4 จังหวัดที่เหลือคงต้องใช้ระยะเวลาในการพัฒนากลไกและแผนงานอีกสักระยะหนึ่ง แล้วค่อยนำเสนอแผนในชุดที่สองต่อไป จากนั้นก็ได้มีข้อเสนอแนะในกระบวนการทำงาน และข้อเสนอเพื่อให้จังหวัดที่มีความพร้อมนำไปปรับให้แผนงาน/ข้อเสนอโครงการฯ ที่จะนำเสนอมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ผลจากการสัมมนาในเวทีระดับภาคครั้งที่ 2 ทำให้เกิดความเคลื่อนไหวในแต่ละจังหวัดเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากแกนนำมีความเข้าใจ และมองเห็นถึงความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนในจังหวัดโดยใช้ยุทธศาสตร์ตามแนวของโครงการฯ และนำไปขยายแนวคิดต่อมีการจัดเวทีย่อยภายในจังหวัด จนทำให้มีจังหวัดที่มีศักยภาพและความพร้อมจะปฏิบัติงานอย่างเต็มรูปแบบจัดทำแผนงาน/ ข้อเสนอโครงการฯ นำเสนอต่อ สกว. ในชุดแรก 5 จังหวัด คือ เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน และอุตรดิตถ์ ซึ่งทางผู้ประสานงานของโครงการฯ ได้เชิญตัวแทนประชาคมซึ่งเป็นผู้ประสานงานหลักของทั้ง 5 จังหวัด มาร่วมในเวที Review อีกครั้ง ในวันที่ 14 ธันวาคม 2545 เพื่อปรับปรุงแผนงาน/ ข้อเสนอโครงการฯ ของทั้ง 5 จังหวัด ที่จะนำเสนอต่อ สกว.ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ต่อมาวันที่ 15 ธันวาคม 2545 ที่ปรึกษาโครงการฯ ทีมวิจัย และผู้ประสานงานกลาง (CY-Net) ได้ประชุมร่วมกันอีกครั้ง เพื่อเตรียมแผน/ข้อเสนอโครงการฯ ในส่วนกลาง ในการประสานงานหนุนช่วยด้านกระบวนการและวิชาการสำหรับ 5 จังหวัดชุดแรก เพื่อให้สามารถดำเนินงานตามแผนงานได้ตามวัตถุประสงค์ และการหนุนช่วย 4 จังหวัดชุดหลัง เพื่อให้เกิดกลไกประชาคมที่เข้มแข็งมากขึ้น และเกิดแผนงาน/ข้อเสนอโครงการฯ ต่อไป ซึ่งหลังจากที่ข้อเสนอโครงการฯ ของ 5 จังหวัด ได้จัดส่งไปยัง สกว.และอยู่ในระหว่างการพิจารณานั้น จังหวัดลำพูน ซึ่งได้เข้าร่วมในเวที Review ข้อเสนอโครงการฯ ของ 5 จังหวัดด้วย ก็ได้พัฒนากลไกโดยจัดเวทีจังหวัดอีก 2 ครั้ง ทั้งๆ ที่ไม่มีงบประมาณเพียงพอที่จะสนับสนุน แต่ประชาคมมีความพร้อมที่จะปฏิบัติงานและมีความต้องการที่จะเสนอข้อเสนอโครงการฯ รวมกับ 5 จังหวัดด้วย จึงได้จัดส่งข้อเสนอโครงการฯ ของจังหวัดลำพูนต่อ สกว. ทำให้มีข้อเสนอโครงการฯ ในชุดแรกรวมทั้งสิ้น 6 จังหวัด

เพื่อให้เข้าใจถึงพัฒนาการและโครงสร้างของเครือข่ายกลไกประชาคมที่เกิดขึ้นใน 9 จังหวัด จึงได้สรุปพัฒนาการของการสร้างกลไกตั้งแต่ก่อนที่จะเริ่มโครงการฯ ไปจนถึงความเคลื่อนไหวที่เป็นผลจากการดำเนินงานตามโครงการฯ ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่เดือน พฤษภาคม–ธันวาคม 2545 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 8 เดือน ที่ผ่านมา โดยได้ประมวลสรุปความเคลื่อนไหวของกลไกแยกเป็นรายจังหวัดไว้ ดังนี้

1. จังหวัดเชียงใหม่

ก่อนที่จะเริ่มโครงการฯ จังหวัดเชียงใหม่ มีสถานการณ์ปัญหาด้านเด็กและเยาวชนเกือบทุกปัญหา และมีหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนจำนวนมาก ที่ทำงานด้านการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนมาเป็นระยะเวลายาวนาน ที่ผ่านมามีการรวมตัวกันเป็นเครือข่าย เช่น เครือข่ายวิจัยและพัฒนา (CY-Net) และเกิดเวทีแลกเปลี่ยนต่างๆ มากมาย มีทั้งเวทีที่ทางภาครัฐและภาคเอกชนเป็นเจ้าภาพ จนเกิดข้อสรุปและความต้องการที่ตรงกันของผู้ที่ทำงานในเรื่องของการรวบรวมข้อมูลและการทำงานเป็นเครือข่าย

ในช่วงของการประสานงานเพื่อให้เกิดกลไกเครือข่ายของจังหวัด ผู้ประสานงานในส่วนกลางได้ประสานกับคุณรสสุคนธ์ ทาริยะ จากศูนย์ประสานงานเพื่อป้องกันและพิทักษ์สิทธิเด็ก (ศป.พด.) ซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐในส่วนของสำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการ เนื่องจากมีบทบาทและเป็นแกนหลักในการทำงานแก้ไขปัญหาด้านเด็กและเยาวชนภายในจังหวัด ส่วนในภาคเอกชนก็มีหลายองค์กรที่มีบทบาท แต่ทางผู้ประสานงานได้ประสานกับคุณอัจรี สายมี จากเอื้องผึ้งคลินิค มาร่วมเวทีระดับภาคครั้งที่ 1 ในวันที่ 15 กรกฎาคม 2545 เพื่อทำความเข้าใจร่วมกัน แล้วจึงขยายแนวคิดไปยังหน่วยงาน/องค์กรพัฒนาเอกชน นำไปสู่การทำความเข้าใจร่วมกันในเวทีใหญ่ระดับจังหวัด ในวันที่ 26 สิงหาคม 2545 โดยมีตัวแทนจากส่วนราชการและองค์กรพัฒนาเอกชนที่เข้าร่วมดังต่อไปนี้

1.คุณดาวัลย์ มีอำนาจ	สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัด
2.คุณรสสุคนธ์ ทาริยะ	ศูนย์ประสานงานเพื่อพิทักษ์สิทธิเด็ก (ศพ.ปด)
3. ดร.ชาคริต ชมชื่น	สำนักงานประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่
4.คุณรัตนา เจริญชัย	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยภาคเหนือ
5.คุณกชกร จิณะวงค์	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยภาคเหนือ
6.คุณขวัญใจ ธรรมขันโท	ศูนย์ส่งเสริมพัฒนาการเด็กภาคเหนือ
7.คุณกิตติชัย เหลืองกำจร	สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาคเหนือ
8.คุณศรันยา งามศิริอุดม	ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 10

9.คุณนิยม เขื่อนปัญญา	สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
10.พตท.ภูศิลป์ กาญจนสถิตย์	สถานีตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่
11.คุณภานุพันธ์ พิสิฐ	สำนักงานสถิติจังหวัดเชียงใหม่
12.คุณแม่ทองดี โพธิยอง	โครงการเพื่อสตรีและเยาวชนเชียงใหม่
13.คุณประสงค์ อยู่สุขสำราญ	โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตครอบครัวและเด็ก
14.คุณกมล นำบุญจิตต์	กลุ่ม WY
15.คุณอนุชน หวลทรง	กลุ่มอาสาพัฒนาเด็ก
16.คุณอภิเดช ชัยราชา	ชุมชนรักษา
17.คุณอัจรี สายมี	เอื้องผึ้งคลีนิค
18.คุณศรีพรรณ จันทร์ศิลป์	สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย
19.คุณขันแก้ว รัตนวิไลลักษณ์	สมาคม IMPECT
20.คุณทรงพล รัตนวิไลลักษณ์	สมาคม IMPECT
21.คุณอรุณี สุทธะ	มูลนิธิพุทธเกษตร

นอกจากนั้น ยังมีที่ปรึกษาโครงการ ทีมวิจัย และผู้ประสานงานฯ เข้าร่วมในเวทีฯ ซึ่งข้อสรุปจากเวทีคือ ที่ประชุมเห็นด้วยในหลักการและยุทธศาสตร์ของโครงการฯ และยังเห็นว่าควรให้ผู้ที่เข้าร่วมในเวทีเป็นเครือข่ายประชาคมในเบื้องต้นก่อน แต่เนื่องจากหน่วยงานและองค์กรในจังหวัดมีมากมาย จึงยังไม่มีองค์กร/หน่วยงานใด ที่จะอาสาทำหน้าที่ประสานงานในส่วนกลาง ที่ประชุมจึงเสนอให้ สกว. โดย CY-Net รับเป็นผู้ประสานงานชั่วคราวก่อน แต่ในส่วนของกลไกการทำงานด้านข้อมูล ที่ประชุมเห็นว่า ควรให้แบ่งกลุ่มเครือข่ายกลไกตามประเด็นปัญหา 8 กลุ่มประเด็น เพื่อให้กำหนดแผนแนวทางในการประสานงานภายในกลุ่มประเด็น แล้วค่อยนำไปสู่เวทีกลไกที่รวมกลุ่มประเด็นทั้ง 8 กลุ่มอีกครั้งหนึ่ง อันจะทำให้สะดวกและง่ายต่อการทำงานมากกว่าการรวมทุกกลุ่มประเด็น ซึ่งในแต่ละกลุ่มประเด็นมีรายละเอียดเกี่ยวกับผู้ที่ทำหน้าที่ประสานงานกลไกเครือข่ายภายในกลุ่มประเด็น ดังต่อไปนี้

<u>กลุ่มที่ 1</u> ปัญหาเด็กกับยาเสพติด

ผู้ประสานงาน สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาคเหนือ

เครือข่ายร่วม
- ตำรวจภูธรจังหวัด
- ศูนย์บำบัดผู้ติดยาเสพติด
- กรมสุขภาพจิต
- กลุ่ม WY
- องค์กรชุมชน
- สำนักงานประถมศึกษาจังหวัด
- สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
- มูลนิธิพุทธเกษตร
- โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเด็ก

<u>กลุ่มที่ 2</u> ปัญหาเด็กถูกละเมิดสิทธิ

ผู้ประสานงาน ศูนย์ประสานงานเพื่อพิทักษ์สิทธิเด็ก (ศพ.ปด)

เครือข่ายร่วม
- ตำรวจภูธรจังหวัด
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
- สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง
- โรงพยาบาล
- สำนักงานประถมศึกษาจังหวัด
- อัยการ

- ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขต 8
- ศูนย์ส่งเสริมพัฒนาการเด็กภาคเหนือ
- มูลนิธิ Hotline
- องค์กรชุมชน
- ศูนย์หยาดฝน (หน่วยงานของกรมประชาสงเคราะห์)

<u>กลุ่มที่ 3</u> ปัญหาเด็กในระบบการศึกษา

ผู้ประสานงาน สำนักงานประถมศึกษาจังหวัด/สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัด

เครือข่ายร่วม
- การศึกษาสงเคราะห์
- การศึกษานอกโรงเรียน
- ตำรวจตระเวณชายแดน
- กรมอาชีวะศึกษา
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
- การศึกษาเอกชน (สช.)
- อบต.
- เทศบาล
- องค์กรชุมชน

<u>กลุ่มที่ 4</u> ปัญหาเด็กกับสุขภาพอนามัย/เอดส์

ผู้ประสานงาน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด

เครือข่ายร่วม
- สถานรับเลี้ยงเด็ก
- โรงพยาบาล
- ศูนย์ควบคุมโรคติดต่อ
- ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 10
- NGOs ต้านเอดส์ (เช่น เอื้องผึ้งคลีนิค)
- องค์กรชุมชน
- สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย

<u>กลุ่มที่ 5</u> ปัญหาเด็กเร่ร่อนและเด็กนอกระบบโรงเรียน

ผู้ประสานงาน พัฒนาชุมชน

เครือข่ายร่วม
- ประชาสงเคราะห์
- YMCA
- เทศบาล
- ตำรวจภูธรจังหวัด
- สถานพินิจและคุ้มครองเด็ก
- สถานสงเคราะห์เด็ก
- กลุ่มอาสาพัฒนาเด็ก (คุณอนุชน)

<u>กลุ่มที่ 6</u> ปัญหาแรงงานเด็กในสถานบริการและในภาคเกษตร

ผู้ประสานงาน สวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน (สรจ.)

เครือข่ายร่วม
- ตรวจคนเข้าเมือง
- สถานประกอบการเอกชน
- สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน
- ตำรวจ
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
- สำนักงาน ปปส.
- ปกครองจังหวัด
- มูลนิธิเพื่อพิทักษ์สิทธิหญิงบริการ (Empower) ทิพย์เนตร

<u>กลุ่มที่ 7</u> ปัญหาเด็กก่ออาชญากรรม

ผู้ประสานงาน สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงใหม่

เครือข่ายร่วม
- ศาลเยาวชนและครอบครัว
- อัยการ
- กลุ่ม NDR
- ตำรวจ
- ผู้พิพากษาศาลสมทบคดีเด็ก/เยาวชน

<u>กลุ่มที่ 8</u> ปัญหาเด็กไทยภูเขา/ เด็กต่างด้าว

ผู้ประสานงาน สมาคม IMPECT

เครือข่ายร่วม
- ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา
- ตรวจคนเข้าเมือง
- องค์กร MAP
- ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
- องค์กรชุมชน (เช่น วัดศรีโสดา)
- สถาบันวิจัยชาวเขา
- ตำรวจ
- สำนักงานประถมศึกษาจังหวัด
- สถานประกอบการเอกชน

จากนั้น จึงนำไปสู่การจัดเวทีย่อยตามกลุ่มประเด็น โดยเริ่มจากเวทีย่อยของกลุ่มประเด็นยาเสพติด ในวันที่ 9 กันยายน 2545 ซึ่งผู้ทำหน้าที่ประสานงานหลักคือคุณกิตติชัย เหลืองกำจร จากสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาคเหนือ และเวทีย่อยของกลุ่มประเด็นเด็กถูกละเมิดสิทธิ์ ในวันที่ 26 กันยายน 2545 ผู้ทำหน้าที่ประสานงานหลักคือคุณรสสุคนธ์ ทาริยะ จากศูนย์ป้องกันและพิทักษ์สิทธิเด็ก ทั้งสองเวทีได้เชิญตัวแทนหน่วยงาน/ องค์กรที่เกี่ยวข้องในแต่ละประเด็นเข้าร่วม และได้ข้อสรุปของเวทีย่อยที่ตรงกันทั้งสองเวทีคือ ที่ประชุมเห็นด้วยในหลักการของโครงการและพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือ แต่ต้องมีการจัดเวทีต่อเนื่องเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์และใช้ประโยชน์ต่อไป

ส่วนกลุ่มประเด็นที่เหลือ ยังไม่ได้มีการจัดเวที เนื่องจากขาดผู้ประสานงานที่จะทำหน้าที่ได้เต็มที่ภายในกลุ่มประเด็น ประกอบกับภารกิจในแต่ละหน่วยงาน/องค์กรที่มากมายและมีเวลาจำกัด ปัญหาดังกล่าวได้นำไปสู่การปรึกษาหารือในเวทีระดับภาคครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม – 1 พฤศจิกายน 2545 ซึ่งได้ข้อสรุปว่า การสร้างกลไกประชาคมของจังหวัดเชียงใหม่เป็นเรื่องยาก เพราะปัญหาหลากหลาย หน่วยงานหลากหลาย ขณะที่ธรรมชาติของการทำงานมีลักษณะแยกตามกลุ่มประเด็น และข้อจำกัดเรื่องเวลาทำให้การรวมกลุ่มเป็นประชาคมของจังหวัดที่ทำทุกกลุ่มปัญหาเป็นไปได้ยาก

ทางออกที่ดี ก็คือ จังหวัดเชียงใหม่ควรจะมีการแบ่งกลไกโดยจัดเป็นคณะทำงานตามกลุ่มประเด็นปัญหา มีการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลให้เกิดองค์ความรู้ในเวทีย่อยแต่ละกลุ่มประเด็นปัญหา แล้วจึงนำเอาองค์ความรู้ที่ได้จากแต่ละกลุ่มประเด็นมาสังเคราะห์รวมกัน เริ่มต้นจาก 2-3 กลุ่มประเด็นแรกก่อน ซึ่งเวทีย่อยที่ได้เริ่มไปแล้ว 2 กลุ่มประเด็นคือ กลุ่มประเด็นยาเสพติดและกลุ่มประเด็นเด็กถูกละเมิดสิทธิ์ จากนั้นจึงค่อยขยายไปสู่กลุ่มประเด็นอื่นๆ ต่อไป ซึ่งคาดว่าจะดำเนินการตั้งแต่เดือนมีนาคม 2546 เป็นต้นไป กลไกเครือข่ายประชาคมของจังหวัดเชียงใหม่ จึงไม่ใช่กลไกรวมแต่เป็นกลไกเฉพาะกลุ่มประเด็น โดยที่มีผู้ประสานงานหลักในแต่ละกลุ่มประเด็น แล้วก็มีผู้ประสานงานในส่วนกลางเพื่อรวมกลุ่มประเด็นทุกกลุ่มด้วย ซึ่งการประสานงานในส่วนกลางเพื่อรวมกลุ่มประเด็น จะมีผู้ประสานงานจาก CY-Net ทำหน้าที่ประสานงานหลักในช่วงเริ่มแรกก่อนแล้วค่อยหาผู้เหมาะสมต่อไป

2. จังหวัดลำพูน

ก่อนเริ่มโครงการฯ จังหวัดลำพูน มีศักยภาพที่เป็นทุนเดิมของจังหวัดคือ มีหน่วยงาน/ องค์กรที่ทำงานแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนอยู่หลายองค์กร/ หน่วยงาน โดยในส่วนของภาครัฐ มีทั้งในส่วนของอัยการ สำนักงานประชา

สงเคราะห์ (สำนักงานพัฒนาสังคมฯ) สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน เป็นหน่วยงานหลักที่มีบทบาทด้านการทำงานแก้ไขปัญหาด้านเด็กและเยาวชนของจังหวัด ในส่วนขององค์กรพัฒนาเอกชน มี "สถาบันวิจัยหริภุญชัย" ที่มีบทบาทในด้านของการทำงานด้านเด็กและเยาวชนและมีการสร้างเครือข่ายในส่วนขององค์กรพัฒนาเอกชน ร่วมกับโครงการฯ อื่นๆ ดังนั้นจึงถือว่าจังหวัดลำพูน มีความเข้มแข็งของภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนในการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนของจังหวัดเป็นทุนเดิม และเคยมีความพยายามขององค์กร/ หน่วยงานในการทำงานร่วมกันเป็นเครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน รวมไปถึงการแก้ปัญหาเร่งด่วนที่เป็นปัญหาวิกฤตของเด็กในจังหวัดมาแล้ว

เมื่อเริ่มโครงการฯ ผู้ประสานงานของโครงการฯ ได้เข้าร่วมเวทีประชาคมของจังหวัด และพูดคุยทำความรู้จักกับแกนนำของภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน ที่ทำงานแก้ไขปัญหาด้านเด็กและเยาวชนของจังหวัดก่อน หลังจากนั้น ได้ประสานงานอย่างไม่เป็นทางการ โดยประชุมร่วมกับคุณนิลวรรณ ระพิพงษ์ ซึ่งเป็นนักวิชาการแรงงานจากสำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัด และคุณวันเพ็ญ พรินทรากูล ผู้ประสานงานจากสถาบันวิจัยหริภุญชัย รวมทั้งผู้ที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชนในสถาบันวิจัยหริภุญชัยอีก 2 ท่าน เพื่อทำความเข้าใจแลกเปลี่ยนแนวคิด และวางแผนที่จะสร้างกลไกประชาคมด้านเด็กและเยาวชนของจังหวัดลำพูนร่วมกัน หลังจากนั้น ได้เชิญมาร่วมเวทีระดับภาคครั้งที่ 1 ในวันที่ 15 กรกฎาคม 2545 เพื่อให้เกิดความเข้าใจและร่วมแลกเปลี่ยนกับตัวแทนผู้ที่ทำงานด้านเด็กของจังหวัดอื่นๆ ด้วย

เมื่อแกนนำผู้ที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชนได้เข้าร่วมประชุม ทำให้เกิดความเข้าใจ จึงนำไปสู่การขยายแนวคิดร่วมกับแกนนำอื่นๆ ในจังหวัด ทั้งในส่วนของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน โดยที่ทางสำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ทำหน้าที่ประสานในส่วนของหน่วยงานรัฐ และสถาบันหริภุญชัย ทำหน้าที่ประสานงานเครือข่ายองค์กรด้านเด็กและเยาวชนในส่วนขององค์กรพัฒนาเอกชน เพื่อทำความเข้าใจร่วมกันในเวทีระดับจังหวัด ซึ่งจังหวัดลำพูนได้จัดขึ้นในวันที่ 15 สิงหาคม 2545 ได้ข้อสรุปในเวทีเกี่ยวกับด้านกลไกการทำงานว่า ที่ประชุมมีความเห็นว่าผู้ที่มาร่วมในเวทีครั้งนี้เป็นเครือข่ายคณะทำงานร่วมกันชั่วคราวก่อน โดยที่มีสถาบันวิจัยหริภุญชัยซึ่งมีใจพร้อมที่จะปฏิบัติงานอาสาเป็นผู้ประสานงานในส่วนกลางของจังหวัด โดยเฉพาะการประสานงานในส่วนขององค์กรพัฒนาเอกชน โดยมีทางสำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานช่วยประสานในส่วนของราชการ

ต่อจากนั้น มีการประสานงานกันอย่างต่อเนื่องระหว่างผู้ประสานงานส่วนกลางกับผู้ประสานงานของจังหวัด และระหว่างผู้ประสานงานของจังหวัดกับเครือข่ายประชาคม มีการประชุมปรึกษาร่วมกันอย่างไม่เป็นทางการหลายครั้ง รวมไปถึงการร่วมประชุมในเวทีระดับภาคครั้งที่ 2 ซึ่งเป็นการรายงานความก้าวหน้าและปัญหาอุปสรรค ผลจากการร่วมประชุม ทำให้แกนนำของประชาคม มีความเข้าใจและได้แนวทางกระบวนการในการพัฒนากลไกประชาคมของจังหวัด ให้มีความเข้มแข็งขึ้น และแนวทางในการจัดทำข้อเสนอโครงการฯ ซึ่งนำไปสู่การจัดเวทีจังหวัดอีกครั้งหนึ่งในเดือนธันวาคม แต่เนื่องจากการจัดเวทีระดับจังหวัดครั้งที่ 2 กลไกประชาคมของจังหวัดได้ให้ความสำคัญกับการจัดตั้งศูนย์ประสานงานเพื่อป้องกันและพิทักษ์สิทธิเด็ก ซึ่งเป็นประเด็นที่เป็นความสนใจของผู้ที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชน ทั้งหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนระดับจังหวัด ประกอบกับในช่วงขณะนั้นเป็นช่วงที่ทางผู้ประสานงานของสถาบันหริภุญชัยมีภารกิจมาก ขณะที่ผู้ประสานงานของสำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ซึ่งอยู่ในส่วนราชการมีการปรับโครงสร้างหน่วยงานตามแนวทางการปฏิรูประบบราชการ จึงทำให้กลไกแม้จะมีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น แต่ข้อเสนอโครงการฯ ที่จะปฏิบัติเป็นแผนงานของกลไกก็ยังไม่มีความสมบูรณ์

อย่างไรก็ตาม แกนนำของประชาคม โดยเฉพาะในส่วนของสถาบันวิจัยหริภุญชัย ได้มีความสนใจและพัฒนากลไกและความพร้อมในการทำงานด้านข้อมูลอย่างต่อเนื่อง โดยได้ขอเข้าร่วมในเวที Review ข้อเสนอโครงการฯ ของ 5 จังหวัดชุดแรกด้วย และมีการจัดเวทีจังหวัดอีกครั้ง ในวันที่ 8 มกราคม 2546 เพื่อให้ประชาคมเครือข่ายร่วมกันเสนอแนะและปรับแผนงานของจังหวัดให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทั้งๆ ที่โครงการฯ ไม่มีงบประมาณที่จะสนับสนุนในการจัดเวที แต่เนื่องจากกลไกมี

ความเข้มแข็งและมีความพร้อม จึงช่วยกันสนับสนุนในค่าใช้จ่ายต่างๆ จนทำให้เกิดแผนงานที่มีความสมบูรณ์ ซึ่งในส่วนของกลไกเครือข่ายประชาคมที่ถือเป็นคณะทำงานในโครงการฯ ของจังหวัดอย่างเป็นทางการ ประกอบไปด้วย ตัวแทนจากส่วนราชการ องค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรชุมชน ดังต่อไปนี้

ภาครัฐ

- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูน
- สำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดลำพูน
- สำนักงานอัยการจังหวัดลำพูน
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน
- สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดลำพูน
- สำนักงานประถมศึกษาจังหวัดลำพูน
- สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดลำพูน
- สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูน
- ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดลำพูน
- ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดลำพูน
- โรงพยาบาลลำพูน
- โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 26
- สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองลำพูน

องค์กรพัฒนาเอกชน และภาคประชาชน

- ค่ายพุทธบุตร
- วาย เอ็ม ซี เอ ลำพูน
- โรงเรียนร่วมน้ำใจ
- เครือข่ายชุมชนรักษา
- โครงการสตรีและเยาวชนลำพูน
- มูลนิธิรักษ์ไทย
- มูลนิธิรักษ์เด็ก
- ศูนย์พันธกิจสันติภาพ
- เครือข่ายองค์กรชุมชนจังหวัดลำพูน
- เครือข่ายเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน
- ศูนย์ประสานงานองค์กรเอกชนประจำจังหวัดลำพูน
- สถาบันวิจัยหริภุญชัย สำนักงานประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำพูน

3. จังหวัดเชียงราย

ก่อนที่จะเริ่มโครงการฯ จังหวัดเชียงราย มีสถานการณ์ปัญหาด้านเด็กและเยาวชนที่มากมายหลายด้าน และมีความรุนแรงขึ้นเป็นลำดับ ส่วนใหญ่เป็นปัญหาในด้านแรงงานเด็กที่เชื่อมไปสู่ปัญหาโสเภณีเด็กและยาเสพติด มีหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนในจังหวัดจำนวนมาก ที่ทำงานด้านการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะองค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งมีบทบาทเด่นมากได้มีการสำรวจจัดทำทำเนียบไปแล้ว เฉพาะองค์กรพัฒนาเอกชนมีถึง 40-50 องค์กร อีกทั้งที่ผ่านมา มีการประชุมเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนของจังหวัดเชียงรายหลายเวที เช่น การประชุมเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนของจังหวัดเชียงรายเมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2544 ซึ่งถือว่าเป็นเวทีใหญ่ ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับความจำเป็นของการรวบรวมข้อมูลสถานการณ์ปัญหา ข้อมูลองค์กร/ หน่วยงาน เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาและผลักดันเชิงนโยบายระดับจังหวัด

ในส่วนของกลไกการรวมตัวกันเป็นเครือข่าย ได้เกิดเครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชนด้านเด็กจังหวัดเชียงรายตั้งแต่ปี พ.ศ 2540 ที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันตลอดมา ทั้งยังได้ขยายเชื่อมต่อกับหน่วยงานภาครัฐด้วย

ฉะนั้น จึงถือได้ว่า จังหวัดเชียงรายผ่านการพัฒนาในด้านกลไกเครือข่ายประชาคมผู้ที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชนของจังหวัดมาพอสมควร เมื่อเริ่มโครงการฯ ผู้ประสานงานในส่วนกลางได้พยายามเชื่อมต่อกับองค์กรพัฒนาเอกชนคือ มูลนิธิพัฒนาชุมชนในเขตภูเขาก่อน โดยอาศัยความคุ้นเคยรู้จักกันในผู้ที่ทำงานองค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งพบว่า เนื่องจากจังหวัดเชียงรายเองมีความคิดที่จะทำงานและได้พัฒนายุทธศาสตร์แนวทางการทำงาน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และยุทธศาสตร์ของโครงการฯ ระดับภาค เพียงแต่ยังขาดการทำความเข้าใจร่วมกันในคณะทำงานเครือข่ายภายในจังหวัด ซึ่งในการจัดเวทีระดับภาคครั้งที่ 1 ในวันที่ 15 กรกฎาคม 2545 ผู้ประสานงานในส่วนกลางได้เชิญคุณสิทธิชัย แก้วเกิด จากมูลนิธิพัฒนาชุมชนในเขตภูเขา มาร่วมแลกเปลี่ยน ได้ข้อสรุปในที่ประชุมว่า โครงการฯ นี้ มีความสอดคล้องกับความคิดและความต้องการขององค์กร/หน่วยงานของจังหวัดที่มีความพร้อมในการจัดทำข้อเสนอโครงการฯ ต่อ สกว.อยู่แล้ว และได้มีการพัฒนากลไกประชาคมไปแล้วระดับหนึ่ง จึงไม่ยากที่จะสานต่อ เพียงแต่จังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดที่มีองค์กรทำงานมาก จึงมีปัญหาในการประสานงานทำความเข้าใจกันในระหว่างองค์กรบ้าง ซึ่งจากการลงไปปรึกษาในพื้นที่ของทีมผู้ประสานงานกลาง ร่วมกับทีมทำงานของจังหวัดในช่วงระหว่างการเตรียมความพร้อมของโครงการฯ ประกอบกับการจัดเวทีย่อยภายในจังหวัด ทำให้กลไกเครือข่ายของจังหวัดเกิดความเข้าใจและมีความเข้มแข็งมากขึ้น

หลังจากนั้น ทางผู้ประสานงานในส่วนกลางได้ลงไปประสานงานปรึกษาหารือกับแกนนำของคณะทำงาน ส่วนใหญ่เป็นการประชุมร่วมกันอย่างไม่เป็นทางการ ไม่ได้มีการจัดเวทีระดับจังหวัดเนื่องจากหน่วยงาน/ องค์กรมีภารกิจมาก ประกอบกับเวทีเพื่อพัฒนากลไกและแผนงาน ได้มีการจัดไปก่อนหน้าโครงการฯ แล้วหลายครั้ง สิ่งที่เหลือคือการปรับให้แผนงานมีความสอดคล้องกับแผนงานระดับภาคมากขึ้น

จากศักยภาพซึ่งเป็นทุนเดิมของจังหวัดดังกล่าว ทำให้จังหวัดเชียงรายมีความพร้อมในการนำเสนอข้อเสนอโครงการฯ ที่พร้อมปฏิบัติการในชุดแรก โดยได้เข้าร่วมนำเสนอข้อเสนอโครงการฯ ของจังหวัด ในเวที Review วันที่ 14 ธันวาคม 2545 ซึ่งในส่วนของกลไกคณะทำงานในโครงการฯ ประกอบไปด้วยบุคลากรจากหน่วยงาน/ องค์กร ดังต่อไปนี้

1. มูลนิธิพัฒนาชุมชนในเขตภูเขา
2. มูลนิธิเรือนร่มเย็น
3. เครือข่ายอาสาสมัครเยาวชนต้านเอดส์ แม่ข้าวต้ม
4. มูลนิธิเข้าถึงเอดส์ เชียงราย

5. กลุ่มศิลปะเด็กรุ้งอ้วน
6. กลุ่มสร้างฝันวันใหม่
7. กลุ่มคนเฒ่าคนแก่
8. องค์การแคร์ มูลนิธิรักษ์ไทย สำนักงานเชียงของ
9. โครงการบ้านรุ่งอรุณ
10. โครงการพัฒนาการเกษตรและการศึกษาอาข่า (DAPA)
11. สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน
12. ศูนย์ชีวิตใหม่
13. มูลนิธิบ้านชีวิตใหม่
14. มูลนิธิพัฒนาสตรีภาคเหนือ
15. เครือข่ายเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม
16. สำนักงาน สว.เตือนใจ ดีเทศน์
17. ศูนย์คริสเตียนบริการ
18. ศูนย์เอดส์จังหวัดเชียงราย
19. โครงการเวิลด์คอนเซิน
20. องค์การนานาชาติแพลน
21. สมาคมสร้างสรรค์ชีวิตและสิ่งแวดล้อม

ทั้งนี้การดำเนินงานของเครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชนด้านเด็กจังหวัดเชียงราย ได้แบ่งประเด็นเด็กที่ได้รับผลจากการพัฒนาสังคมที่ไม่เหมาะสมไว้ 11 ประเด็นด้วยกัน และในแต่ละประเด็นนั้น ได้มีการกำหนดองค์กรที่ดำเนินงานรับผิดชอบโดยตรงตามเนื้องานของตนไว้ดังนี้

ประเด็นหลัก	องค์กรที่รับผิดชอบโดยตรง
1. เด็ก HIV / AIDS	ACCESS / ศูนย์เอดส์จังหวัดเชียงราย / บ้านชีวิตใหม่
2. เด็กเร่ร่อน	โครงการมิตรข้างถนน / บ้านเด็กนานา
3. เด็กไร้สัญชาติ	กระจกเงา / DAPA / มูลนิธิพัฒนาชุมชนในเขตภูเขา
4. เด็กข้ามชาติ	ศูนย์ลูกหญิง / มิตรข้างถนน / บ้านเด็กนานา
5. เด็กพิการ	สนง.พัฒนาสังคมฯ / โรงเรียนศึกษาพิเศษ
6. เด็กกับการกระทำผิด	ศูนย์คริสเตียนบริการ/สถานพินิจฯ
7. แรงงานเด็ก	พชภ. / สวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัด
8. เด็กกับยาเสพติด	กระจกเงา / เครือข่ายเยาวชนแม่ข้าวต้ม / สปจ.เชียงราย
9. เด็กกับการค้าประเวณี	มูลนิธิพัฒนาชุมชนในเขตภูเขา / เรือนร่มเย็น / ศูนย์ลูกหญิง
10. เด็กถูกละเมิดสิทธิทางเพศ	โรงพยาบาลเชียงรายฯ / บ้านพักพิง / ศูนย์เพื่อน้องหญิง
11. เด็กกำพร้า	ศูนย์ลูกหญิง / สนง.พัฒนาสังคมฯ / บ้านชีวิตใหม่

องค์กรที่รับผิดชอบในแต่ละประเด็น จะเป็นแกนนำหลักในการให้ข้อมูลสถานการณ์เด็ก รวมทั้งให้แนวทางในการรวบรวมข้อมูลดังกล่าว ในส่วนของกลไกการทำงาน จะเห็นได้ว่า จังหวัดเชียงราย มีองค์กรพัฒนาเอกชนเป็นแกนหลักในการประสานงาน โดยมีมูลนิธิพัฒนาชุมชนในเขตภูเขา เป็นศูนย์กลาง ขณะที่หน่วยงานภาครัฐ จะเป็นเพียงคณะทำงานที่จะช่วยในด้านของการอำนวยความสะดวกด้านข้อมูล และจะร่วมในเวทีวิเคราะห์สังเคราะห์องค์ความรู้จากข้อมูลที่ได้เป็นบางครั้งเท่านั้น โดยที่การประสานงานมีองค์กรพัฒนาเอกชนทำหน้าที่ประสาน ทั้งภายในกลุ่มประเด็นทั้ง 11 ประเด็น และประสานงานในเครือข่ายประชาคมด้วย

4. จังหวัดแพร่

จังหวัดแพร่ มีหน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทในการทำงานด้านเด็กและเยาวชนเป็นหลัก ส่วนบทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนก็มีจำนวนหนึ่ง แต่ยังไม่มากเท่ากับจังหวัดอื่นๆ ซึ่งอาจเป็นเพราะปัจจัยในด้านของพื้นที่ ประชากร ในส่วนของการทำงานในลักษณะเครือข่าย ไม่ว่าจะเป็นเครือข่ายการทำงานด้านเด็กและเยาวชนในภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน ก็ยังไม่มีการรวมตัวกันชัดเจน ฉะนั้น จึงถือได้ว่า จังหวัดแพร่ยังไม่มีการก่อตัวของการทำงานในลักษณะของเครือข่ายประชาคม

ดังนั้น เมื่อเริ่มโครงการฯ ทางผู้ประสานงานในส่วนกลาง ซึ่งเป็นมีพื้นเพเดิมเป็นคนในพื้นที่มาก่อน ได้ติดต่อเชื่อมกับเจ้าหน้าที่ในส่วนของสำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดซึ่งมีความรู้จักกันในเบื้องต้นก่อน เนื่องจากถือว่าเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทโดยตรงในการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน ซึ่งมีคณะทำงานร่วมกันในหน่วยงานประมาณ 3-4 ท่าน ประกอบกับคณะทำงานที่บางท่านก็เป็นบันทิตกองทุนหมู่บ้าน โดยได้มีการปรึกษากันอย่างไม่เป็นทางการหลายครั้ง หลังจากนั้น จึงได้เชิญตัวแทนมาร่วมในเวทีระดับภาคครั้งที่ 1 ในวันที่ 15 กรกฎาคม 2545 เพื่อทำความเข้าใจและปรึกษาแนวทาง ในการสร้างเครือข่ายกลไกการทำงานด้านเด็กและเยาวชนในจังหวัดแพร่ ซึ่งเมื่อตัวแทนซึ่งเป็นผู้ที่มีภารกิจรับผิดชอบทำงานด้านเด็กและเยาวชนและทำหน้าที่ในด้านของข้อมูลสถิติอยู่แล้ว ได้มองเห็นความเป็นไปได้ของแนวทางในการทำงานก็ทำให้เกิดความเคลื่อนไหวในการขยายแนวคิด ชักชวน เพื่อให้เกิดเครือข่ายกลไกประชาคมจังหวัดแพร่อย่างต่อเนื่อง โดยการจัดเวทีระดับจังหวัด เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2545 มีการเชิญตัวแทนผู้ที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชนจากทั้งส่วนราชการและองค์กรพัฒนาเอกชนเข้าร่วม

ข้อสรุปจากการจัดเวทีคือ ที่ประชุมเห็นด้วยในแนวคิด/ ยุทธศาสตร์การทำงานของโครงการฯ และเห็นว่า ตัวแทนจากส่วนราชการและองค์กรพัฒนาเอกชนที่เข้าร่วมในเวทีนั้น ยังถือว่าไม่เป็นประชาคมที่เข้มแข็ง เพราะยังขาดผู้ที่มีผู้ที่มีบทบาททำงานแก้ไขปัญหาด้านเด็กและเยาวชนของจังหวัดอีกหลายท่าน ซึ่งทำงานอยู่ทั้งในส่วนของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน ดังนั้น จึงถือว่าผู้ที่ร่วมประชุมเป็นคณะทำงานในเบื้องต้นก่อน แล้วให้คณะทำงานไปขยายแนวคิดเพื่อให้เกิดเครือข่ายคนทำงานเพิ่มมากขึ้น ทั้งในหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน นอกจากนั้น ที่ประชุมยังได้ร่วมกันกำหนดแผนการทำงาน โดยลงรายละเอียดเป็นภารกิจที่จะกระทำอย่างชัดเจนเป็นรายสัปดาห์ แสดงให้เห็นถึงความสนใจของประชาคมได้อย่างดี

หลังจากนั้น คณะทำงานของจังหวัด ก็มีการจัดเวทีจังหวัดครั้งที่ 2 ในวันที่ 31 สิงหาคม 2545 ข้อสรุปในเวทีคือ มีการรายงานผลการติดต่อทาบทามเพื่อให้เครือข่ายประชาคมมีการขยายของผู้ที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชนเพิ่มขึ้น ซึ่งถือเป็นการรวบรวมศักยภาพที่เป็นทุนของจังหวัดให้มารวมกันนั่นเอง ทำให้ได้ผู้ร่วมเครือข่ายจากทั้งส่วนราชการและองค์กรพัฒนาเอกชนเพิ่มขึ้น ที่ประชุมยังได้เห็นชอบให้มีการทำหนังสือรับรองคณะทำงานอย่างเป็นทางการ จากผู้ว่าราชการจังหวัดด้วย เพื่อให้เกิดความสะดวกในการดำเนินงานในช่วงของการเก็บข้อมูลจริง และเห็นว่าควรมีการจัดเวทีย่อยที่เป็น Work

shop ในส่วนของคณะทำงานอีก โดยได้จัดขึ้นในวันที่ 14 กันยายน 2545 เพื่อร่วมกันเขียนแผนงาน/ ข้อเสนอโครงการฯ เป็นตุ๊กตาเตรียมนำเสนอในเวทีใหญ่ประชาคมของจังหวัดอีกครั้งหนึ่ง เพื่อประหยัดเวลาและงบประมาณ

ผลจากการปรึกษาหารือกันอย่างต่อเนื่องของกลไกประชาคม รวมทั้งการที่ผู้ประสานงานส่วนกลาง ได้ลงไปร่วมให้ทักษะกระบวนการ ทำความเข้าใจในแนวทางเป้าหมายยุทธศาสตร์ของโครงการฯ ทุกครั้งที่คณะทำงานของจังหวัดได้มีการประชุม ทั้งเวทีระดับจังหวัดและเวที Work shop ทำให้จำนวนของเครือข่ายขยายเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ กลไกประชาคมจังหวัดมีความเข้าใจและมีข้อเสนอโครงการฯ ที่พัฒนาอย่างต่อเนื่องในคณะทำงาน นำไปสู่การนำเสนอข้อเสนอโครงการฯ ของจังหวัดในเวทีประชาคมของจังหวัดในเดือนพฤศจิกายน 2545 และเข้าร่วมนำเสนอปัญหาอุปสรรคและแผนงานในเวทีระดับภาคครั้งที่ 2 ในวันที่ 31 ต.ค – 1 พ.ย 2545 ที่เชียงใหม่ หลังจากนั้นได้เข้าร่วมในเวที Review ข้อเสนอโครงการฯ ในวันที่ 14 ธันวาคม 2545 อีกครั้งหนึ่ง จนทำให้เกิดข้อเสนอโครงการฯ ที่มีความสมบูรณ์ พร้อมที่จะปฏิบัติงานในชุดแรก กลไกประชาคมที่ปรากฏในแผนงานอย่างเป็นทางการของจังหวัดแพร่ ประกอบไปด้วยตัวแทนจากส่วนราชการและองค์กรพัฒนาเอกชน ดังนี้

กลไกคณะทำงานด้านเด็กและเยาวชน จังหวัดแพร่

1. นายเจตน์ ขีดดี	ข้าราชการบำนาญ	ที่ปรึกษา
2. นายไกรฤกษ์ กิ่งแก้ว	อาจารย์ใหญ่ ร.ร.บ้านเวียงทอง	ที่ปรึกษา
3. นางภิรมย์พร กวาวสาม	ประธานชมรม อสม. อ.เมืองแพร่	ที่ปรึกษา
4. น.ส.ปลิดา กำคำ	หัวหน้าฝ่ายบริหารงานทั่วไป สนง.จัดหางานจังหวัดแพร่	ที่ปรึกษา
5. นายจรูญ สิริปัญจพร	ประธานกรรมการบ.ควอลิตี้เมดิคัลฯ	ที่ปรึกษา
6. นายสมคิด พันธ์แพง	ผอ.ร.ร.บ้านปงหัวหาด อ.สูงเม่น	ประธานคณะทำงาน
7. นางอัญชัญ หวังระบอบ	นักสังคมสงเคราะห์ 6 ว สนง.พัฒนาสังคมและสวัสดิการจ.แพร่	รองประธาน
8. น.ส.พรนภา สำรีราษฎร์	นักสังคมสงเคราะห์ 4 สนง.พัฒนาสังคมและสวัสดิการจ.แพร่	เหรัญญิก
9. น.ส.นภาพร พนอนุอุดมสุข	องค์กรภาคประชาชน	ผู้ช่วยเหรัญญิก
10. น.ส.วิไลรัตน์ แขมน้อย	บัณฑิตกองทุนหมู่บ้าน	ผู้ประสานงานภาค/ จังหวัดและเลขานุการ
11. น.ส.มนชยา ภู่มณี	องค์กรภาคประชาชน	ผู้ประสานงานภาค/ จังหวัด
12. นายธีรศักดิ์ แก้วบริสุทธิ์	อาจารย์ใหญ่ ร.ร.บ้านหัวดง อ.สูงเม่น	คณะทำงาน
13. นางนิมิตรา แก้วบริสุทธิ์	อ.2 ระดับ 7 ร.ร.วิไลเกียรติอุปถัมภ์	คณะทำงาน
14. นายสมภพ ดาวแดน	นักสังคมสงเคราะห์โครงการฯ สนง.พัฒนาสังคมและสวัสดิการจ.แพร่	คณะทำงาน
15. น.ส.เสาวณีย์ ถาปนา	เจ้าพนักงานคุ้มครองแรงงาน สนง.สวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน	คณะทำงาน
16. นางชุติมา เวียงโอสภ	ศูนย์ประสานงาน อสม.จังหวัดแพร่	คณะทำงาน
17. น.ส.จิรพร ปินใจ	องค์กรภาคประชาชน	คณะทำงาน

อย่างไรก็ตาม ในการสร้างกลไกประชาคมของจังหวัด มีความไม่เข้าใจกันเกิดขึ้นภายในกลไกของเครือข่ายจังหวัดเอง ซึ่งทางผู้ประสานงานในส่วนกลาง ได้พยายามช่วยให้คำปรึกษาและเชื่อมประสานให้เกิดความเข้าใจกันมากขึ้น จนได้ข้อสรุปของกลไกประชาคมของจังหวัดแพร่คือ ผู้ประสานงานในส่วนกลางของจังหวัดที่ทำหน้าที่ประสานงานหลักคือตัวแทนจากสำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัด โดยที่มีการประสานงานร่วมกับทางบุคลากรของโรงเรียน อสม. และองค์กรภาคประชาชน

5. จังหวัดน่าน

จังหวัดน่านถือเป็นจังหวัดที่มีกลไกประชาคมที่เข้มแข็งทั้งในส่วนของราชการ เช่น ทางโรงพยาบาล ทีมงานประชาสงเคราะห์ และในส่วนขององค์กรพัฒนาเอกชน มีมูลนิธิฮักเมืองน่าน เป็นแกนหลักของประชาคมที่เข้มแข็งมาก เป็นที่ยอมรับในระดับจังหวัด ทั้งการทำงานด้านเด็กและเยาวชนและประเด็นปัญหาอื่นๆ ในขณะที่องค์กรพัฒนาเอกชนอื่นๆ ในจังหวัด ก็เข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่ายของมูลนิธิฮักเมืองน่านด้วย ในส่วนของกลไกการทำงานเชิงประชาคมด้านเด็กและเยาวชน จังหวัดน่านได้มีความพยายามที่จะรวมตัวกันในเฉพาะประเด็นเด็กและเยาวชน เช่น มีการจัดเวทีพูดคุยเรื่องสิทธิเด็ก โดยศูนย์ประสานงานประชาคมจังหวัดน่านและโรงพยาบาลน่าน มีการระดมความคิดเห็นทั้งจากภาครัฐ เอกชน และชุมชน ทำให้เกิดพันธมิตรการทำงานมากขึ้น แต่การทำงานของประชาคมจังหวัดน่านที่ผ่านมา ก็ยังไม่มีการจัดระบบการทำงานในลักษณะเครือข่ายกลไกประชาคมด้านเด็กและเยาวชนอย่างสมบูรณ์

ดังนั้น เมื่อเริ่มโครงการ ผู้ประสานงานในส่วนกลางจึงได้ประสานกับทางมูลนิธิฮักเมืองน่านก่อน โดยในช่วงของการพัฒนาโครงการฯ ได้มีการปรึกษาหารือร่วมกันหลายครั้ง และเชิญเข้าร่วมประชุมในเวทีระดับภาคครั้งที่ 1 ในวันที่ 15 กรกฎาคม 2545 เพื่อทำความเข้าใจและปรับแนวทางการทำงานร่วมกันให้เชื่อมกับระดับภาค ผลจากการประชุมนำไปสู่การขยายในแนวคิดภายในจังหวัด มีการจัดเวทีระดับจังหวัดในวันที่ 11 สิงหาคม 2545 ซึ่งมีผู้เข้าร่วมจากทั้งส่วนราชการและองค์กรพัฒนาเอกชน ส่วนใหญ่ล้วนเป็นประชาคมเดิมของจังหวัดอยู่แล้ว ข้อสรุปของเวทีคือ อาศัยคณะทำงานตามโครงสร้างประชาคมของจังหวัดที่มีความเข้มแข็งอยู่เดิมแล้ว เป็นคณะทำงานในเบื้องต้นก่อน โดยที่ทางมูลนิธิฮักเมืองน่านจะทำหน้าที่ประสานงานเป็นศูนย์กลางหลัก เพื่อทำให้เกิดการรวมกลไกประชาคมผู้ที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชนของจังหวัดน่านทั้งในส่วนของราชการและองค์กรพัฒนาเอกชน ในขณะที่การประสานงานในส่วนของหน่วยงานราชการ ก็จะพัฒนากลไกประชาคมจากการประสานงานร่วมกันของมูลนิธิฮักเมืองน่านกับทางโรงพยาบาล

หลังจากนั้น ตัวแทนของประชาคมน่าน ก็ได้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนในเวทีระดับภาครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม – 1 พฤศจิกายน เพื่อนำเสนอความก้าวหน้าและปัญหาอุปสรรค รวมทั้งข้อเสนอแนะจากทางส่วนกลาง เพื่อปรับข้อเสนอโครงการฯ ที่นำเสนอให้มีความชัดเจนสมบูรณ์ขึ้น โดยที่ประชุมมีความเห็นว่า จังหวัดน่านถือเป็นจังหวัดที่มีความเข้มแข็งของกลไกประชาคม และมีความพร้อมมากที่สุดในการปฏิบัติงานในชุดแรก จากนั้น ได้มีการจัดเวทีย่อยภายในจังหวัดอีกประมาณสองครั้ง เพื่อปรับแผนให้มีความสมบูรณ์และนำเสนอในเวที Review ในวันที่ 14 ธันวาคม 2545 จนเกิดข้อเสนอโครงการฯ ของจังหวัดที่มีความสมบูรณ์พร้อมที่จะปฏิบัติจริงได้ทันที ซึ่งในแผนงานฯ กลไกประชาคมของจังหวัดน่านประกอบไปด้วย

1. คุณสำรวย	ผัดผล	มูลนิธิฮักเมืองน่าน	ผู้ประสานงาน/ วิชาการ
2. คุณถนัด	ใบยา	สำนักงานสาธารณสุข	ผู้ประสานงาน/ วิชาการ
3. อ.ลักษณาพร	ทัศนาวลัย	ข้าราชการบำนาญ	ผู้ประสานงาน
4. อ.เสน่ห์นุช	วิเศษสุข	สนง.สปจ.(ศึกษานิเทศก์)	ผู้ประสานงาน

5. คุณมะลิวัลย์	ผัดผล	มูลนิธิฮักเมืองน่าน	คณะทำงาน
6. คุณทนงศักดิ์	ธรรมะ	มูลนิธิฮักเมืองน่าน	คณะทำงาน
7. คุณจินตนา	จันดี	สสจ.	คณะทำงาน
8. คุณกัญญารัตน์	วงค์ภูคา	ประชาคมจังหวัดน่าน	คณะทำงาน/ วิชาการ
9. คุณอรไท	พิพิธพัฒน์ไพสิฐ	โรงพยาบาล	คณะทำงาน
10. อ.ประภารัตน์	สายวงศ์	โรงเรียนสตรีศรีน่าน	คณะทำงาน
11. อ.ศิริลักษณ์	ขจรศักดิ์พันธ์	โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์น่าน	คณะทำงาน
12. คุณจีราวัฒน์	กำคำมูล	ชมรมอนุรักษ์พันธุ์พืชบ้านน่าน	คณะทำงาน
13. คุณเกียววะลี	มีสิทธิ์	อาสาสมัครมูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม	
14. คุณบุษยารัตน์	ผัดผล	แกนนำเยาวชนฮักเมืองน่าน	คณะทำงาน
15. คุณยุวธิดา	พลพิชัย	แกนนำเยาวชนฮักเมืองน่าน	คณะทำงาน
16. คุณเพิ่มศักดิ์	ทาไชย	โรงพยาบาลอำเภอสันติสุข	กองเลขาฯ
17. คุณชาณิดา	กินนาธรรม	มูลนิธิฮักเมืองน่าน	กองเลขาฯ
18. คุณสมศักดิ์	อินทะเสน	อาสาสมัครชมรมอนุรักษ์พันธ์พื้นบ้าน	

จึงสรุปได้ว่า ในส่วนของกลไกประชาคมของจังหวัดน่าน ถือว่ามีความเข้มแข็งเป็นทุนเดิม โดยมีองค์กรพัฒนาเอกชนคือมูลนิธิฮักเมืองน่านเป็นแกนหลัก ในการประสานงานร่วมกับทางสาธารณสุขจังหวัด โรงพยาบาล มีความหลากหลายของประชาคมที่มีตัวแทนจากส่วนต่างๆ ทั้งภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน พระสงฆ์ องค์กรชุมชน รวมทั้งเยาวชนด้วย ถือว่าเป็นต้นแบบที่ดีของจังหวัดอื่นๆ ในการแก้ไขปัญหาด้านเด็กและเยาวชนอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยกลไกประชาคมที่เข้มแข็งระดับจังหวัด

6. จังหวัดพะเยา

จังหวัดพะเยา เป็นจังหวัดที่มีสถานการณ์ปัญหาด้านเด็กและเยาวชนที่มีความรุนแรงเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จังหวัดหนึ่งซึ่งมีส่วนราชการและองค์กรพัฒนาเอกชน ได้พยายามทำงานแก้ไขปัญหามาโดยตลอด เช่น สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยา โดยคุณหมอเพชญศรี และกลุ่มเอ็นจีโอต่างๆ เช่น ศูนย์ส่งเสริมกิจกรรมเยาวชน มูลนิธิรักษ์ไทย องค์กรแคร์ ศูนย์ส่งเสริม สวท. กลุ่มมะเขือแจ้ เป็นต้น ทำงานในพื้นที่ต่างๆ ของจังหวัด แต่ยังไม่มีการรวมตัวกันทำงานเป็นเครือข่ายประชาคมทั้งในส่วนของราชการและองค์กรพัฒนาเอกชน ที่ผ่านมามีความพยายามที่จะจัดเวทีเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และรวบรวมทำเนียบขององค์กรพัฒนาเอกชนโดยรวมบ้าง แต่ก็จำกัดอยู่ที่หน่วยงานหรือองค์กรหนึ่งๆ เท่านั้น ไม่ได้ร่วมกันทำงานและประสานงานในเชิงเครือข่าย

เมื่อเริ่มโครงการฯ ในส่วนของการสร้างเครือข่ายประชาคมด้านเด็กและเยาวชนของจังหวัดพะเยา ผู้ประสานงานในส่วนกลาง ได้ประสานงานร่วมกับองค์กรพัฒนาเอกชนคือศูนย์ส่งเสริมกิจกรรมเยาวชนจังหวัดพะเยา และสาธารณสุขจังหวัดพะเยา มีการปรึกษาหารือร่วมกันและเชิญเข้าร่วมในเวทีระดับภาคครั้งที่ 1 ในวันที่ 15 กรกฎาคม 2545 ผลของการร่วมในเวที นำไปสู่การจัดเวทีจังหวัดเมื่อวันที่ 9 สิงหาคม 2545 เพื่อทำความเข้าใจร่วมกับองค์กร/ หน่วยงานอื่นๆ ที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชน และเพื่อทำให้เกิดกลไกเครือข่ายทีมงานของจังหวัดในเบื้องต้น จากนั้นได้มีการจัดเวทีย่อยในจังหวัดอีกสองครั้ง ทำให้เกิดความชัดเจนทั้งในส่วนของกลไกการทำงานและในส่วนของแผนงาน/ข้อเสนอโครงการฯ มากขึ้น

หลังจากนั้น ตัวแทนของประชาคมจังหวัดพะเยา ได้เข้าร่วมในเวทีระดับภาคครั้งที่ 2 ในวันที่ 31 ตุลาคม – 1 พฤศจิกายน 2545 เพื่อนำเสนอความก้าวหน้า และความพร้อมในการทำงาน โดยได้ข้อสรุปว่า ในส่วนของกลไกการทำงานมีผู้ทำหน้าที่ประสานงานหลักจากสองส่วนคือ ส่วนราชการจากสำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการฯ และส่วนองค์กรพัฒนาเอกชนคือศูนย์ส่งเสริมกิจกรรมเยาวชน โดยมีทางสำนักงานสาธารณสุขโดยทีมงานคุณหมอเพชรศรี ช่วยสนับสนุนให้คำปรึกษาหลัก ในขณะที่มีเครือข่ายประชาคมเกิดขึ้นทั้งจากส่วนราชการ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรชุมชน พระสงฆ์ รวมทั้งเยาวชนด้วย ทุกฝ่ายล้วนแต่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี โดยเฉพาะพร้อมที่จะช่วยเหลือในด้านการรวบรวมข้อมูล

ผลจากการร่วมปรึกษาหารือกันอย่างต่อเนื่องทั้งในเวทีระดับภาคและในระดับจังหวัด ของเครือข่ายกลไก ทำให้กลไกของจังหวัดมีความเข้มแข็ง และมีความชัดเจนในข้อเสนอโครงการฯ มากขึ้น สามารถนำเสนอระดับภาคในเวที Review วันที่ 14 ธันวาคม 2545 ซึ่งคณะทำงานในส่วนกลางและผู้ร่วมประชุมเห็นว่า จังหวัดพะเยาเป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่มีความพร้อมจะปฏิบัติงานจริงในชุดแรก โดยกลไกประชาคมของจังหวัดพะเยาตามแผนงานฯ ประกอบไปด้วยตัวแทนจากส่วนราชการ องค์กรพัฒนาเอกชน พระสงฆ์ องค์กรชุมชน รวมทั้งเยาวชน ดังต่อไปนี้

ส่วนราชการ

- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยา
- ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน
- กองกำกับการตำรวจตระเวณชายแดนที่ 32
- ศูนย์พลศึกษาและการกีฬาพะเยา
- สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดพะเยา
- โรงพยาบาลพะเยา
- สำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัด
- จังหวัดทหารบกพะเยา
- ตำรวจภูธรจังหวัดพะเยา
- วิทยาลัยเทคนิคพะเยา
- มหาวิทยาลัยนเรศวร
- ศูนย์การท่องเที่ยวกีฬาและนันทนาการจังหวัดพะเยา
- มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

องค์กรพัฒนาเอกชน/ พระสงฆ์

- มูลนิธิรักษ์ไทย/ องค์การแคร์
- สมาคมวางแผนครอบครัวฯ
- บ้านเมตตาธรรม
- เครือข่ายร่วมใจภักดิ์ฯ อำเภอจุน
- ศูนย์พักพิงใจ
- ลานวัดลานใจลานกีฬา วัดร่องเข็ม อ.เมือง
- ศูนย์ส่งเสริมกิจกรรมเยาวชนจังหวัดพะเยา

ทั้งนี้ในการปฏิบัติงานจริง จะมีแกนหลักที่ทำหน้าที่ประสานงานให้กลไกประชาคมมีความเข้มแข็ง ในส่วนขององค์กรพัฒนาเอกชนคือ ศูนย์ส่งเสริมกิจกรรมเยาวชนจังหวัดพะเยา โดยความร่วมมือจากทางโรงพยาบาลและสาธารณสุข โดยคุณหมอเพชรศรี ในการช่วยประสานงานในส่วนของภาครัฐ

7. จังหวัดลำปาง

จังหวัดลำปาง ในส่วนขององค์กรพัฒนาเอกชน ยังไม่มีการทำงานด้านเด็กและเยาวชนเด่นชัดมากนักเมื่อเทียบกับในส่วนของราชการ และยังไม่มีการรวมตัวกันทำงานเป็นเครือข่ายประชาคมทั้งในส่วนของราชการและองค์กรพัฒนาเอกชน ช่วงก่อนเริ่มโครงการฯ จึงยังไม่มีความเคลื่อนไหวในการรวมเครือข่ายกลไกด้านเด็กและเยาวชน

เมื่อเริ่มโครงการฯ ทางผู้ประสานงานในส่วนกลาง ได้ประสานงานกับทางส่วนราชการและองค์กรพัฒนาเอกชนในจังหวัดเพื่อทำความเข้าใจ ในเวทีได้มีการกำหนดผู้ประสานงานของจังหวัดชั่วคราวคือคุณปรีชา ลักษณะ ซึ่งทำงานในส่วนของนโยบายจากสำนักงานจังหวัดลำปาง และคุณนงลักษณ์ นันตา จากสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำปาง เป็นตัวแทนเข้าร่วมในเวทีระดับภาคครั้งที่ 1 ในวันที่ 15 กรกฎาคม 2545 หลังจากนั้น ได้มีการจัดเวทีภายในจังหวัดอีก 2 ครั้ง เพื่อทำความเข้าใจและวางแผนการทำงานของกลไก ซึ่งตัวแทนจากส่วนราชการและองค์กรพัฒนาเอกชนที่เข้าร่วม ล้วนแต่มีความพร้อมที่จะเข้าร่วมในประชาคม และพร้อมที่จะให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ โดยถือว่าผู้ที่เข้ามาร่วมเวทีเป็นประชาคมและเป็นคณะทำงานในเบื้องต้นก่อน ประกอบไปด้วย

1.	คุณกุลรัตน์	ไชยพรหม	สนง.สาธารณสุขจังหวัด
2.	พ.ต.ท.สุภาพ	เหล่มนำชัย	สนง.ตำรวจภูธรจังหวัด
3.	คุณมงคล	อินทนา	สนง.ประถมศึกษาจังหวัด
4.	คุณนงลักษณ์	นันตา	สนง.ศึกษาธิการจังหวัด
5.	คุณรัศมี	บัวบาน	สนง.ประชาสงเคราะห์จังหวัด
6.	คุณอำไพ	กรุงวงค์	สนง.สวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน
7.	คุณบุญเทียม	ดีประสิทธิ์	สนง.พัฒนาชุมชนจังหวัด
8.	ผู้แทนศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดลำปาง		
9.	ผู้แทนศูนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพสตรีภาคเหนือ		
10.	คุณศิริพร	สมาน	โครงการส่งเสริมสิทธิเด็กและชุมชน

อย่างไรก็ตาม จากการร่วมเวทีแลกเปลี่ยน รายงานความก้าวหน้าความพร้อมของกลไกและแผนงานในเวทีระดับภาคครั้งที่ 2 ในวันที่ 31 ตุลาคม – 1 พฤศจิกายน 2545 ได้ข้อสรุปว่า เนื่องจากผู้ประสานงานของจังหวัด ซึ่งเป็นตัวแทนจากส่วนราชการทั้งสองท่าน ติดภารกิจทางส่วนราชการที่กำลังอยู่ในช่วงปฏิรูประบบราชการ จึงทำให้การประสานงานไม่เกิดความต่อเนื่อง ทั้งๆ ที่ผู้เข้าร่วมในเวทีระดับจังหวัดทุกคน มีใจพร้อมที่จะร่วมโครงการฯ ซึ่งแนวทางแก้ไขจากการร่วมแลกเปลี่ยนในเวทีระดับภาคครั้งที่ 2 นั้น ที่ประชุมเห็นว่า น่าจะติดต่อผู้ที่มีความเหมาะสมในจังหวัดทำหน้าที่ประสานงานแทนผู้ประสานงานในชุดเดิมต่อไป ซึ่งน่าจะเป็นตัวแทนจากส่วนองค์กรพัฒนาเอกชน เช่น คุณศิริพร หรือเครือข่ายวิจัยของ สกว. โดยคุณนพพร คุณศรีษะเกษ เป็นต้น ซึ่งผู้ประสานงานในส่วนกลางรวมทั้งเครือข่ายกลไกเดิมของจังหวัด จะต้องปรึกษาหารือกันอย่างต่อเนื่องเพื่อขยายเครือข่ายกลไกและหาผู้ที่มีใจ พร้อมจะทำหน้าที่ประสานงานในส่วนของกลไกของจังหวัด

อย่างเต็มที่ต่อไป โดยที่ผู้ประสานงานรวมทั้งเครือข่ายกลไกในชุดเดิมที่ผ่านการทำความเข้าใจในโครงการฯ ในเวทีระดับจังหวัดมาแล้ว ได้ยืนยันถึงความพร้อมที่จะให้การสนับสนุนช่วยเหลือในกลไกประชาคมและการเก็บข้อมูลอย่างเต็มที่

8. จังหวัดอุตรดิตถ์

จังหวัดอุตรดิตถ์มีสถานการณ์ปัญหาด้านเด็กและเยาวชนก็กำลังก่อตัวขึ้นเรื่อยๆ บทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนยังไม่เด่นชัดนัก เนื่องจากมีจำนวนน้อยและกระจัดกระจาย แต่มีกลไกประชาคมจังหวัดอุตรดิตถ์ ที่มีการสัมมนากับเครือข่ายทุกเดือน เป็นเวทีสัญจรไปแต่ละอำเภอ และมีบุคลากรที่มีศักยภาพในจังหวัดซึ่งทำงานในสถาบันการศึกษาคือ อ.ฉัตรนภา มีความเกี่ยวข้องในการทำงานแก้ไขปัญหาด้านเด็กและเยาวชน มีองค์กรที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชนคือสำนักงานกองทุนเพื่อสังคม (SIF) ที่ผ่านมา บุคลากรในภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน ก็มีความพยายามแก้ไขปัญหาด้านเด็กและเยาวชนด้วยยุทธศาสตร์ต่างๆ ที่เด่นก็คือ การจัดกิจกรรมเข้าค่าย การจัดรายการวิทยุชุมชนเป็นการสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคมโดยเยาวชนสู่เยาวชน ชมรมเยาวชนรักสุขภาพ นอกจากนั้นสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด โรงพยาบาล และประชาสงเคราะห์จังหวัดยังได้ช่วยสนับสนุนทั้งข้อมูลและงานวิชาการ ให้กับองค์กรที่ทำงานแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนในจังหวัดซึ่งก็มีการประสานงานกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันอย่างต่อเนื่อง เพียงแต่ยังไม่ได้มีภารกิจเนื้องานที่จะกระทำร่วมกันเป็นเครือข่าย

ในช่วงแรกเริ่มโครงการฯ ผู้ประสานงานในส่วนกลาง ได้ประสานงานกับเจ้าหน้าที่จากสำนักงานกองทุนเพื่อสังคม (SIF) คือคุณสุขุม ใหม่จันทร์ดี โดยการแนะนำจาก อ.ฉัตรนภา เพื่อเชิญให้เข้าร่วมในเวทีระดับภาคครั้งที่ 1 ในวันที่ 15 กรกฎาคม 2545 ผลจากการร่วมเวที ทำให้เกิดการขยายต่อในแนวคิด และการขยายเครือข่ายเพื่อร่วมปรึกษาหาแนวทางในการทำงาน โดยอาศัยเครือข่ายทำงานในหน้าที่เดิมคือกลุ่มพระสงฆ์ เครือข่ายเยาวชน องค์กรชุมชน โดยมีตัวแทนจากส่วนราชการคือทางโรงพยาบาลให้การสนับสนุนร่วมปรึกษาหารือด้วย ซึ่งต่อมาคุณสุขุม ได้ทำหน้าที่ประสานงานหลักภายในจังหวัด ร่วมกับทีมงานจากสำนักงาน กกต.จังหวัดอุตรดิตถ์ คือคุณสมชาย พลจร

ในช่วงของการเตรียมความพร้อมตามโครงการฯ ได้จัดเวทีย่อยภายในจังหวัดครั้งแรกเมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2545 ได้ข้อสรุปว่า เนื่องจากรูปแบบการทำงานแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนเดิม มีฐานจากการทำกิจกรรมร่วมกับเยาวชน และมีข้อมูลที่ทางนักศึกษาจากสถาบันการศึกษาราชภัฏได้รวบรวมไว้ (ตามโครงการ Child Watch โดย ดร.อมรวิชช์ นาครทรรพ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจาก สกว.) เป็นข้อมูลเชิงสถิติที่ดี ก็จะนำมาประกอบ รวมทั้งในข้อมูลเชิงปฐมภูมิ ก็จะมีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบ่งตามโซนอำเภอทั้งจังหวัด รวมทั้งหมด 3 โซน ในแต่ละโซนมีบุคลากรจากองค์กรชุมชน พระสงฆ์ และเยาวชน เป็นเครือข่ายที่เข้มแข็งอยู่เดิมแล้ว

จากนั้น ตัวแทนประชาคม คือผู้ประสานงานที่เป็นแกนหลักรับผิดชอบในการประสานงานภายในจังหวัดคือคุณสมชาย พลจร จากสำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้งจังหวัด ได้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนในเวทีระดับภาคครั้งที่ 2 ในวันที่ 31 ตุลาคม – 1 พฤศจิกายน 2545 ถึงปัญหาอุปสรรคในด้านกลไกและข้อมูล และนำเสนอผลของการจัดเวทีย่อยหลายๆ ครั้ง ร่วมกับเครือข่ายเยาวชน องค์กรชุมชน ส่วนราชการบางหน่วยงาน และพระสงฆ์ โดยอาศัยฐานจากการทำงานตามภารกิจในองค์กร/หน่วยงานภายในจังหวัด ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงความพร้อมและความเข้มแข็งของกลไกเครือข่ายทำงาน ที่จะดำเนินงานตามโครงการฯ

หลังจากได้ข้อเสนอแนะจากส่วนกลาง รวมทั้งการแลกเปลี่ยนกับกลไกจังหวัดอื่นๆ ที่เข้าร่วมในเวทีระดับภาค ก็ทำให้เกิดความเข้าใจในเนื้องาน นำไปสู่การจัดเวทีย่อยของจังหวัดอีกหลายครั้งอย่างต่อเนื่อง มีการประสานงานขยายเครือข่ายเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะในส่วนของส่วนของราชการ จากการจัดเวทีย่อยอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้กลไกสามารถนำเสนอ

แผนงาน/ข้อเสนอโครงการ ที่มีความชัดเจนพร้อมจะปฏิบัติจริง โดยได้นำเสนอแผนงานฯ ผ่านเวที Review ข้อเสนอโครงการฯ ในระดับภาควันที่ 14 ธันวาคม 2545 โดยในส่วนของกลไกประชาคมของจังหวัดอุตรดิตถ์ที่เป็นคณะทำงานนั้น ประกอบไปด้วย

ภาครัฐ

- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุตรดิตถ์
- ฝ่ายจิตเวช โรงพยาบาลจังหวัดอุตรดิตถ์
- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดอุตรดิตถ์
- สถาบันราชภัฏอุตรดิตถ์
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดอุตรดิตถ์
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอุตรดิตถ์
- สำนักงานจังหวัดอุตรดิตถ์
- สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุตรดิตถ์
- สามัญศึกษาจังหวัดอุตรดิตถ์

ภาคเอกชน

- ประชาคมจังหวัดอุตรดิตถ์
- กองทุนเพื่อสังคมจังหวัดอุตรดิตถ์
- เครือข่ายวิทยุชุมชนคนรักอุตรดิตถ์
- เครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน
- เครือข่ายบัณฑิตกองทุนฯ
- เครือข่ายเยาวชนจังหวัดอุตรดิตถ์
- เครือข่ายเด็กอำเภอท่าปลา
- เครือข่ายเฟรนคอนเนอร์ โรงพยาบาลอุตรดิตถ์

ภาคประชาชน

- ชมรม อสม.จังหวัดอุตรดิตถ์
- กลุ่มเยาวชนตำบลวังดิน
- กลุ่มเยาวชน ตำบลวังกะพี้
- กลุ่มเยาวชนอำเภอตรอน
- กลุ่มเยาวชนวิทยุชุมชนคนรักอุตรดิตถ์
- กลุ่มเยาวชนสร้างอาชีพอำเภอฟากท่า

โดยมีคณะทำงานและกองเลขานุการจากตัวแทนภาคีเครือข่ายประชาคม เครือข่ายบัณฑิตฯและเครือข่ายเยาวชนจังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 20 คน

9. จังหวัดแม่ฮ่องสอน

จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีองค์กรพัฒนาเอกชนและหน่วยงานภาครัฐที่ทำงานแก้ไขปัญหาด้านเด็กและเยาวชนพอสมควร ในช่วงของโครงการฯ ผู้ประสานงานส่วนกลางได้เชิญคุณสันติพงษ์ มูลฟอง จากศูนย์พัฒนาเครือข่ายเด็กและชุมชน และคุณเรณู จอมกาศ จากโครงการฟื้นฟูชีวิตและวัฒนธรรมซึ่งเป็นตัวแทนจากองค์กรพัฒนาเอกชน และทำงานในพื้นที่ เข้าร่วมแลกเปลี่ยนในเวทีระดับภาคครั้งที่ 1 ในวันที่ 15 กรกฎาคม 2545 เพื่อทำความเข้าใจและร่วมแลกเปลี่ยนแนวทางในการพัฒนากลไกเครือข่ายประชาคมของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งได้ข้อสรุปว่า จังหวัดมีปัญหาในด้านของการคมนาคมเป็นหลัก ขณะที่การทำงานเป็นเครือข่ายก็ยังมีการแบ่งโซนการทำงานเป็น 2 ส่วนด้วยกัน แต่ถ้าหากว่ามีกระบวนการเข้าไปหนุนช่วยอย่างต่อเนื่อง ก็คงไม่ยากที่จะพัฒนากลไกประชาคมให้มีความเข้มแข็ง

หลังจากที่ตัวแทนผู้ที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชนได้เข้าร่วมในเวทีฯ ก็ทำให้เกิดความเข้าใจและนำไปสู่การจัดเวทีระดับจังหวัดขึ้นในวันที่ 9 ตุลาคม 2545 โดยได้มีตัวแทนจากหน่วยงาน/ องค์กรที่เข้าร่วมในเวที ทั้งส่วนราชการและองค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งประกอบไปด้วย

- ศูนย์พัฒนาเครือข่ายเด็กและชุมชน
- ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน
- สำนักงานเทศบาล
- ด่านตรวจคนเข้าเมือง
- เรือนจำจังหวัด
- มูลนิธิศุภนิมิตรแห่งประเทศไทย
- สำนักงานการกีฬาจังหวัด
- สำนักงานคุมประพฤติจังหวัด
- ชมรมเพื่อนเตือนเพื่อน
- องค์กร IRC
- องค์กร UNHCR
- สำนักงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน
- อบจ.จังหวัดแม่ฮ่องสอน

โดยในการจัดเวที มีศูนย์พัฒนาเครือข่ายเด็กและชุมชน ทำหน้าที่เป็นองค์กรประสานงานเครือข่ายประชาคมภายในจังหวัด ต่อมาเนื่องจากจังหวัดมีปัญหาเรื่องการคมนาคมภายในจังหวัดที่แต่ละอำเภอห่างไกลกันมาก ประกอบกับผู้ประสานงานภายในจังหวัดติดภารกิจ ดังนั้น การประสานงานรวมเครือข่ายประชาคมเพื่อปรึกษาหารือร่วมกัน จึงประสบปัญหา ซึ่งต้องอาศัยระยะเวลาอีกสักช่วงหนึ่ง เพื่อหาผู้ประสานงานที่เหมาะสมทั้งในส่วนของผู้ประสานงานกลางที่จะลงไปเชื่อมกับจังหวัด และในส่วนของผู้ประสานงานภายในจังหวัด ที่จะเชื่อมกลไกประชาคมของจังหวัดอีกครั้งหนึ่ง

ตารางสรุปกลไกประชาคมด้านเด็กและเยาวชนของ 9 จังหวัด

จังหวัด	หน่วยงาน/องค์กรที่ร่วมเป็นเครือข่ายประชาคม						สังกัดของผู้ประสานงาน	
	GOs	NGO	POs	กลุ่ม	พระสงฆ์	เยาวชน	ผู้ประสาน 1	ผู้ประสาน 2
เชียงใหม่	*	*	*	0	0	0	CY-Net	CY-Net
เชียงราย	*	*	*	*	0	0	มูลนิธิพัฒนาชุมชนในเขตภูเขา	
ลำพูน	*	*	*	0	0	*	สถาบันหริภุญชัย	สรจ.
แพร่	*	*	*	0	0	0	สนง.พัฒนาสังคมฯ	อสม.
น่าน	*	*	*	*	*	*	มูลนิธิฮักเมืองน่าน	รพ.น่าน
พะเยา	*	*	*	*	*	0	ศูนย์ส่งเสริมกิจกรรม	สสจ.
ลำปาง	*	*	0	0	0	0	สำนักงานจังหวัด	สนง.ศึกษาธิการฯ
อุตรดิตถ์	*	*	*	*	*	*	กกต.จังหวัด	SIF
แม่ฮ่องสอน	*	*	0	0	0	0	ศูนย์พัฒนาเครือข่ายเด็กและชุมชน	

หมายเหตุ:

*	หมายถึง	ร่วมเป็นเครือข่ายประชาคมฯ
0	หมายถึง	ยังไม่ได้เข้าร่วมเป็นเครือข่ายประชาคมฯ
Gos	หมายถึง	หน่วยงานราชการ
NGOs	หมายถึง	องค์กรพัฒนาเอกชน
Pos	หมายถึง	องค์กรชุมชน

จากภาพรวมของกลไกเครือข่ายประชาคมด้านเด็กและเยาวชนของทุกจังหวัด ได้ข้อสรุปว่า ในแต่ละจังหวัด มีหน่วยงานภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรชุมชน กลุ่มเด็กและเยาวชน ทำงานด้านเด็กและเยาวชนอยู่แล้ว ทุกฝ่ายต่างมุ่งช่วยแก้ไขปัญหา แต่ด้วยข้อจำกัดในด้านข้อมูลด้านการแก้ปัญหาแบบแยกส่วน ไม่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องรวมทั้งกลุ่มเด็กและเยาวชน ให้มาร่วมกันแก้ไขปัญหาในแนวทางยุทธศาสตร์เดียวกัน และในด้านของการยกระดับของปัญหาไปสู่ประเด็นสาธารณะสู่มวลชนและสู่นโยบาย ทำให้พลังการแก้ปัญหาไม่ทันกับพลวัตของปัญหา

จุดเริ่มของแนวทางการแก้ไขปัญหาแบบใหม่ จึงอยู่ที่กลไกการรวมตัวของหน่วยงานภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรชุมชน กลุ่มเด็กและเยาวชน องค์กรทางศาสนา และทางสังคมอื่นๆ ตลอดจนผู้ที่สนใจ อาจเรียกได้ว่าเป็นประชาคมผู้ที่ทำงานด้านเด็ก (Child Civic Community) ของแต่ละจังหวัด ซึ่งในบางจังหวัด เช่น จังหวัดน่าน ได้มีกลไกก่อตัวเกิดขึ้นเป็นทุนเดิมก่อนแล้ว บางจังหวัดมีการริเริ่มและพยายามจะสร้างขึ้นมา

ในการรวมเครือข่ายประชาคมในแต่ละจังหวัด มีความแตกต่างกันของแกนนำหลักในประชาคม บางจังหวัดที่องค์กรพัฒนาเอกชนมีบทบาทเข้มแข็ง จะมีพันธมิตรเป็นองค์กรภาครัฐ บางจังหวัดที่หน่วยงานภาครัฐมีบทบาทเข้มแข็ง จะมีองค์กรพัฒนาเอกชนเป็นพันธมิตร เมื่อพัฒนาการของแต่ละจังหวัดมีแนวโน้มไปสู่การรวมตัวเป็นกลไกหรือเป็นประชาคมอยู่แล้ว ถ้าหากมี "กระบวนการ" กระตุ้น สนับสนุน ส่งเสริม เกิดขึ้น ไม่ว่าจะมาจากภายนอกหรือจากภายในพื้นที่/จังหวัดก็ตาม การก่อตัวของกลไกจะเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น เมื่อผู้ประสานงานในส่วนกลาง ได้ลงไปทำหน้าที่ประสานงานเพื่อสร้างกลไกเครือข่ายประชาคมผู้ที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชน ทั้งภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรชุมชน กลุ่ม พระสงฆ์ เยาวชน ฯลฯ ก็ทำให้เริ่มมีการก่อตัวของประชาคมในแต่ละจังหวัด จังหวัดใดที่มีพัฒนาการความพร้อมและมีความเข้มแข็งของกลไกอยู่ก่อนแล้ว ก็จะง่ายต่อการสร้าง

ประชาคม อย่างไรก็ตาม เครือข่ายประชาคมทุกคนต่างมีภารกิจตามตำแหน่งหน้าที่ในสังกัด จึงมักประสบปัญหาในเรื่องเวลา โดยเฉพาะในช่วงของการเตรียมพร้อมโครงการ ซึ่งเป็นช่วงที่ส่วนราชการมีการปฏิรูประบบราชการ และเป็นช่วงปิดงบประมาณ ข้าราชการยังมีความสับสนในการเคลียร์งาน และเตรียมงานต่างๆ จึงเกิดอุปสรรคในการประสานงานและสร้างประชาคมพอสมควร แต่เมื่อทีมงานในจังหวัดได้ทำความเข้าใจในโครงการฯ มากขึ้น ก็พบว่า การทำงานตามยุทธศาสตร์ของโครงการฯ จะช่วยแบ่งเบาภารกิจในหน้าที่เดิม ทั้งยังเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานแก้ไขปัญหาด้านเด็กและเยาวชนของจังหวัดให้ดีขึ้น เนื่องจากเครือข่ายหลายท่าน ทำงานด้านเด็กและเยาวชนอยู่แล้ว ขณะที่มีการจัดบทบาทหน้าที่ของเครือข่ายตามข้อจำกัดของคณะทำงานแต่ละท่าน และเนื้องานก็จะทำตามศักยภาพของแต่ละจังหวัดคือจะทำเท่าที่ทำได้ก่อน แล้วค่อยขยายผลต่อไปอย่างต่อเนื่อง ก็ทำให้เครือข่ายที่มีจุดแข็งคือมีใจพร้อมที่จะทำงานช่วยเหลืออยู่แล้ว มีกำลังใจและเห็นแนวทางการทำงานเครือข่ายที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น

ในช่วงของการเตรียมความพร้อมตามโครงการฯ กลไกเครือข่ายของจังหวัด มีศักยภาพความพร้อมแตกต่างกันไป บางจังหวัด เช่น เชียงใหม่ เชียงราย มีความหลากหลายของ GO และ NGO มาก จุดเน้นของการทำงานจะอยู่ในส่วนของการประสานงาน ที่ต้องอาศัยความละเอียดอ่อน ขณะที่ประเด็นเรื่องการเก็บข้อมูลถือเป็นเรื่องรอง เพราะถ้าหากประสานงานเชื่อมโยงกันได้ ก็จะเกิดความรวดเร็วในการทำงานด้านข้อมูลตามมา เนื่องจากมีการพัฒนาระบบข้อมูลในแต่ละหน่วยงาน/องค์กรในแทบทุกประเด็นอย่างต่อเนื่องอยู่แล้ว ขณะที่บางจังหวัด มีหน่วยงาน/ องค์กร ที่ทำงานเคลื่อนไหวด้านเด็กและเยาวชนน้อย ข้อมูลยังไม่มีการจัดระบบไว้ก่อน ก็ต้องให้ความสำคัญทั้งในส่วนของการพัฒนากลไกประชาคมและการจัดระบบข้อมูลไปพร้อมๆ กัน

จากการประสานงานสนับสนุนให้เกิดกลไกเครือข่ายประชาคมด้านเด็กและเยาวชนใน 9 จังหวัด โดยคณะผู้ประสานงานโครงการฯ ดังกล่าว ทำให้มีจังหวัด 6 จังหวัด ที่มีความพร้อมจะปฏิบัติงานอย่างเต็มรูปแบบ ได้จัดทำแผนงาน/ข้อเสนอโครงการฯ เสนอต่อฝ่าย 4 สกว. โดยที่สาระในแผนงาน/ ข้อเสนอโครงการฯ ของทั้ง 6 จังหวัด มีรูปแบบของ ข้อเสนอโครงการที่มีความคล้ายคลึงกันในสาระสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นวัตถุประสงค์เป้าหมายของโครงการ กิจกรรม และรายชื่อของคณะทำงานในโครงการฯ ทั้งนี้เนื่องจากทั้ง 6 จังหวัด ได้มีการเสนอข้อเสนอโครงการฯ ต่อที่ประชุมในเวที review ข้อเสนอโครงการฯ จัดขึ้นที่จังหวัดเชียงใหม่ มีผู้เข้าร่วมประกอบไปด้วย ที่ปรึกษาโครงการ ทีมวิจัย ผู้ประสานงานในส่วนกลางและตัวแทนกลไกเครือข่ายของ 6 จังหวัดที่เสนอโครงการฯ ซึ่งในเวทีได้มีการเสนอแนะและปรับแผนของทั้ง 6 จังหวัด ให้มีความสมบูรณ์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน แต่มีความสอดคล้องและยืดหยุ่นตามความต้องการ ข้อจำกัดและศักยภาพของจังหวัด เนื้อหาหลักในแผนงานของทั้ง 6 จังหวัด มีประเด็นที่ตรงกัน 4 ประเด็น คือ

- การเสริมสร้างเครือข่ายกลไกประชาคมให้เข้มแข็ง
- การเก็บรวบรวมข้อมูล
- การวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล
- การนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์

ประเด็นทั้ง 4 ประเด็นดังกล่าว เป็นประเด็นหลักที่ปรากฏอยู่ในแผนงานของทั้ง 6 จังหวัด แต่มีความแตกต่างกันในรายละเอียดของกิจกรรม รวมทั้งงบประมาณที่ใช้ในแต่ละแผนงาน

3. ความเคลื่อนไหวของการทำงานด้านข้อมูลใน 9 จังหวัดภาคเหนือตอนบน และการเข้าถึงแหล่งข้อมูลของ 6 จังหวัด

ในกระบวนการเตรียมความพร้อมในด้านข้อมูล ของทีมงานในส่วนกลางและทีมประชาคมของจังหวัดนั้น เมื่อได้ทำความเข้าใจในวัตถุประสงค์และยุทธศาสตร์การทำงานร่วมกันดีแล้ว ก็มีการร่วมกันระดมความคิดเพื่อกำหนดกรอบในการเก็บข้อมูล (Child information system) อันจะทำให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติการเก็บข้อมูลจริง ตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการฯ และทำการสำรวจแหล่งข้อมูลตามเอกสารประกอบการสำรวจแหล่งข้อมูล (Check list) ที่ได้ผ่านการแลกเปลี่ยนปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์นับตั้งแต่เวทีย่อยในการวางแผนงานของผู้ประสานงานในส่วนกลาง การร่วมกำหนดกรอบในการเก็บข้อมูลในเวทีระดับภาคครั้งที่ 1 ที่มีที่ปรึกษา ทีมงานในส่วนกลาง และตัวแทนประชาคมของจังหวัด เข้าร่วม ตลอดจนถึงการแลกเปลี่ยนปรับปรุงกรอบการเก็บข้อมูลและเอกสารประกอบการสำรวจแหล่งข้อมูลอีกครั้ง ในเวทีประชาคมของจังหวัดแต่ละจังหวัด เพื่อให้กรอบการเก็บข้อมูล มีความสอดคล้องกับความต้องการของแต่ละจังหวัด และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง

ในกรอบการเก็บข้อมูลที่ผ่านการระดมความคิดเห็นในเวทีระดับจังหวัด และในเวทีระดับภาคดังกล่าว ได้แบ่งเนื้อหาของข้อมูลที่แต่ละจังหวัดจะนำไปใช้ตามแผนในการเก็บข้อมูลจริง โดยแบ่งเนื้อหาตามประเด็น มีรายละเอียดเกี่ยวกับการจำแนกข้อมูลของแหล่งข้อมูล รายละเอียดของแหล่งข้อมูลที่จะไปจัดเก็บ ซึ่งข้อมูลส่วนใหญ่เป็นข้อมูลทุติยภูมิ กรอบการเก็บข้อมูลทั้งหมดมี 3 ส่วน คือ

1. ข้อมูลสถิติเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กและเยาวชน ซึ่งจะทำให้ทราบว่า ในแต่ละจังหวัด สภาพบริบทแวดล้อมที่หล่อหลอมและมีอิทธิพลต่อตัวเด็กและเยาวชนนั้น มีลักษณะอย่างไร ซึ่งมีประโยชน์ต่อการนำมาเป็นข้อมูลประกอบการอธิบายถึงปัญหาในแง่ของพัฒนาการของเด็กและเยาวชน ซึ่งข้อมูลสถิติเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กและเยาวชน ประกอบไปด้วย

1.1 ข้อมูลสภาพทั่วไปของครอบครัว ในด้านประชากร อัตราการเกิดการตาย เป็นต้น
1.2 ข้อมูลสถิติเกี่ยวกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน
1.3 ข้อมูลสถิติเกี่ยวกับสาธารณสุขมูลฐานของครัวเรือน
1.4 ข้อมูลสถิติเกี่ยวกับสภาวะสุขอนามัยของครัวเรือน
1.5 ข้อมูลสถิติเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมในการมีบุตร
1.6 ข้อมูลสถิติเกี่ยวกับสภาพของเด็กปฐมวัย (0-5 ปี)
1.7 ข้อมูลสถิติเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กวัยเรียน (6-14 ปี)
1.8 ข้อมูลสถิติเกี่ยวกับพัฒนาการของเยาวชน (15-24 ปี)
1.9 ข้อมูลสถิติเกี่ยวกับการเข้าสู่อาชีพของเยาวชนวัยรุ่น (15-24 ปี)

2. ข้อมูลสถิติสถานการณ์เด็กในภาวะยากลำบาก (CEDC) ที่จะทำให้ทราบสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนในแต่ละจังหวัด แต่ละประเด็นว่ามีหรือไม่อย่างไร มีความรุนแรงในระดับไหน โดยได้แบ่งประเด็นข้อมูลตามปัญหา ดังนี้

2.1 *เด็กและเยาวชนกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหา* โดยที่เด็ก/ เยาวชนเป็นผู้กระทำหรือผู้ก่อปัญหาขึ้นเอง ประกอบไปด้วยสถิติเกี่ยวกับ

- การมั่วสุมสถานเริงรมย์
- การเสพยาเสพติด
- การมีพฤติกรรมทางเพศที่เป็นปัญหา ได้แก่ การตั้งครรภ์ไม่พึงปรารถนา การทำแท้ง การขายบริการทางเพศ การก่ออาชญากรรม

2.2 *เด็กและเยาวชนที่ถูกกระทำ* ประกอบไปด้วยสถิติสถานการณ์ปัญหาเกี่ยวกับ

- การถูกละเมิดสิทธิ
- การถูกละเมิดทางกาย/เพศ
- การถูกเอาเปรียบแรงงาน
- การถูกบังคับให้ขายบริการทางเพศ
- การได้รับอันตรายจากการทำงานภาคเกษตร
- การได้รับอันตรายจากการทำงานนอกภาคเกษตร
- การถูกบังคับให้ขอทาน
- การถูกบังคับให้ค้ายาเสพติด

2.3 *เด็กและเยาวชนที่ได้รับผลกระทบ* คือไม่ได้เป็นผู้กระทำและไม่ได้ถูกกระทำ

- เด็กพิการ
- เด็กกำพร้า (AIDS)
- เด็กเร่ร่อน/ขอทาน

3. ข้อมูลสถิติเกี่ยวกับหน่วยงานรัฐ/ เอกชนที่ปฏิบัติงานด้านเด็ก เยาวชน เป็นการสำรวจรายละเอียดเกี่ยวกับหน่วยงานที่เป็นข้อมูลทั่วไป เช่น สถานที่ตั้ง ผู้รับผิดชอบ ที่อยู่ที่จะติดต่อได้ทางไปรษณีย์ โทรศัพท์ รายละเอียดของเนื้องาน/ กิจกรรมที่ทำ รวมถึงการสำรวจข้อมูลที่มีอยู่ในหน่วยงาน/ องค์กรนั้น

ในช่วงของการเตรียมความพร้อมในการเก็บข้อมูลเป็นระยะเวลา 8 เดือน เป็นการสำรวจที่ยังไม่ได้เป็นการเก็บข้อมูลจริง เพียงแต่เตรียมความพร้อม โดยการสำรวจแหล่งหรือหน่วยงาน/ องค์กร ที่จะสามารถให้ข้อมูลกับคณะทำงานของจังหวัดแต่ละจังหวัดได้เท่านั้น ผลที่เกิดขึ้นจากการเตรียมความพร้อมดังกล่าว คือ

(1) ได้ทราบความเคลื่อนไหวในการเตรียมความพร้อมที่จะจัดการข้อมูล ของกลไกประชาคมทั้ง 9 จังหวัด

(2) ได้ทำเนียบหน่วยงานภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน กลุ่ม องค์กรชุมชน ฯลฯ ที่ทำงานแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนในจังหวัด ของ 6 จังหวัดชุดแรก

(3) ได้ทราบถึงสถานการณ์การเข้าถึงข้อมูลของ 6 จังหวัดที่มีความพร้อมจะดำเนินงานตามโครงการฯ ก่อนในชุดแรก

(1) พัฒนาการความเคลื่อนไหวของ 9 จังหวัด ในการเตรียมพร้อมด้านการเก็บข้อมูล

<u>จังหวัดเชียงใหม่</u>

ข้อมูลสถานการณ์ปัญหาและข้อมูลหน่วยงานองค์กรที่แก้ไขปัญหาของจังหวัดเชียงใหม่ ในส่วนของราชการจะมีข้อมูลที่เก็บรวบรวมไว้ตามหน่วยงาน เป็นรายปี ในส่วนขององค์กรพัฒนาเอกชนจะเน้นกระบวนการและกิจกรรมมากกว่าที่

จะจัดเก็บข้อมูล ซึ่งยังไม่มีการจัดระบบข้อมูลและการนำข้อมูลไปประยุกต์ใช้ประโยชน์มากนัก ต่อมา มีความพยายามของหน่วยงานภาครัฐ เช่น ศพ.ปด ที่จะพัฒนาจัดระบบข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กในภาวะยากลำบาก (CEDC) ซึ่งได้รวบรวมไว้แล้วในระดับหนึ่ง ข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับเรื่องโสเภณีเด็กที่ ศพ.ปด จัดทำร่วมกับ ECPAT และมีข้อมูลเชิงคุณภาพจากเวทีสัมมนาต่างๆ พอสมควร แต่ข้อมูลปฐมภูมิเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาเด็กที่วิกฤต ซึ่งเป็นที่ต้องการ ยังต้องอาศัยกลไกเครือข่ายเข้าช่วย

ในการเตรียมความพร้อมด้านการจัดเก็บข้อมูลของกลไกเครือข่ายของจังหวัดเชียงใหม่ ได้มีการแบ่งกลุ่มประเด็นในการเก็บข้อมูลไว้ 8 กลุ่มประเด็น แยกตามกลุ่มปัญหา ได้แก่

ประเด็นที่ 1 ปัญหาเด็กกับยาเสพติด
ประเด็นที่ 2 ปัญหาเด็กถูกละเมิดสิทธิ
ประเด็นที่ 3 ปัญหาเด็กในระบบการศึกษา
ประเด็นที่ 4 ปัญหาเด็กกับสุขภาพอนามัย/เอดส์
ประเด็นที่ 5 ปัญหาเด็กเร่ร่อนและเด็กนอกระบบโรงเรียน
ประเด็นที่ 6 ปัญหาแรงงานเด็กในสถานบริการและในภาคเกษตร
ประเด็นที่ 7 ปัญหาเด็กก่ออาชญากรรม
ประเด็นที่ 8 ปัญหาเด็กไทยภูเขา/เด็กต่างด้าว

ในทั้ง 8 กลุ่มประเด็น ได้มีการพูดคุยกันในเวทีย่อยไปแล้ว 2 กลุ่มประเด็น คือประเด็นด้านปัญหาเด็กกับยาเสพติด และประเด็นปัญหาเด็กถูกละเมิดสิทธิ ซึ่งตัวแทนทั้งส่วนราชการและองค์กรพัฒนาเอกชนที่เข้าร่วมเวทีพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือ ในการเก็บข้อมูล และร่วมวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลด้วย แต่ยังไม่ได้มีการจัดทำทำเนียบหน่วยงาน/องค์กร และสำรวจแหล่งข้อมูล เนื่องจากกลไกคณะทำงานยังไม่เข้มแข็ง ต้องอาศัยระยะเวลาการพัฒนากลไกของจังหวัดอีกซักระยะหนึ่ง

<u>จังหวัดลำพูน</u>

จังหวัดลำพูนมีข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กที่รวบรวมไว้ตามหน่วยงานของภาครัฐ และมีข้อมูลคุณภาพที่ได้จากเวทีสัมมนา ซึ่งสถาบันหริภุญชัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมไว้พอสมควร แต่ยังไม่ได้นำมาวิเคราะห์สังเคราะห์ ในช่วงของการเตรียมความพร้อมที่ผ่านมา คณะทำงานที่ทำหน้าที่ประสานงานของจังหวัดลำพูน ได้รวบรวมข้อมูลทำเนียบหน่วยงานภาครัฐและองค์กรภาคเอกชน ที่ทำงานแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนหรือมีข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชน รวมทั้งได้ดำเนินการสำรวจรายละเอียดของแหล่งข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียดในเบื้องต้นเกี่ยวกับการติดต่อเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลที่รวบรวมไว้ค่อนข้างจะสมบูรณ์

<u>จังหวัดเชียงราย</u>

จังหวัดเชียงรายมีข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กที่รวบรวมไว้ตามหน่วยงานของภาครัฐ ซึ่งเป็นข้อมูลดิบที่เป็นสถิติและมีข้อมูลคุณภาพที่ได้จากเวทีสัมมนาที่เกิดขึ้นจากทั้งในส่วนของราชการและองค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งยังไม่ได้มีการเก็บรวบรวม แต่ในส่วนของเครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชนด้านเด็กจังหวัดเชียงราย ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ 2540 ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันตลอดมา มีข้อมูลขององค์กรและมีการจัดทำเนียบหน่วยงานภาครัฐและองค์กรภาคเอกชนไว้ ซึ่งเป็นทั้งข้อมูลทำเนียบและถือเป็นแหล่งที่มีการจัดเก็บข้อมูลด้านเด็กและเยาวชน ที่กลไกสามารถจะติดตามเก็บข้อมูลในช่วงปฏิบัติงานจริงต่อไป สำหรับทำเนียบองค์กร/หน่วยงานและการสำรวจแหล่งข้อมูลตามกรอบการเก็บข้อมูลรวมทั้งรายละเอียดของข้อมูล ได้ดำเนินการสำรวจไปในระดับหนึ่ง

จังหวัดแพร่

จังหวัดแพร่ ก่อนเริ่มโครงการฯ ยังไม่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชน และเก็บข้อมูลหน่วยงาน/ องค์กรที่แก้ไขปัญหา มีเพียงข้อมูลดิบที่รวบรวมไว้ตามหน่วยงานของภาครัฐเท่านั้น ซึ่งขณะนี้ทางทีมงานจังหวัดได้ดำเนินการสำรวจทำเนียบหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนรวมทั้งสำรวจรายละเอียดของแหล่งข้อมูลเรียบร้อยแล้ว

จังหวัดน่าน

จังหวัดน่านมีข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กที่รวบรวมไว้ตามหน่วยงานของภาครัฐ และมีข้อมูลคุณภาพที่ได้จากเวทีสัมมนาในหลายๆ เวที ซึ่งยังไม่ได้นำมาจัดระบบและใช้ประโยชน์เท่าที่ควร คณะทำงานของจังหวัด ได้เริ่มทำการวิเคราะห์ระดมความคิดเกี่ยวกับสถานการณ์ของข้อมูลและแหล่งข้อมูลในช่วง 8 เดือนที่ผ่านมา ได้ข้อสรุปในเบื้องต้นพบว่าข้อมูลเชิงสถิติที่เป็นข้อมูลพื้นฐานทั่วไปและข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเฉพาะส่วนใหญ่สามารถหาได้จากหน่วยงานของรัฐ ส่วนข้อมูลในส่วนของการแก้ไขปัญหาพบว่ามีอยู่ 4 แหล่งคือ หน่วยงานรัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรชุมชน และกลุ่มหรือเครือข่ายเยาวชน ซึ่งมีกิจกรรมและเป้าหมายที่แตกต่างกันไป

ข้อมูลทำเนียบหน่วยงาน/ องค์กรที่ทำงานแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนและการสำรวจแหล่งข้อมูลตามกรอบการเก็บข้อมูลรวมทั้งรายละเอียดของข้อมูล คณะทำงานได้ดำเนินการรวมรวมไว้เรียบร้อยแล้ว

จังหวัดพะเยา

จังหวัดพะเยามีข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กที่รวบรวมไว้ตามหน่วยงานของภาครัฐเช่นกัน และมีข้อมูลคุณภาพที่ได้จากเวทีสัมมนา เนื่องจากจังหวัดพะเยามีองค์กรพัฒนาเอกชนหลายกลุ่ม เช่น มูลนิธิรักษ์ไทย องค์กรแคร์ ศูนย์ส่งเสริม สวท. กลุ่มมะเขือแจ้ เป็นต้น ทำงานในพื้นที่ต่างๆ ของจังหวัด และมีประเด็นปัญหาในการทำงานที่หลากหลาย กลุ่มเหล่านี้มีข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนอยู่ มีเวทีการแลกเปลี่ยนในระดับจังหวัดด้วย ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพที่มีการ Update และเปลี่ยนกันอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ทำเนียบหน่วยงานภาครัฐและองค์กรภาคเอกชนที่ทำงานแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนและการสำรวจแหล่งข้อมูลตามกรอบการเก็บข้อมูล รวมทั้งรายละเอียดของข้อมูล คณะทำงานได้ดำเนินการรวมรวมไว้เรียบร้อยแล้ว

จังหวัดลำปาง

จังหวัดลำปาง ได้มีหน่วยงานภาครัฐโดยสำนักงานจังหวัด ที่พยายามรวบรวมข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนซึ่งมีอยู่กระจัดกระจาย และเนื่องจากเป็นจังหวัด CEO ทำให้เริ่มมีการจัดระบบและสกัดข้อมูลเฉพาะประเด็นเด็กและเยาวชนออกมาบ้างแล้ว ในส่วนของการสำรวจแหล่งข้อมูลเพื่อเตรียมพร้อมในการเก็บข้อมูลจริง เนื่องจากกลไกคณะทำงานยังขาดผู้ประสานงานหลัก กลไกประชาคมจึงไม่เข้มแข็ง ทำให้ยังไม่ได้ดำเนินการทั้งในส่วนของการทำทำเนียบหน่วยงาน/ องค์กรที่แก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนในจังหวัด และการสำรวจแหล่งข้อมูลที่จะไปจัดเก็บจริง จึงถือว่าต้องใช้เวลาในการประสานงานเพิ่มเติมเพื่อให้ประชาคมเข้มแข็งต่อไป

จังหวัดอุตรดิตถ์

จังหวัดอุตรดิตถ์ มีข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กที่เป็นข้อมูลเชิงสถิติที่รวบรวมไว้ตามหน่วยงานของภาครัฐเช่นกัน และมีข้อมูลคุณภาพของสถานการณ์ปัญหาที่ได้จากการเวทีร่วมกับเยาวชน เป็นข้อมูลเชิงลึก ซึ่งทาง SIF ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมไว้พอสมควร ข้อมูลทำเนียบหน่วยงานภาครัฐและองค์กรภาคเอกชนที่ทำงานแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนและการสำรวจแหล่งข้อมูลตามกรอบการเก็บข้อมูล รวมทั้งรายละเอียดของข้อมูล คณะทำงานได้ดำเนินการรวมรวมไว้เรียบร้อยแล้ว

<u>จังหวัดแม่ฮ่องสอน</u>

จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีข้อมูลเชิงสถิติในหน่วยงานภาครัฐทั่วไป แต่ในส่วนขององค์กรพัฒนาเอกชน ก็มีการถอดบทเรียนสถานการณ์ปัญหาและการแก้ไขปัญหาขององค์กรพัฒนาเอกชนในหลายพื้นที่ พบมีปัญหาเด่นเรื่องเด็กไม่มีสัญชาติซึ่งโยงไปสู่ปัญหาอื่นๆ แต่ยังไม่มีการนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์โดยเครือข่ายกลไกในระดับจังหวัด

ในส่วนของการรวบรวมทำเนียบหน่วยงาน/องค์กรที่ทำงานแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนในจังหวัด รวมทั้งการสำรวจแหล่งข้อมูลเพื่อเตรียมพร้อมในการเก็บข้อมูลยังไม่ได้ดำเนินการ เนื่องจากกลไกประชาคมของจังหวัดยังไม่เข้มแข็ง ยังขาดผู้ประสานงานที่สามารถทำงานประสานได้อย่างต่อเนื่อง จึงต้องใช้เวลาในการพัฒนาสร้างกลไกต่อไป

(2) ทำเนียบหน่วยงานภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน กลุ่ม องค์กรชุมชน ฯลฯ ที่ทำงานแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนในจังหวัด ของ 6 จังหวัดชุดแรก

ข้อมูลทำเนียบหน่วยงานภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน กลุ่ม องค์กรชุมชน ฯลฯ ที่ทำงานแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนในจังหวัด เป็นข้อมูลที่ได้มีการสำรวจโดยกลไกเครือข่ายคณะทำงานประชาคมของ 6 จังหวัด ซึ่งในแบบสำรวจจริงของจังหวัด มีรายละเอียดเกี่ยวกับหน่วยงานที่เป็นข้อมูลทั่วไป เช่น สถานที่ตั้ง ผู้รับผิดชอบ ที่อยู่ที่จะติดต่อได้ทางไปรษณีย์ โทรศัพท์ รายละเอียดของเนื้องาน/กิจกรรมที่ทำ รวมถึงการสำรวจข้อมูลที่มีอยู่ในหน่วยงาน/ องค์กรนั้น โดยที่ข้อมูลทำเนียบดังกล่าวจะทำให้ทราบถึงศักยภาพของจังหวัดในการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน และทำให้ทราบสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนของจังหวัด ที่มีการเก็บรวบรวมไว้ในแต่ละหน่วยงาน/ องค์กร ซึ่งกลไกของจังหวัดจะติดตามเก็บข้อมูลในช่วงปฏิบัติงานจริงต่อไป

ทำเนียบหน่วยงานภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน กลุ่ม องค์กรชุมชน ฯลฯ ที่ทำงานแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนในแต่ละจังหวัด ที่กลไกเครือข่ายประชาคมได้สำรวจ สรุปได้ดังต่อไปนี้

จังหวัดลำพูน

ภาครัฐ	องค์กรพัฒนาเอกชน และภาคประชาชน
- สำนักงานจังหวัดลำพูน	- ค่ายพุทธบุตร
- สำนักงานสถิติจังหวัด	- วาย เอ็ม ซี เอ ลำพูน
- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดลำพูน	- โรงเรียนร่วมน้ำใจ
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูน	- เครือข่ายชุมชนรักษา
- สำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดลำพูน	- โครงการสตรีและเยาวชนลำพูน
- สำนักงานอัยการจังหวัดลำพูน	- มูลนิธิรักษ์ไทย
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน	- มูลนิธิรักษ์เด็ก
- สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดลำพูน	- ศูนย์พันธกิจสันติภาพ
- สำนักงานประถมศึกษาจังหวัดลำพูน	- เครือข่ายองค์กรชุมชนจังหวัดลำพูน
- สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูน	- เครือข่ายเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน
- สำนักงานจัดหางานจังหวัดลำพูน	- ศูนย์ประสานงานองค์การเอกชนประจำจังหวัดลำพูน

ภาครัฐ	องค์กรพัฒนาเอกชน และภาคประชาชน
- ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดลำพูน - ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดลำพูน - โรงพยาบาลลำพูน - โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 26 - ตำรวจภูธรอำเภอเมืองลำพูน	- สถาบันวิจัยหริภุญชัย สำนักงานประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำพูน

จังหวัดเชียงราย

ภาครัฐ	องค์กรพัฒนาเอกชน
- สำนักงานจังหวัด - สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย - สำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดเชียงราย - สำนักงานสถิติจังหวัดเชียงราย - สำนักงานพัฒนาชุมชน - สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเชียงราย - สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดเชียงราย - สำนักงานประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย - ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด - สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดเชียงราย - สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดเชียงราย - สำนักงานจัดหางานจังหวัด - ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา - ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัด - โรงพยาบาลจังหวัด - สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองเชียงราย	- มูลนิธิพัฒนาชุมชนในเขตภูเขา - สมาคมสร้างสรรค์ชีวิตและสิ่งแวดล้อม - ศูนย์พัฒนาการศึกษาเพื่อลูกหญิงและชุมชน - มูลนิธิเรือนร่มเย็น - โครงการพัฒนาการเกษตรและการศึกษา อาข่า - กลุ่มศิลปวัฒนธรรมกระจกเงา - มูลนิธิเข้าถึงเอดส์ (ACCESS) - YMCA เชียงราย - มูลนิธิพัฒนาสตรีภาคเหนือ - สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน (PDA) - สมาคมเพื่อการศึกษาและวัฒนธรรม ชาวอาข่า - โครงการพัฒนาเครือข่ายอาสาสมัคร - เยาวชนต้านเอดส์ - กลุ่มคนเฒ่าคนแก่ - มูลนิธิศึกษาพัฒนาประชาชนบนที่สูง - โครงการบ้านพักนักเรียนลีซอ - ศูนย์พัฒนาชนบทผสมผสานเวียงป่าเป้า (PDA) - ศูนย์คาทอลิคสันเกล็ดทอง - ศูนย์เพื่อน้องหญิง - ศูนย์ชีวิตใหม่ - โครงการบ้านรุ่งอรุณ - กลุ่มศิลปะเด็กรุ้งอ้วน - ECPAT Prevention Project - บ้านพักวาคาทาเกะ

	- โครงการสุขภาพลาหู่ - โครงการเวิลด์คอนเซิน - องค์การนานาชาติ แพลน เพื่อร่วมกันพัฒนา - ศูนย์คาทอลิกเชียงของ - กลุ่มพัฒนาสตรี ฟาร์มสัมพันธกิจ - โครงการเคียงริมโขง - โครงการเพื่อเด็กกำพร้า - ศูนย์เบิกอรุณ - โครงการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสตรีอาข่า - ชมรมส่งเสริมสุขภาพเชียงราย - บ้านพักพิง มูลนิธิโครงการเพื่อชีวิต - แหล่งเรียนรู้สู่ชาวเขา - มูลนิธิฟาร์มสัมพันธกิจ - บ้านพระคุณ - บ้านพักแม่กรณ์ - บ้านชีวิตใหม่ - ศูนย์พัฒนาชาวไทยภูเขาแบ๊พติสท์พระกรุณาธิคุณ - บ้านเบธไซดาองค์การแคร์ - มูลนิธิรักษ์ไทยศูนย์คริสเตียนบริการ - โครงการต่อต้านการค้าเด็กและหญิงในระดับอนุภาคลุ่มน้ำแม่โขง - โครงการมิตรข้างถนน - ศูนย์ปฏิบัติการต้านภัยเอดส์ จ.เชียงราย - มูลนิธิหมอเสม พริ้งพวงแก้ว - โครงการบ้านเด็กนานา - โครงการเครือข่ายผู้หญิงแรงงานข้ามชาติไทย-ญี่ปุ่น (SEPOM) - สถาบันพัฒนาศักยภาพชุมชน - มูลนิธิฟื้นฟูชีวิตซีนาย - โครงการแม่น้ำและชุมชน

จังหวัดแพร่

หน่วยงานภาครัฐ	องค์กรพัฒนาเอกชน
- สำนักงานจังหวัดแพร่ - สำนักงานสถิติจังหวัดแพร่ - สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด - สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด - สำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัด - สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด - สำนักงานประถมศึกษาจังหวัด - สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัด - ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด - สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัด - สำนักงานคุมประพฤติจังหวัด - สำนักงานจัดหางานจังหวัดแพร่ - สำนักงานแรงงานจังหวัดแพร่ - สำนักงานประกันสังคมจังหวัดแพร่ - ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดแพร่ - ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัด - โรงพยาบาลประจำจังหวัดแพร่ - ตำรวจภูธรจังหวัดแพร่	- มูลนิธิสงเคราะห์เด็กยากจน CCF ในประเทศไทย ในพระราชินูปถัมภ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา - มูลนิธิคุภมิตรแห่งประเทศไทย - ชมรมคนรักวังชิ้น

จังหวัดน่าน

หน่วยงานภาครัฐ	หน่วยงานภาคเอกชน
- สาธารณสุขจังหวัดน่าน - สำนักงานสถิติจังหวัด - สำนักงานพัฒนาชุมชน - สำนักงานประถมศึกษาจังหวัด - สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัด - สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด - ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด - โรงพยาบาลจังหวัด - สำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัด - สำนักงานจัดหางานจังหวัด	- มูลนิธิฮักเมืองน่าน - ประชาคมจังหวัดน่าน - ชมรมอนุรักษ์พันธุ์พืชบ้านน่าน - กลุ่มเยาวชนฮักเมืองน่าน - เครือข่ายพระสงฆ์จังหวัดน่าน

- โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์น่าน - โรงพยาบาลอำเภอสันติสุข - โรงเรียนสตรีศรีน่าน - ตำรวจภูธรอำเภอ/จังหวัด	

จังหวัดพะเยา

หน่วยงานภาครัฐ	องค์กรพัฒนาเอกชน
- สำนักงานจังหวัดพะเยา - สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยา - ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน - กองกำกับการตำรวจตระเวณชายแดนที่ 32 - ศูนย์พลศึกษาและการกีฬาพะเยา - สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดพะเยา - โรงพยาบาลพะเยา - สำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัด - จังหวัดทหารบกพะเยา - ตำรวจภูธรจังหวัดพะเยา - สำนักงานสถิติจังหวัด - สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด - สำนักงานประถมศึกษาจังหวัด - สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด - สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัด - สำนักงานจัดหางานจังหวัด - สำนักงานเทศบาลเมืองพะเยา - วิทยาลัยเทคนิคพะเยา	- มูลนิธิรักษ์ไทย - องค์การแคร์นานาชาติจังหวัดพะเยา - สมาคมวางแผนครอบครัวฯ - มูลนิธิศุภนิมิตจังหวัดพะเยา - มูลนิธิวาย.เอ็ม.ซี.เอ พะเยา - บ้านเมตตาธรรม - เครือข่ายร่วมใจภักดิ์ฯ อำเภอจุน - ศูนย์พักพิงใจ - ลานวัดลานใจลานกีฬา วัดร่องเข็ม - ศูนย์ส่งเสริมกิจกรรมเยาวชนจังหวัดพะเยา - กลุ่มมะเขือแจ้ - เครือข่ายเยาวชนวัดศรีโคมคำ - เครือข่ายผู้ติดเชื้อ - สมาคมพัฒนาสตรีและเด็กจังหวัดพะเยา - โครงการบ้านพักคุณภาพชีวิต - เครือข่ายรวมใจภักดิ์ฯ

จังหวัดอุตรดิตถ์

ภาครัฐ	ภาคเอกชน	ภาคประชาชน
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุตรดิตถ์ - โรงพยาบาลจังหวัดอุตรดิตถ์ - สำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดอุตรดิตถ์ - สถาบันราชภัฏอุตรดิตถ์ - สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอุตรดิตถ์ - สำนักงานจังหวัดอุตรดิตถ์ - สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุตรดิตถ์ - สามัญศึกษาจังหวัดอุตรดิตถ์ - สำนักงานสถิติจังหวัดอุตรดิตถ์ - สำนักงานพัฒนาชุมชนอุตรดิตถ์ - สำนักงานประถมศึกษาจังหวัดอุตรดิตถ์ - ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอุตรดิตถ์ - สำนักงานจัดหางานจังหวัดอุตรดิตถ์ - ตำรวจภูธรจังหวัดอุตรดิตถ์	- ประชาคมจังหวัดอุตรดิตถ์ - กองทุนเพื่อสังคมจังหวัดอุตรดิตถ์ - เครือข่ายวิทยุชุมชนคนรักอุตรดิตถ์ - เครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน - เครือข่ายบัณฑิตกองทุนฯ - เครือข่ายเยาวชนจังหวัดอุตรดิตถ์ - เครือข่ายเด็กอำเภอท่าปลา - เครือข่ายเฟรนคอนเนอร์โรงพยาบาลอุตรดิตถ์	- ชมรม อสม.จังหวัดอุตรดิตถ์ - กลุ่มเยาวชนตำบลวังดิน - กลุ่มเยาวชน ตำบลวังกะพี้ - กลุ่มเยาวชนอำเภอตรอน - กลุ่มเยาวชนวิทยุชุมชนคนรักอุตรดิตถ์ - กลุ่มเยาวชนสร้างอาชีพอำเภอฟากท่า

(3) สรุปผลการสำรวจแหล่งข้อมูลของ 6 จังหวัด

การดำเนินงานด้านข้อมูลของ 6 จังหวัด คือ เชียงราย แพร่ น่าน พะเยา ลำพูน และอุตรดิตถ์ ที่มีความพร้อมจะดำเนินการเก็บข้อมูลจริงก่อนในชุดแรก โดยกลไกประชาคมของจังหวัด เป็นเพียงการสำรวจรายละเอียดและแหล่งข้อมูลเท่านั้น ยังไม่ได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจริง เป็นการเตรียมความพร้อมในการเก็บข้อมูลจริง ซึ่งการสำรวจจะทำให้ทราบว่าข้อมูลมีการจัดเก็บไว้ที่ใดบ้าง มีรายละเอียดของข้อมูลอย่างไร มีการจำแนกไว้อย่างไร มีข้อมูลใดบ้างที่มีการจัดเก็บไว้โดยหน่วยงาน/องค์กรเรียบร้อยสมบูรณ์แล้ว มีข้อมูลใดบ้างที่ยังไม่สมบูรณ์หรือไม่มีข้อมูลเลย อันจะทำให้ทราบถึงสถานการณ์ของการจัดระบบข้อมูลระดับจังหวัด และนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขให้การจัดเก็บข้อมูลของจังหวัดเป็นระบบสามารถนำมาใช้ประโยชน์และตอบสนองต่อความต้องการด้านข้อมูลของผู้ที่ทำงานแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนภายในจังหวัดเอง โดยสามารถสรุปผลการสำรวจแหล่งข้อมูลของ 6 จังหวัด ได้ดังนี้

การเข้าถึงแหล่งข้อมูลของ 6 จังหวัด

Code	1 = ไม่มีข้อมูล	2 = มีข้อมูลแต่ไม่สมบูรณ์
	3 = มีข้อมูลสมบูรณ์	

ตารางที่ 1 สถิติพัฒนาการของเด็กและเยาวชน

ประเด็นข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับการจำแนกข้อมูล	การเข้าถึงแหล่งข้อมูล					
	เชียงราย	พะเยา	แพร่	น่าน	ลำพูน	อุตรดิตถ์
สภาพทั่วไปของครอบครัว 1.ข้อมูลสถิติของจังหวัดเกี่ยวกับสภาพทางประชากร 1.1 จำนวนครัวเรือน จำแนกตามปี พ.ศ / เขตพื้นที่ (หมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ) / เขตการปกครอง (ในเขตเทศบาล/นอกเขตเทศบาล)	3	3	3	3	3	3
1.2 ขนาดครัวเรือน จำแนกตามปี พ.ศ / เขตพื้นที่ (หมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ) / เขตการปกครอง (ในเขตเทศบาล/นอกเขตเทศบาล)	3	3	3	3	3	3
1.3 จำนวนประชากร จำแนกตามอายุ/ เพศ /ปี พ.ศ/ เขตพื้นที่(หมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ) / เขตการปกครอง (ในเขตเทศบาล/นอกเขตเทศบาล)	3	3	3	3	3	3
1.4 อัตราการเกิดการตาย จำแนกตามอายุ /เพศ /ปี พ.ศ /เขตพื้นที่(หมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ) / เขตการปกครอง (ในเขตเทศบาล/นอกเขตเทศบาล)	3	3	3	3	3	3
1.5 อัตราการเพิ่มของ ประชากรจำแนกตามอายุ /เพศ /ปี พ.ศ /เขตพื้นที่(หมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ) / เขตการปกครอง (ในเขตเทศบาล/นอกเขตเทศบาล)	3	3	3	3	3	3
1.6 ความหนาแน่นของ ประชากรจำแนกตามปี พ.ศ /เขตพื้นที่(หมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ) / เขตการปกครอง (ในเขตเทศบาล/นอกเขตเทศบาล)	3	3	3	3	3	3
1.7 การอพยพย้ายถิ่น การย้ายเข้าย้ายออก จำแนกตามประเภทครัวเรือน /สถานที่อยู่ก่อนย้าย /เขตพื้นที่ (หมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ) / เขตการปกครอง (ในเขตเทศบาล/นอกเขตเทศบาล)	3	3	3	3	3	3

ประเด็นข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับการจำแนกข้อมูล	การเข้าถึงแหล่งข้อมูล					
	เชียงราย	พะเยา	แพร่	น่าน	ลำพูน	อุตรดิตถ์
1.8 การหย่าร้าง จำแนกตามอายุ ปี พ.ศ./ เขตพื้นที่ (หมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ) / เขตการปกครอง (ในเขตเทศบาล/นอกเขตเทศบาล)	3	3	3	3	3	3
2.ข้อมูลสถิติของจังหวัดเกี่ยวกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครัว เรือน 2.1 ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของครัวเรือนต่อเดือน จำแนกตามปี พ.ศ / ประเภทค่าใช้จ่าย / เขตพื้นที่ (หมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ) / เขตการปกครอง (ในเขตเทศบาล/นอกเขตเทศบาล) / สถานะทางเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน	3	3	3	3	3	3
2.2 รายได้ของครัวเรือน จำแนกตามปี พ.ศ / แหล่งที่มาของรายได้ / เขตพื้นที่ (หมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ) / เขตการปกครอง (ในเขตเทศบาล/นอกเขตเทศบาล)	3	3	3	3	3	3
2.3 ภาวะหนี้สินโดยเฉลี่ยของครัวเรือน จำแนกตามเขตพื้นที่ (หมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ) / เขตการปกครอง (ในเขตเทศบาล/นอกเขตเทศบาล) / สถานะทางเศรษฐสังคมของครัวเรือน / วัตถุประสงค์การกู้ยืม	2	2	1	2	3	1
2.5 การมีงานทำ จำแนกตามปี พ.ศ / เพศ และขั้นการศึกษาที่สำเร็จ / อาชีพ / สถานภาพการทำงาน	3	3	3	3	3	3
2.6 การกระทำความผิดทางกฎหมาย และสถิติจำนวนครั้งที่เกิดคดี จำนวนครั้งที่จับกุมได้ จำนวนผู้ต้องหา จำแนกตามปี พ.ศ / ประเภทคดี /	3	3	3	3	3	3
2.7 การศึกษาของครัวเรือน จำแนกตามปี พ.ศ / สถานภาพในครอบครัว / เขตพื้นที่ (หมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ) / เขตการปกครอง (ในเขตเทศบาล/นอกเขตเทศบาล)	3	3	3	3	3	3
2.8 ศาสนาที่นับถือ จำแนกตามปี พ.ศ / ศาสนาที่สำคัญ	3	3	3	3	3	3
3. ข้อมูลสถิติของจังหวัดเกี่ยวกับสาธารณสุขมูลฐานของครัว เรือน 3.1 ลักษณะของที่อยู่อาศัยของครัวเรือน จำแนกตาม ปี พ.ศ / เขตพื้นที่ (หมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ) / เขตการปกครอง (ในเขตเทศบาล/นอกเขตเทศบาล) / ลักษณะบางประการของที่อยู่อาศัย	3	3	3	3	3	3
3.2.แหล่งที่มาของน้ำดื่ม/ น้ำใช้ จำแนกตาม ปี พ.ศ / เขตพื้นที่ (หมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ) / เขตการปกครอง (ในเขตเทศบาล/นอกเขตเทศบาล) / แหล่งน้ำกินน้ำใช้	3	3	3	3	3	3
3.3 การใช้ส้วม จำแนกตาม ปี พ.ศ / เขตพื้นที่ (หมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ) / เขตการปกครอง (ในเขตเทศบาล/นอกเขตเทศบาล) / ลักษณะส้วม	3	3	3	3	3	3

ประเด็นข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับการจำแนกข้อมูล	การเข้าถึงแหล่งข้อมูล					
	เชียงราย	พะเยา	แพร่	น่าน	ลำพูน	อุตรดิตถ์
4. ข้อมูลสถิติของจังหวัดเกี่ยวกับสภาวะสุขภาพอนามัยของครัว เรือน 4.1 จำนวนสถานพยาบาล จำแนกตาม ปี พ.ศ / เขตพื้นที่ (หมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ) / เขตการปกครอง (ในเขตเทศบาล/นอกเขตเทศบาล) / จำแนกเป็นรายอำเภอ จำแนกตามสังกัด	3	3	3	3	3	3
4.2 จำนวนเตียง แพทย์ ทันตแพทย์ พยาบาลและผู้ป่วย จำแนกตาม ปี พ.ศ / เขตพื้นที่ (หมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ) / เขตการปกครอง (ในเขตเทศบาล/นอกเขตเทศบาล) / จำแนกเป็นรายอำเภอ / ประเภทสถานพยาบาล	3	3	3	3	3	3
4.3 .จำนวนและอัตราการป่วยของประชากร จำแนกตาม ปี พ.ศ / จำแนกเป็นรายอำเภอ จำแนกตามสังกัด/ จำแนกตามโรคที่ต้องเฝ้าระวัง 10 อันดับแรก	3	3	3	3	3	3
4.4 จำนวนผู้ป่วยและผู้ตายด้วยโรคเอดส์ จำแนกตาม ปี พ.ศ / จำแนกเป็นรายอำเภอ / อายุ	3	3	3	3	3	3
4.5 อัตราการตาย จำแนกตามอำเภอ และปี พ.ศ / เพศ และสาเหตุสำคัญ	3	3	3	3	3	3
4.6 จำนวน อสม. จำแนกตามอำเภอ / ปี พ.ศ / เพศ และอายุ	3	3	3	3	3	3
4.7 จำนวนแพทย์แผนไทย (พื้นบ้าน) จำแนกตามอำเภอ / ปี พ.ศ / เพศ และอายุ	2	3	2	3	3	2
5. ข้อมูลสถิติของจังหวัดเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมในการมีบุตร 5.1 จำนวนผู้รับบริการการวางแผนครอบครัว จำแนกเป็นรายอำเภอ / จำแนกตามวิธีคุมกำเนิด	3	3	3	3	3	3
5.2 จำนวนคู่สมรสที่ใช้วิธีคุมกำเนิดจากสถานบริการของโครงการวางแผนครอบครัวแห่งชาติ จำแนกเป็นรายอำเภอ / จำแนกตามวิธีคุมกำเนิด	3	3	3	3	3	3

สภาพของเด็กปฐมวัยในครอบครัว (อายุ 0 – 5 ปี)

ประเด็นข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับการจำแนกข้อมูล	การเข้าถึงแหล่งข้อมูล					
	เชียงราย	พะเยา	แพร่	น่าน	ลำพูน	อุตรดิตถ์
6. ข้อมูลสถิติของจังหวัดเกี่ยวกับพัฒนาการก่อนวัยเรียน/การดูแลสุขภาพของเด็ก 6.1 จำนวนและอัตราการเกิดมีชีพ/การตาย และอัตราการเพิ่มตามธรรมชาติของทารก จำแนกตามเพศ / ปี พ.ศ / ประเภท / พื้นที่รายอำเภอ และเขตการปกครอง (ในเขตเทศบาล/นอกเขตเทศบาล) / น้ำหนักแรกเกิด	3	3	3	3	3	3

ประเด็นข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับการจำแนกข้อมูล	การเข้าถึงแหล่งข้อมูล					
	เชียงราย	พะเยา	แพร่	น่าน	ลำพูน	อุตรดิตถ์
6.2 สาเหตุการตายของมารดาทารก/เด็กเล็ก จำแนกตาม เพศ / ปี พ.ศ / อายุ / สาเหตุการตาย	1	1	1	1	1	1
6.3 การป้องกันโรคให้บุตร/การฉีดวัคซีน จำแนกตามปี พ.ศ/พื้นที่รายอำเภอ	3	3	3	3	3	3
6.4 โรคที่เกิดกับเด็กก่อนวัยเรียน จำแนกตาม พ.ศ / พื้นที่รายอำเภอ และเขตการปกครอง (ในเขตเทศบาล/นอกเขตเทศบาล) / ประเภทของโรค 10 อันดับแรก	3	3	3	3	3	3
6.5 จำนวนเด็กพิการ จำแนกตาม พ.ศ / พื้นที่รายอำเภอ และเขตการปกครอง (ในเขตเทศบาล/นอกเขตเทศบาล) / ลักษณะการพิการ	3	3	3	3	3	3
6.6 จำนวนเด็กขาดสารอาหาร จำแนกตาม พ.ศ / อายุ/ พื้นที่รายอำเภอ / ประเภทของสารอาหารที่ขาด	3	3	3	3	3	3

พัฒนาการของเด็กในวัยเรียน (5 – 14 ปี)

ประเด็นข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับการจำแนกข้อมูล	การเข้าถึงแหล่งข้อมูล					
	เชียงราย	พะเยา	แพร่	น่าน	ลำพูน	อุตรดิตถ์
7. ข้อมูลสถิติของจังหวัดเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กในวัยเรียน (5 – 14 ปี) 7.1 การเจ็บป่วยของเด็ก จำแนกตามอายุ / เพศ / พื้นที่รายอำเภอ / ปี พ.ศ / ประเภทของโรค 10 อันดับแรก	3	3	3	3	3	3
7.2 การเกิดอุบัติเหตุ/การบาดเจ็บของเด็ก จำแนกตามอายุ / เพศ / พื้นที่รายอำเภอ / ปี พ.ศ / ประเภทของอุบัติเหตุ/การบาดเจ็บ	2	1	3	3	3	1
7.3 ภาวะทุพโภชนาการ สถิติเปรียบเทียบน้ำหนัก/ส่วนส่วน โดยเฉลี่ยมาตรฐานกับน้ำหนัก/ส่วนสูงเฉลี่ยของเด็กช่วงอายุ 5-14 ปี สถิติการขาดสารอาหารจำแนกตามอายุ / เพศ / พื้นที่รายอำเภอ / ปี พ.ศ / ประเภทสารอาหารที่ขาด	3	3	3	3	3	3
7.4 อัตราร้อยละของเด็ก/ เยาวชนที่กำลังเรียน จำแนกตามปี พ.ศ / อายุ /พื้นที่รายอำเภอ / จำแนกตามโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา และจำแนกตามระดับชั้น (ม.1 – ม.6)	3	3	3	3	3	3
7.5 สถิติจำนวนนักเรียนที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา / การศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษา จำแนกตามปี พ.ศ. / พื้นที่รายอำเภอในสังกัด สปอ.สปจ.	3	3	3	3	3	3

ประเด็นข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับการจำแนกข้อมูล	การเข้าถึงแหล่งข้อมูล					
	เชียงราย	พะเยา	แพร่	น่าน	ลำพูน	อุตรดิตถ์
7.6 สถิติการรับนักเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ม.1 และ ม.4 จำแนกตามเขตการศึกษา / และจำแนกตามแผนการรับนักเรียนของโรงเรียน	3	3	3	3	3	3
7.7 การออกกลางคันจากโรงเรียนระดับประถมศึกษา จำแนกตามสาเหตุการออกกลางคัน / อายุ /ระดับชั้นที่ออก	3	3	3	3	3	3

ข้อมูลสถิติของจังหวัดเกี่ยวกับพัฒนาการของเยาวชนวัยรุ่น (15 – 24 ปี)

ประเด็นข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับการจำแนกข้อมูล	การเข้าถึงแหล่งข้อมูล					
	เชียงราย	พะเยา	แพร่	น่าน	ลำพูน	อุตรดิตถ์
8. ข้อมูลสถิติของจังหวัดเกี่ยวกับพัฒนาการของเยาวชนวัยรุ่น (15 – 24 ปี) 8.1 การจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จำแนกตามปี พ.ศ / พื้นที่ในสังกัดกรมสามัญศึกษา	3	3	3	3	3	3
8.2 อุบัติเหตุ/การบาดเจ็บ จำแนกตามอายุ / ปี พ.ศ / ลักษณะของอุบัติเหตุ/การบาดเจ็บ / พื้นที่รายอำเภอ	1	1	3	2	3	1
8.3 อัตราการตาย/สาเหตุการตาย จำแนกตามอายุ / ปีพ.ศ / สาเหตุการตาย / พื้นที่รายอำเภอ	3	1	3	3	3	3
8.4 อัตราการฆ่าตัวตาย จำแนกตามอายุ / ปีพ.ศ / สาเหตุการฆ่าตัวตาย / พื้นที่รายอำเภอ	1	1	1	1	1	1
8.5 การออกกลางคันจากโรงเรียนมัธยม/อุดมศึกษา จำแนกตามสาเหตุการออกกลางคัน / อายุ /ระดับชั้นที่ออก	1	1	2	2	3	1
9. ข้อมูลสถิติข้อมูลสถิติของจังหวัดเกี่ยวกับการเข้าสู่อาชีพของเยาวชนวัยรุ่น 9.1 จำนวนผู้มีงานทำ/สภาพการทำงาน จำแนกตามเพศ / ขั้นการศึกษาที่สำเร็จ / อาชีพ / สถานภาพการทำงาน / ประเภทของสถานที่ทำงาน	3	3	3	3	3	3
9.2 จำนวนผู้ประสบอุบัติเหตุ/โรค/ภัยจากการทำงาน จำแนกตามประเภทของการทำงาน / ลักษณะของอุบัติเหตุ / อายุ / เพศ	3	3	3	3	3	3

ตารางที่ 2 สถานการณ์เด็กในภาวะยากลำบาก (CEDC)

ประเด็นข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับการจำแนกข้อมูล	การเข้าถึงแหล่งข้อมูล					
	เชียงราย	พะเยา	แพร่	น่าน	ลำพูน	อุตรดิตถ์
ข้อมูลสถิติเกี่ยวกับเด็ก/เยาวชนกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหา						
1. เอกสารรายงานเกี่ยวกับเด็ก/เยาวชนที่มีพฤติกรรมเป็นปัญหาของจังหวัด ระบุประเภทของเด็ก / พื้นที่การศึกษา	2	2	2	2	3	2
2. การวิจัยกรณีเด็กและเยาวชนที่เป็นปัญหาของจังหวัด ระบุประเภทของเด็ก / พื้นที่การศึกษา	2	2	2	2	3	2
3. สถิติจำนวนสถานเริงรมย์ในจังหวัด จำแนกตามประเภทของสถานเริงรมย์ / ลักษณะ / พื้นที่การปกครอง	3	3	3	3	3	3
4. พฤติกรรมที่เป็นปัญหาด้านยาเสพติด						
4.1 สถิติจำนวนสถานบำบัดฟื้นฟูเด็ก/เยาวชนที่ติดยาเสพติดของจังหวัด จำแนกตามพื้นที่ตั้ง	3	3	3	3	3	3
4.2 สถิติจำนวนเด็กและเยาวชนที่ติดยาเสพติด จำแนกตามปี พ.ศ / อายุ / เพศ / ประเภทของสารเสพติด / พื้นที่ / สถานภาพการศึกษา	3	3	3	3	3	3
4.3 สถิติจำนวนเยาวชนที่ผ่านสถานบำบัดฟื้นฟู จำแนกตามปี พ.ศ / อายุ / เพศ / ประเภทของสารเสพติด / พื้นที่ / สถานภาพการศึกษา	3	3	3	3	3	3
4.4 ผลการจับกุม/ผู้ต้องขังคดียาเสพติด จำแนกตามปี พ.ศ / น้ำหนักของของกลาง / ชนิดของยาเสพติด / ประเภทคดี / อายุ / เพศ	3	3	3	3	3	3
5.พฤติกรรมที่เป็นปัญหาทางเพศ 5.1 การติดเชื้อจากเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่น จำแนกตามอายุ / เพศ / โรคที่ติดเชื้อ / พื้นที่รายอำเภอและเขตการปกครอง	3	3	3	3	3	3
5.2 การตั้งครรภ์ไม่พึงปรารถนา/การทำแท้ง จำแนกตามอายุ / เพศ /พื้นที่รายอำเภอและเขตการปกครอง	3	3	3	3	3	3
5.3 จำนวนสถานบริการทำแท้ง จำแนกตามสถานพยาบาลของรัฐและเอกชน	2	2	2	2	2	2
5.4 ขายบริการทางเพศ (สมัครใจ) จำแนกตามอายุ / ภูมิลำเนา	2	2	2	2	2	2
6.สถิติเด็ก/เยาวชนที่ก่ออาชญากรรม จำแนกตามประเภทของคดี / อายุ / ปี พ.ศ	2	3	3	3	3	3

ประเด็นข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับการจำแนกข้อมูล	การเข้าถึงแหล่งข้อมูล					
	เชียงราย	พะเยา	แพร่	น่าน	ลำพูน	อุตรดิตถ์
ข้อมูลสถิติเกี่ยวกับเด็ก/เยาวชนที่ถูกกระทำ						
7.เด็ก/เยาวชนที่ถูกละเมิดสิทธิ						
7.1 สถิติเด็ก/เยาวชนที่ถูกละเมิดจากคนในครัวเรือน	2	3	3	2	2	2
7.2 รายงาน/การวิจัย กรณีเด็กและเยาวชนที่ถูกละเมิดสิทธิจากคนในครอบครัว	2	2	2	2	2	2
7.3 สถิติเด็ก/เยาวชนที่ถูกละเมิดจากคนอื่น	3	3	3	3	2	3
7.4 รายงาน/การวิจัย กรณีเด็กและเยาวชนที่ถูกละเมิดสิทธิจากคนอื่น	1	1	1	1	2	1
7.5 สถิติเด็ก/เยาวชนถูกละเมิดทางกาย/เพศจากนายจ้าง	2	2	3	2	2	2
7.6 รายงาน/การวิจัย กรณีเด็กและเยาวชนที่ถูกละเมิดจากนายจ้าง	1	1	1	1	2	1
8. เด็ก/เยาวชนที่ถูกเอาเปรียบแรงงาน						
8.1 สถิติเด็ก/เยาวชนที่ถูกเอาเปรียบแรงงาน	2	2	2	2	2	2
8.2 รายงาน/การวิจัย กรณีเด็กและเยาวชนที่ถูกเอาเปรียบแรงงาน	1	1	1	1	2	1
9. เด็ก/เยาวชนที่ถูกบังคับให้ขายบริการทางเพศ						
9.1 สถิติ เด็ก/เยาวชนที่ถูกบังคับให้ขายบริการทางเพศ	2	1	2	2	2	1
9.2.เอกสารรายงาน/วิจัย เด็ก/เยาวชนที่ถูกบังคับให้ขายบริการทางเพศ (ไม่สมัครใจ)	2	1	1	1	2	1
10.เด็ก/เยาวชนที่ได้รับอันตรายจากการทำงาน						
10.1 สถิติเด็ก/เยาวชนที่ได้รับอันตรายจากการทำงานในภาคเกษตร	1	1	1	1	1	1
10.2 เอกสารรายงาน/วิจัย เด็ก/เยาวชนที่ได้รับอันตรายจากการทำงานในภาคเกษตร	2	1	1	2	1	1
10.3 สถิติเด็ก/เยาวชนที่ได้รับอันตรายจากการทำงานนอกภาคเกษตร	2	2	1	2	2	2
10.4 เอกสารรายงาน/วิจัย เด็ก/เยาวชนที่ได้รับอันตรายจากการทำงานนอกภาคเกษตร	2	1	1	1	2	1
11. สถิติเด็ก/เยาวชนที่ถูกบังคับให้ขอทาน	2	2	2	2	2	2
12. รายงาน/การวิจัย กรณีเด็กและเยาวชนที่ถูกบังคับให้ขอทาน	2	1	1	1	2	1
13. สถิติเด็ก/เยาวชนที่ถูกบังคับให้ค้ายาเสพติด	1	1	1	1	1	1

ประเด็นข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับการจำแนกข้อมูล	การเข้าถึงแหล่งข้อมูล					
	เชียงราย	พะเยา	แพร่	น่าน	ลำพูน	อุตรดิตถ์
14. รายงาน/การวิจัย กรณีเด็กและเยาวชนที่ถูกบังคับให้ค้ายาเสพติด	1	1	1	1	1	1
ข้อมูลสถิติเด็กที่ได้รับผลกระทบ 15. จำนวนเด็กพิการ จำแนกตามเพศ / อายุ / ประเภทความพิการ / ปี พ.ศ	3	3	3	3	3	3
16. จำนวนเด็กกำพร้า (AIDS) จำแนกตามเพศ / อายุ / ประเภทกำพร้า / ปี พ.ศ	3	3	3	3	3	3
17. จำนวนเด็กเร่ร่อน/ขอทาน จำแนกตามเพศ / อายุ / ภูมิลำเนาเดิม / ปี พ.ศ	2	2	2	2	2	2

จากภาพรวมของการสำรวจแหล่งข้อมูลของ 6 จังหวัด ได้ข้อสรุปในเบื้องต้นว่า

(1) ข้อมูลสถานการณ์ปัญหาด้านเด็กและเยาวชนที่มีการเก็บรวบรวมไว้นั้น ส่วนใหญ่เป็นข้อมูลทุติยภูมิ ลักษณะการเก็บมีหน่วยงานภาครัฐทำหน้าที่หลักในการเก็บรวมรวมข้อมูล ขณะที่องค์กรพัฒนาเอกชนเน้นการทำงานในภาคปฏิบัติมากกว่าที่จะจัดเก็บข้อมูล ข้อมูลทุติยภูมิที่หน่วยงานภาครัฐจัดเก็บไว้ ก็มีลักษณะกระจัดกระจายปะปนกับข้อมูลอื่นๆ ไม่ได้แยกข้อมูลด้านเด็กและเยาวชนออกมาโดยเฉพาะ

(2) คุณภาพของข้อมูล ข้อมูลไม่มีความน่าเชื่อถือ บางครั้งข้อมูลในส่วนของภาครัฐเองก็มีความขัดแย้งกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะข้อมูลในเชิงลบมีผลกระทบต่อผู้บริหารในหน่วยงานของรัฐ

(3) การจัดเก็บข้อมูลของหน่วยงานรัฐ ส่วนใหญ่เป็นข้อมูลดิบที่ไม่ได้แยกแยะไว้ ไม่ได้นำมาวิเคราะห์สังเคราะห์เพื่อใช้ประโยชน์ได้จริง

(4) ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลพื้นฐานทั่วไป ขณะที่ข้อมูลปฐมภูมิโดยเฉพาะข้อมูลที่เป็นสถานการณ์ปัญหาของเด็กในภาวะยากลำบาก (CEDC) และข้อมูลปัญหาวิกฤตอื่นๆ ที่ต้องการการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ยังไม่มีกลไกที่มีประสิทธิภาพที่จะสามารถเข้าไปจัดเก็บรวบรวมได้

(5) มีข้อมูลเชิงคุณภาพจากเวทีสัมมนาต่างๆ มากมาย ของทั้งหน่วยงานภาครัฐ/ องค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งเป็นการสรุปจากประสบการณ์ของผู้ทำงานด้านเด็กและเยาวชนจริง แต่ไม่ได้มีการสรุปรวบรวมไว้

ส่วนความพร้อมของแต่ละจังหวัดในการดำเนินงานตามโครงการฯ พบว่า มีความแตกต่างกันไปตามศักยภาพของกลไกเครือข่ายประชาคมจังหวัด จังหวัดที่ยังไม่มีกลไกประชาคมเข้มแข็ง ก็จะทำให้ไม่มีคณะทำงาน ที่จะทำหน้าที่ในการสำรวจทำเนียบหน่วยงาน/องค์กรที่แก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนของจังหวัด รวมทั้งการสำรวจแหล่งข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนในจังหวัดด้วย จังหวัดที่มีกลไกพร้อมและได้ทำการสำรวจทำเนียบและสำรวจแหล่งข้อมูลไปแล้วมี 6 จังหวัด คือ เชียงราย แพร่ น่าน พะเยา ลำพูน และอุตรดิตถ์ ส่วนจังหวัดที่เหลืออีก 3 จังหวัด คือ เชียงใหม่ ลำปาง แม่ฮ่องสอน ยังต้องอาศัยระยะเวลาในการพัฒนากลไกให้มีความเข้มแข็งต่อไป โดยทีมประสานงานในส่วนกลางต้องลงไปให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ต่อไป จึงยังไม่มีข้อมูลทำเนียบหน่วยงาน/ องค์กร ที่แก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนของจังหวัด รวมทั้งข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนในจังหวัดด้วย

4. บทสรุป

จากบทเรียนในการทำงานช่วงเตรียมความพร้อมของ "โครงการวิจัยเพื่อประเมินสถานการณ์และกระบวนการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน 9 จังหวัดภาคเหนือตอนบน" พบว่า การดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการฯ จุดสำคัญที่สุดของความสำเร็จของโครงการฯ อยู่ที่ "กระบวนการ" ของการสนับสนุน กระตุ้นส่งเสริม โดยที่กระบวนการดังกล่าว จะต้องประกอบไปด้วยเงื่อนไขที่เป็นลักษณะพิเศษคือ

(1) กลไกเครือข่ายประชาคมในจังหวัดต้องมีความเข้มแข็ง โดยมีผู้ที่ทำหน้าที่ประสานงานเป็นแกนนำคือผู้ที่ทำงานด้านเด็กที่มีภาระกิจ หน้าที่ มีใจที่จะทำงานด้านนี้อย่างเต็มที่อยู่แล้ว มีความสามารถประสานงานเชื่อมกับเครือข่ายอื่นๆ ทั้งภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนในจังหวัด ที่มีความเข้มแข็ง ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน

(2) แกนนำมีการสื่อสาร ประสานงาน ร่วมมือกับองค์กร/หน่วยงานอื่นๆ ตามความสัมพันธ์เดิม และตามกิจกรรมซึ่งมีเงื่อนไขสำคัญที่จะทำความร่วมมือเข้มข้น ก็คือ

- ทุกฝ่ายเห็นปัญหาร่วมกัน หรือมีเป้าหมายร่วมกัน

- ทุกฝ่ายเห็นว่า การร่วมกันไม่มากก็น้อย จะทำให้ภาระงานในหน้าที่ง่ายขึ้น มีประสิทธิภาพสูงขึ้น และได้ผลเท่าเดิมหรือดีกว่าเดิม
- ทุกฝ่ายมีกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เป็นกิจกรรมร่วมกัน ในที่นี้คือการประเมินสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนร่วมกัน จะทำให้เกิดเนื้องานและเนื้องานจะนำไปสู่การติดต่อสื่อสาร เรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้ร่วมกันมีบางส่วนทำให้บางหน่วยประสานงานมากขึ้น และก็อาจจะทำให้เกิดความขัดแย้งที่บางส่วนขอไปทำเองตามแบบเดิม
- ถ้าทุกฝ่ายได้ประโยชน์จากการทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งนั้น (ในที่นี้คือการประเมินสถานการณ์ปัญหาออกเป็นฐานข้อมูล แล้วให้ฐานข้อมูลเป็น "อำนาจ" ในการทำแผนขอความสนับสนุนก็ดี หรือในการขับเคลื่อนงานของแต่ละฝ่ายก็ดี ผู้ที่ร่วมกันทำข้อมูลจะได้ประโยชน์)
- และถ้าทุกฝ่ายสามารถรวมกันใช้ข้อมูลเป็น "อำนาจ" เป็น "เครื่องมือ" ในการยกระดับการรับรู้ปัญหาเด็กและเยาวชน สู่สาธารณะของพื้นที่/ จังหวัด สู่ผู้มีอำนาจตัดสินใจของพื้นที่/จังหวัด และสู่สาธารณะ/ผู้มีอำนาจในระดับนโยบาย จะทำให้ไม่เพียงเกิดพลังเท่านั้น แต่จะเกิดการสนับสนุนในระดับที่กว้างขวาง (ซึ่งเคยเป็นอุปสรรคมาก่อน) ได้ดีขึ้น และมีกิจกรรมที่เชื่อมโยงเครือข่ายของประชาคมเข้าด้วยกัน ซึ่งได้แก่การวิจัยเพื่อประเมินสถานการณ์และกระบวนการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนร่วมกันของจังหวัด

(3) มีการหนุนช่วยจากภายนอกในแง่ของกระบวนการ และทางวิชาการ เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนร่วมอย่างเป็นระบบ ทั้งในระดับจังหวัด และสู่ระดับภาคต่อไป ซึ่งในระหว่างของกระบวนการ ต้องมีการเสริมศักยภาพเชิงกระบวนการ ทักษะการประสานงาน การสร้างการมีส่วนร่วม การวิเคราะห์สังเคราะห์องค์ความรู้จากข้อมูลที่เก็บรวบรวม การจัดระบบข้อมูล ตลอดจนถึงการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์เพื่อแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนของจังหวัดในลักษณะต่างๆ เช่น การวิจัย การขับเคลื่อนกิจกรรม การขยายผลสู่สาธารณะ/ นโยบาย

(4) ความต่อเนื่องและยั่งยืนของกลไก จำเป็นต้องให้แกนนำ-คณะทำงาน-เครือข่าย และ "ประชาคม" ได้คิด-วางแนวทาง-และผลักดันในภาคปฏิบัติการในที่นี้คือ

- การสร้างแกนนำ และคณะทำงานให้เข้มแข็ง ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นในช่วง 1-2 ปีแรกของการสร้างกลไก "ประชาคม"
- การทำให้ "กิจกรรมร่วมกัน" มีความยั่งยืน ในที่นี้ก็คือ ฐานข้อมูล จะต้องสร้างในเริ่มต้นให้ได้ เมื่อเริ่มมีฐานแล้ว การ Up-date จะง่ายขึ้น และสามารถทำให้เป็น Routine ได้
- การใช้ประโยชน์จากกลไกหรือประชาคม ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ต้องยั่งยืน ในที่นี้ก็คือ การเอาฐานข้อมูลมาใช้ประโยชน์ในหลายรูปแบบโดยเครือข่ายองค์กรต่างๆ ที่เข้าร่วม
- การสร้างให้องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น (เช่น อบต.) องค์กรชาวบ้าน และกลุ่มเด็ก/ เยาวชน มาร่วมเป็นหุ้นส่วน/เป็นเจ้าของตั้งแต่เริ่มต้น นอกจากจะทำให้เกิดความเข้าใจในตัวปัญหาดีขึ้น จะมีแนวทางในการแก้ไขที่ดีขึ้นแล้ว ยังจะทำให้เกิดการระดมทรัพยากร (จาก อบต.) และทุนอื่นๆ จากองค์กรชาวบ้านและกลุ่มเด็ก/ เยาวชน มาขับเคลื่อนได้อย่างยั่งยืนต่อไป

ภาคผนวก ก

แผนภูมิการประมวลองค์ความรู้
และสถานการณ์เด็กและเยาวชน

แผนภูมิการประมวลองค์ความรู้และสถานการณ์เด็กและเยาวชน (โดยกลไกของพื้นที่ร่วมกับ CY-Net ทีมกลาง)

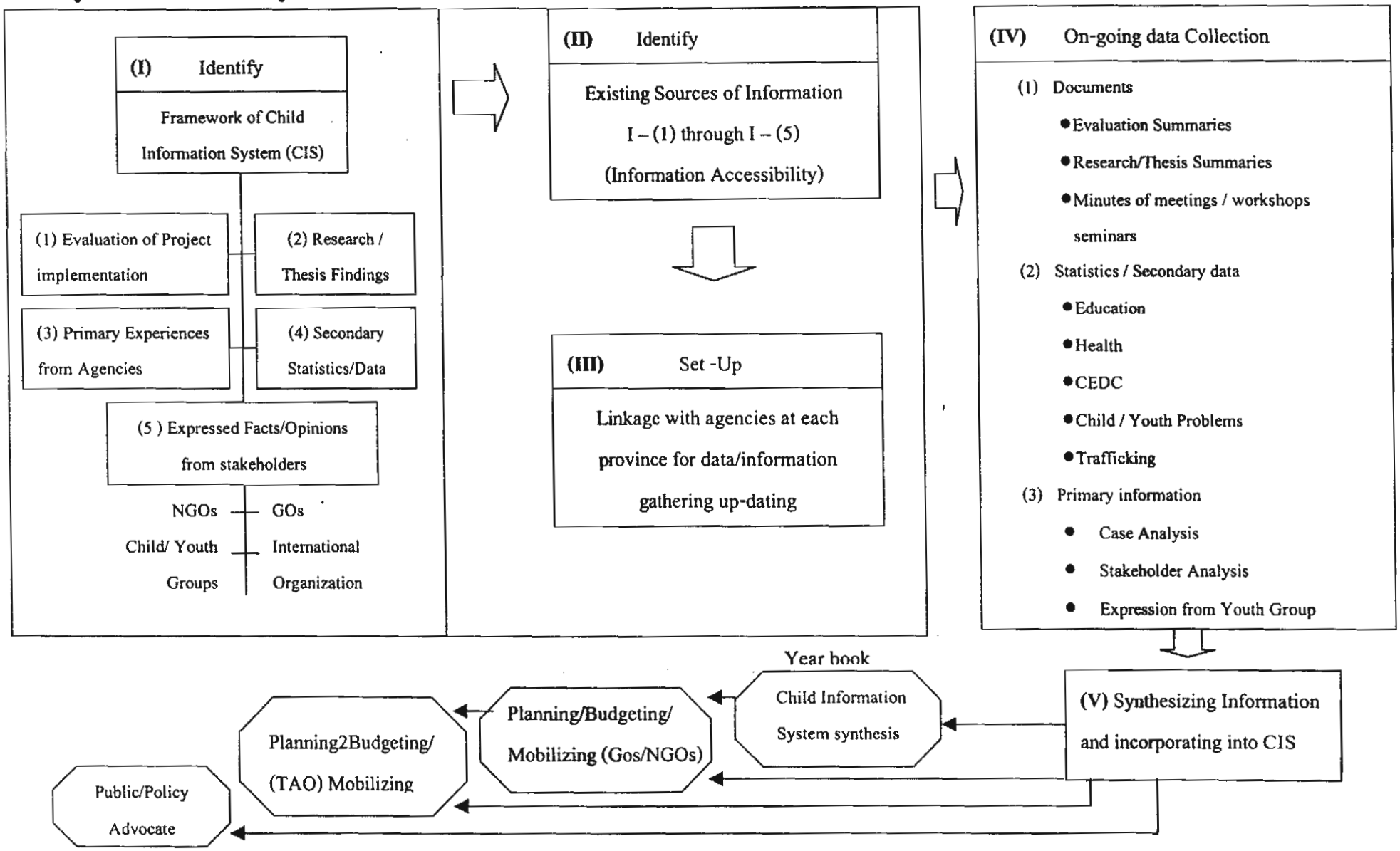

ภาคผนวก ข

เอกสารประกอบการสำรวจแหล่งข้อมูล
เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน

เอกสารประกอบการสำรวจข้อมูลสถิติเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน

ของจังหวัด.....

ตารางที่ 1 สถิติพัฒนาการของเด็กและเยาวชน

ประเด็นข้อมูล	รายละเอียดเกี่ยวกับการจำแนกข้อมูล	แหล่งข้อมูลที่สามารถค้นหาได้
สภาพทั่วไปของครอบครัว 1.ข้อมูลสถิติของจังหวัดเกี่ยวกับ สภาพทางประชากร 1.1 จำนวนครัวเรือน ☐ ไม่มี ☐ มี (ระบุ)	รายละเอียดการจำแนกข้อมูลจำนวนครัวเรือน ☐ จำแนกตามปี พ.ศ (ระบุช่วงปี)..... ☐ จำแนกตามเขตพื้นที่ (หมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ) ☐ จำแนกตามเขตการปกครอง (ในเขตเทศบาล/นอกเขตเทศบาล) ☐ อื่นๆ (ระบุ).....	☐ สนง.สถิติฯ ประจำจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ สนง.สาธารณสุขจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ สนง.ที่ว่าการอำเภอ/กิ่งอำเภอ (รายละเอียด)..... ☐ หน่วยงานอื่นๆ (รายละเอียด).....
1.2 ขนาดครัวเรือน ☐ ไม่มี ☐ มี (ระบุ)	รายละเอียดการจำแนกข้อมูลขนาดครัวเรือน ☐ จำแนกตามปี พ.ศ (ระบุช่วงปี)..... ☐ จำแนกตามเขตพื้นที่ (หมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ) ☐ จำแนกตามเขตการปกครอง (ในเขตเทศบาล/นอกเขตเทศบาล) ☐ อื่นๆ (ระบุ).....	☐ สนง.สถิติฯ ประจำจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ สนง.สาธารณสุขจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ สนง.ที่ว่าการอำเภอ/กิ่งอำเภอ (รายละเอียด)..... ☐ หน่วยงานอื่นๆ (รายละเอียด).....

ประเด็นข้อมูล	รายละเอียดเกี่ยวกับการจำแนกข้อมูล	แหล่งข้อมูลที่สามารถค้นหาได้
1.3 จำนวนประชากร ☐ ไม่มี ☐ มี (ระบุ)	☐ จำแนกตามอายุ ☐ จำแนกตามเพศ ☐ จำแนกตามปี พ.ศ (ระบุช่วงปี)..... ☐ จำแนกตามเขตพื้นที่ (หมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ) ☐ จำแนกตามเขตการปกครอง (ในเขตเทศบาล/นอกเขตเทศบาล) ☐ อื่นๆ (ระบุ).....	☐ สนง.สถิติฯ ประจำจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ สนง.สาธารณสุขจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ สนง.ที่ว่าการอำเภอ/กิ่งอำเภอ (รายละเอียด)..... ☐ หน่วยงานอื่นๆ (รายละเอียด)..... .....
1.4 อัตราการเกิดการตาย ☐ ไม่มี ☐ มี (ระบุ)	☐ จำแนกตามอายุ ☐ จำแนกตามเพศ ☐ จำแนกตามปี พ.ศ (ระบุช่วงปี)..... ☐ จำแนกตามเขตพื้นที่ (หมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ) ☐ จำแนกตามเขตการปกครอง (ในเขตเทศบาล/นอกเขตเทศบาล) ☐ อื่นๆ (ระบุ).....	☐ สนง.สถิติฯ ประจำจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ สนง.สาธารณสุขจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ สนง.ที่ว่าการอำเภอ/กิ่งอำเภอ (รายละเอียด)..... ☐ หน่วยงานอื่นๆ (รายละเอียด)..... .....

ประเด็นข้อมูล	รายละเอียดเกี่ยวกับการจำแนกข้อมูล	แหล่งข้อมูลที่สามารถค้นหาได้
1.5 อัตราการเพิ่มของประชากร ☐ ไม่มี ☐ มี (ระบุ)	☐ จำแนกตามอายุ ☐ จำแนกตามเพศ ☐ จำแนกตามปี พ.ศ (ระบุช่วงปี)..... ☐ จำแนกตามเขตพื้นที่ (หมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ) ☐ จำแนกตามเขตการปกครอง (ในเขตเทศบาล/นอกเขตเทศบาล) ☐ อื่นๆ (ระบุ).....	☐ สนง.สถิติฯ ประจำจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ สนง.สาธารณสุขจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ สนง.ที่ว่าการอำเภอ/กิ่งอำเภอ (รายละเอียด)..... ☐ หน่วยงานอื่นๆ (รายละเอียด).....
1.6 ความหนาแน่นของ ประชากร ☐ ไม่มี ☐ มี (ระบุ)	☐ จำแนกตามปี พ.ศ (ระบุช่วงปี)..... ☐ จำแนกตามเขตพื้นที่ (หมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ) ☐ จำแนกตามเขตการปกครอง (ในเขตเทศบาล/นอกเขตเทศบาล) ☐ อื่นๆ (ระบุ).....	☐ สนง.สถิติฯ ประจำจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ สนง.ที่ว่าการอำเภอ/กิ่งอำเภอ (รายละเอียด)..... ☐ หน่วยงานอื่นๆ (รายละเอียด).....
1.7 การอพยพย้ายถิ่นการย้ายเข้าย้ายออก ☐ ไม่มี ☐ มี (ระบุ)	☐ จำแนกตามประเภทครัวเรือน ☐ จำแนกตามสถานที่อยู่ก่อนย้าย ☐ จำแนกตามเขตพื้นที่ (หมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ) ☐ จำแนกตามเขตการปกครอง (ในเขตเทศบาล/นอกเขตเทศบาล) ☐ อื่นๆ (ระบุ).....	☐ สนง.สถิติฯ ประจำจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ สนง.ที่ว่าการอำเภอ/กิ่งอำเภอ (รายละเอียด)..... ☐ หน่วยงานอื่นๆ (รายละเอียด).....

ประเด็นข้อมูล	รายละเอียดเกี่ยวกับการจำแนกข้อมูล	แหล่งข้อมูลที่สามารถค้นหาได้
1.8 การหย่าร้าง ☐ ไม่มี ☐ มี (ระบุ)	☐ จำแนกตามอายุ ☐ จำแนกตามปี พ.ศ (ระบุช่วงปี)..... ☐ จำแนกตามเขตพื้นที่ (หมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ) ☐ จำแนกตามเขตการปกครอง (ในเขตเทศบาล/นอกเขตเทศบาล) ☐ อื่นๆ (ระบุ).....	☐ สนง.สถิติฯ ประจำจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ สนง.ที่ว่าการอำเภอ/กิ่งอำเภอ (รายละเอียด)..... ☐ หน่วยงานอื่นๆ (รายละเอียด).....
1.9 ข้อมูลสถิติอื่นๆ ของจังหวัดเกี่ยวกับสภาพทางประชากรที่มีเพิ่มเติม ☐ ไม่มี ☐ มี (ระบุ) 1..... 2..... 3.....	รายละเอียดการจำแนก	แหล่งข้อมูล 1.หน่วยงาน..... 2.หน่วยงาน..... 3.หน่วยงาน.....

ประเด็นข้อมูล	รายละเอียดเกี่ยวกับการจำแนกข้อมูล	แหล่งข้อมูลที่สามารถค้นหาได้
2.ข้อมูลสถิติของจังหวัดเกี่ยวกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครัว เรือน 2.1 ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของครัวเรือนต่อเดือน ☐ ไม่มี ☐ มี (ระบุ)	☐ จำแนกตามปี พ.ศ (ระบุ)..... จำแนกตามประเภทค่าใช้จ่าย (ค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค , ที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้ในบ้าน , ค่ารักษาพยาบาลค่ายา , รายจ่ายส่วนบุคคล , ยานพาหนะและการสื่อสาร, การบันเทิงและการอ่าน , การศึกษา , ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด , ค่าใช้จ่ายอื่นๆ) ☐ จำแนกตามเขตพื้นที่ (หมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ) ☐ จำแนกตามสถานะทางเศรษฐสังคมของครัวเรือน (ผู้ถือครองทางการเกษตร, ผู้ดำเนินธุรกิจที่ไม่ใช่การเกษตร, ลูกจ้าง--ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ วิชาการ บริหาร เสมียนพนักงาน/ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต คนงานเกษตรและคนงานทั่วไป , ผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจ)	☐ สนง.สถิติฯ ประจำจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ กชช. 2 ค. (รายละเอียด)..... ☐ ข้อมูล จปฐ. (รายละเอียด)..... ☐ สำมะโนเกษตร (รายละเอียด)..... ☐ หน่วยงานอื่นๆ (รายละเอียด).....
2.2 รายได้ของครัวเรือน ☐ ไม่มี ☐ มี (ระบุ)	☐ จำแนกตามปี พ.ศ (ระบุ)..... ☐ จำแนกตามแหล่งที่มาของรายได้ (จากการทำงาน , จากทรัพย์สิน , จากการช่วยเหลือ , รายได้ไม่เป็นตัว เงิน , รายได้เป็นตัวเงินอื่นๆ) ☐ จำแนกตามเขตพื้นที่ (หมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ) ☐ จำแนกตามเขตการปกครอง (ในเขตเทศบาล/นอกเขตเทศบาล) ☐ อื่นๆ (ระบุ).....	☐ สนง.สถิติฯ ประจำจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ กชช. 2 ค. (รายละเอียด)..... ☐ หน่วยงานอื่นๆ (รายละเอียด).....

ประเด็นข้อมูล	รายละเอียดเกี่ยวกับการจำแนกข้อมูล	แหล่งข้อมูลที่สามารถค้นหาได้
2.3 ภาวะหนี้สินโดยเฉลี่ยของครัวเรือน ☐ ไม่มี ☐ มี (ระบุ)	☐ จำแนกตามเขตพื้นที่ (หมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ) ☐ จำแนกตามเขตการปกครอง (ในเขตเทศบาล/นอกเขตเทศบาล) ☐ จำแนกตามสถานะทางเศรษฐสังคมของครัวเรือน (ผู้ถือครองทางการเกษตร , ผู้ดำเนินธุรกิจที่ไม่ใช่การเกษตร , ลูกจ้าง –ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ วิชาการ บริหาร เสมียนพนักงาน/ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต คนงานเกษตรและคนงานทั่วไป , ผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจ) ☐ จำแนกตามวัตถุประสงค์การกู้ยืม (เพื่อใช้จ่ายในครัวเรือน , เพื่อใช้ทำธุรกิจที่ไม่ใช่การเกษตร, เพื่อใช้ทำ การเกษตร , อื่นๆ) ☐ อื่นๆ (ระบุ).....	☐ สนง.สถิติฯ ประจำจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ กชช. 2 ค. (รายละเอียด)..... ☐ หน่วยงานอื่นๆ (รายละเอียด).....
2.4 การประกอบอาชีพ ☐ ไม่มี ☐ มี (ระบุ)	☐ จำแนกตามปี พ.ศ (ระบุ)..... ☐ จำแนกตามเพศ ☐ จำแนกตามพื้นที่ (หมู่บ้าน,ตำบล,อำเภอ) ☐ จำแนกตามอำเภอ ☐ จำแนกตามอาชีพที่สำคัญ (ทำนา/ข้าวไร่ , ทำสวน –พืชยืนต้น , ทำสวนยาง , ทำไร่ , รับจ้าง , ค้าขาย , เลี้ยงสัตว์ , ประมง – เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ) ☐ อื่นๆ (ระบุ).....	☐ สนง.สถิติฯ ประจำจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ กชช. 2 ค. (รายละเอียด)..... ☐ หน่วยงานอื่นๆ (รายละเอียด).....

ประเด็นข้อมูล	รายละเอียดเกี่ยวกับการจำแนกข้อมูล	แหล่งข้อมูลที่สามารถค้นหาได้
2.5 การมีงานทำ ☐ ไม่มี มี (ระบุ)	☐ จำแนกตามปี พ.ศ ☐ จำแนกตามเพศ และขั้นการศึกษาที่สำเร็จ (ไม่มีการศึกษา , ต่ำกว่าประถมศึกษา ,ประถมศึกษา , มัธยมศึกษาตอนต้น ,มัธยมศึกษาตอนปลาย –สายสามัญ /อาชีวะศึกษา/วิชาการศึกษา ,อุดมศึกษา ☐ -สายวิชาการ/สายวิชาชีพ/สายวิชาการศึกษา , อื่นๆ) จำแนกตามอาชีพ (ผู้ปฏิบัติงานที่ใช้วิชาชีพ วิชาการฯ ,ผู้ที่ปฏิบัติงานบริหาร ธุรการ และจัดดำเนินการ,ผู้ปฏิบัติงานอาชีพเสมียน,ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการค้า,เกษตรกร ชาวประมง ผู้ล่าสัตว์,ผู้ปฏิบัติงานอาชีพเกี่ยวกับการขนส่ง,**ช่างหรือผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิตฯ,ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบริการ การกีฬา,คนงานซึ่งมิ** ☐ **ได้จำแนกไว้ในหมวดอื่น)** จำแนกตามสถานภาพการทำงาน (นายจ้าง , ลูกจ้างรัฐบาล , ลูกจ้างเอกชน , ทำงานส่วนตัว , ช่วยธุรกิจครัวเรือน) ☐ อื่นๆ (ระบุ).....	☐ สนง.สถิติฯ ประจำจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ สำนักงานจัดหางาน จังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ หน่วยงานอื่นๆ (รายละเอียด).....
2.6 การกระทำความผิดทางกฎหมาย สถิติจำนวนครั้งที่เกิดคดี จำนวนครั้งที่จับกุมได้ จำนวนผู้ต้องหา ☐ ไม่มี ☐ มี (ระบุ)	☐ จำแนกตามปี พ.ศ (ระบุ)..... ☐ จำแนกตามประเภทคดี (คดีอุกฉกรรจ์และสะเทือนขวัญ , คดีประทุษร้ายต่อชีวิตร่างกายและเพศ , คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์ , คดีน่าสนใจ , คดีรัฐเป็นผู้เสียหาย) ☐ อื่นๆ (ระบุ).....	☐ สนง.สถิติฯ ประจำจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ เรือนจำกลางจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ สถานีตำรวจภูธร (รายละเอียด).....

ประเด็นข้อมูล	รายละเอียดเกี่ยวกับการจำแนกข้อมูล	แหล่งข้อมูลที่สามารถค้นหาได้
2.7 การศึกษาของครัวเรือน ☐ ไม่มี ☐ มี (ระบุ)	☐ จำแนกตาม ปี พ.ศ (ระบุ)..... ☐ จำแนกตามสถานภาพในครอบครัว ☐ จำแนกตามเขตพื้นที่ (หมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ) ☐ จำแนกตามเขตการปกครอง (ในเขตเทศบาล/นอกเขตเทศบาล) อื่นๆ (ระบุ).....	☐ สนง.สถิติฯ ประจำจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ หน่วยงานอื่นๆ (รายละเอียด).....
2.8 ศาสนาที่นับถือ ☐ ไม่มี ☐ มี (ระบุ)	☐ จำแนกตาม ปี พ.ศ (ระบุ)..... ☐ จำแนกตามศาสนาที่สำคัญ (พุทธ , คริสต์ , อิสลาม , อื่นๆ) ☐ อื่นๆ (ระบุ).....	☐ สนง.สถิติฯ ประจำจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ หน่วยงานอื่นๆ (รายละเอียด).....
2.9 ข้อมูลสถิติอื่นๆ ของจังหวัดเกี่ยวกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครัว เรือนที่มีเพิ่มเติม ☐ ไม่มี ☐ มี (ระบุ) 1..... 2..... 3.....	รายละเอียดการจำแนก	แหล่งข้อมูล 1.หน่วยงาน..... 2.หน่วยงาน..... 3.หน่วยงาน.....

ประเด็นข้อมูล	รายละเอียดเกี่ยวกับการจำแนกข้อมูล	แหล่งข้อมูลที่สามารถค้นหาได้
3. ข้อมูลสถิติของจังหวัดเกี่ยวกับสาธารณสุขมูลฐานของครัว เรือน 3.1 ลักษณะของที่อยู่อาศัยของครัวเรือน ☐ ไม่มี ☐ มี (ระบุ)	☐ จำแนกตาม ปี พ.ศ (ระบุ)..... ☐ จำแนกตามเขตพื้นที่ (หมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ) ☐ จำแนกตามเขตการปกครอง (ในเขตเทศบาล/นอกเขตเทศบาล) ☐ จำแนกตามลักษณะบางประการของที่อยู่อาศัย (ประเภทที่อยู่อาศัย , ชนิดของวัสดุก่อสร้างที่อยู่อาศัย , การใช้น้ำ , การใช้ส้วม , การใช้เชื้อเพลิงปรุงอาหาร) ☐ อื่นๆ (ระบุ).....	☐ สนง.สถิติฯ ประจำจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ สนง.สถานีอนามัยจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ สนง.สาธารณสุขอำเภอ/จังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ ข้อมูล จปฐ. (รายละเอียด)..... ☐ หน่วยงานอื่นๆ (รายละเอียด).....
3.2.แหล่งที่มาของน้ำดื่ม/ น้ำใช้ ☐ ไม่มี ☐ มี (ระบุ)	☐ จำแนกตาม ปี พ.ศ (ระบุ)..... ☐ จำแนกตามเขตพื้นที่ (หมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ) ☐ จำแนกตามเขตการปกครอง (ในเขตเทศบาล/นอกเขตเทศบาล) ☐ จำแนกตามแหล่งน้ำกินน้ำใช้ (น้ำประปาหรือบาดาลใช้เฉพาะครัวเรือน , น้ำประปาหรือบาดาลใช้ร่วมกับครัวเรือนอื่น , น้ำประปานอกบ้าน , น้ำบ่อหรือน้ำบาดาล , น้ำจากแม่น้ำลำคลองลำธาร , น้ำฝน , อื่นๆ) ☐ อื่นๆ (ระบุ).....	☐ สนง.สถิติฯ ประจำจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ สนง.สถานีอนามัยจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ สนง.สาธารณสุขอำเภอ/จังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ ข้อมูล จปฐ. (รายละเอียด)..... ☐ หน่วยงานอื่นๆ (รายละเอียด).....

ประเด็นข้อมูล	รายละเอียดเกี่ยวกับการจำแนกข้อมูล	แหล่งข้อมูลที่สามารถค้นหาได้
3.3 การใช้ส้วม ☐ ไม่มี ☐ มี (ระบุ)	☐ จำแนกตาม ปี พ.ศ (ระบุ)..... ☐ จำแนกตามเขตพื้นที่ (หมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ) ☐ จำแนกตามเขตการปกครอง (ในเขตเทศบาล/นอกเขตเทศบาล) ☐ จำแนกตามลักษณะส้วม (ส้วมชักโครก , ส้วมซึม , ส้วมชักโครกและส้วมซึม , หลุมถัง , แม่น้ำลำคลอง ทะเลหรืออื่นๆ , ไม่มีส้วมเป็นของตนเอง) ☐ จำแนกตามสถานทางเศรษฐสังคมของครัวเรือน (ผู้ถือครองทางการเกษตร , ผู้ดำเนินธุรกิจที่ไม่ใช่การเกษตร , ลูกจ้าง –ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ วิชาการ บริหาร เสมียนพนักงาน/ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต คนงานเกษตรและคนงานทั่วไป , ผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจ) ☐ อื่นๆ (ระบุ).....	☐ สนง.สถิติฯ ประจำจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ สนง.สถานีอนามัยจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ สนง.สาธารณสุขอำเภอ/จังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ ข้อมูล จปฐ. (รายละเอียด)..... ☐ หน่วยงานอื่นๆ (รายละเอียด).....
2.9 ข้อมูลสถิติอื่นๆ ของจังหวัดเกี่ยวกับสาธารณสุขมูลฐานของครัวเรือนที่มีเพิ่มเติม ☐ ไม่มี ☐ มี (ระบุ) 1..... 2..... 3.....	รายละเอียดการจำแนก	แหล่งข้อมูล 1.หน่วยงาน..... 2.หน่วยงาน..... 3.หน่วยงาน.....

ประเด็นข้อมูล	รายละเอียดเกี่ยวกับการจำแนกข้อมูล	แหล่งข้อมูลที่สามารถค้นหาได้
4. ข้อมูลสถิติของจังหวัดเกี่ยวกับสภาวะสุขภาพอนามัยของครัว เรือน 4.1 จำนวนสถานพยาบาล ☐ ไม่มี ☐ มี (ระบุ)	☐ จำแนกตาม ปี พ.ศ (ระบุ)..... ☐ จำแนกตามเขตพื้นที่ (หมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ) ☐ จำแนกตามเขตการปกครอง (ในเขตเทศบาล/นอกเขตเทศบาล) ☐ จำแนกเป็นรายอำเภอ จำแนกตามสังกัด (สังกัดกระทรวงสาธารณสุข , กระทรวงอื่นๆ , สถานบริการสาธารณสุขภาคเอกชน ☐ อื่นๆ (ระบุ).....	☐ สนง.สถิติฯ ประจำจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ สนง.สถานีอนามัยจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ สนง.สาธารณสุขอำเภอ/จังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ โรงพยาบาลประจำอำเภอ/จังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ หน่วยงานอื่นๆ (รายละเอียด).....
4.2 จำนวนเตียง แพทย์ ทันตแพทย์ พยาบาลและผู้ป่วย ☐ ไม่มี ☐ มี (ระบุ)	☐ จำแนกตาม ปี พ.ศ (ระบุ)..... ☐ จำแนกตามเขตพื้นที่ (หมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ) ☐ จำแนกตามเขตการปกครอง (ในเขตเทศบาล/นอกเขตเทศบาล) ☐ จำแนกเป็นรายอำเภอ และจำแนกตามประเภทสถานพยาบาล (ก. ประเภทบริการทั่วไป 1.รัฐบาล –กระทรวงสาธารณสุข , กระทรวงอื่นๆ 2.รัฐวิสาหกิจ 3.เทศบาล 4.เอกชน 5.องค์กรอิสระ ข.บริการเฉพาะโรค 1.รัฐบาล 2.กระทรวงสาธารณสุข 3.กระทรวงอื่นๆ 4.เอกชน) ☐ อื่นๆ (ระบุ).....	☐ สนง.สถิติฯ ประจำจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ สนง.สถานีอนามัยจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ สนง.สาธารณสุขอำเภอ/จังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ โรงพยาบาลประจำอำเภอ/จังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ หน่วยงานอื่นๆ (รายละเอียด).....

ประเด็นข้อมูล	รายละเอียดเกี่ยวกับการจำแนกข้อมูล	แหล่งข้อมูลที่สามารถค้นหาได้
4.3 .จำนวนและอัตราการป่วยของประชากร ☐ ไม่มี ☐ มี (ระบุ)	☐ จำแนกตาม ปี พ.ศ (ระบุ)..... ☐ จำแนกเป็นรายอำเภอ จำแนกตามสังกัด (สังกัดกระทรวงสาธารณสุข , กระทรวงอื่นๆ , สถานบริการสาธารณสุขภาคเอกชน ☐ จำแนกตามปี พ.ศ และจำแนกตามโรคที่ต้องเฝ้าระวัง 10 อันดับแรก (อุจาระร่วงเฉียบพลัน , ปอดบวม , อาหารเป็นพิษ , ไข้เลือดออก , ตาแดง , ไข้หวัดใหญ่ , ไข้ไม่ทราบสาเหตุ , สุกใส , บิด , วัณโรค) ☐ อื่นๆ (ระบุ).....	☐ สนง.สถิติฯ ประจำจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ สนง.สถานีอนามัยจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ สนง.สาธารณสุขอำเภอ/จังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ โรงพยาบาลประจำอำเภอ/จังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ หน่วยงานอื่นๆ (รายละเอียด).....
4.4 จำนวนผู้ป่วยและผู้ตายด้วยโรคเอดส์ ☐ ไม่มี ☐ มี (ระบุ)	☐ จำแนกตามอำเภอ ☐ จำแนกตาม ปี พ.ศ (ระบุ)..... ☐ จำแนกตามอายุ ☐ อื่นๆ (ระบุ).....	☐ สนง.สถิติฯ ประจำจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ สนง.สถานีอนามัยจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ สนง.สาธารณสุขอำเภอ/จังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ โรงพยาบาลประจำอำเภอ/จังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ หน่วยงานอื่นๆ (รายละเอียด).....

ประเด็นข้อมูล	รายละเอียดเกี่ยวกับการจำแนกข้อมูล	แหล่งข้อมูลที่สามารถค้นหาได้
4.5 อัตราการตาย ☐ ไม่มี ☐ มี (ระบุ)	☐ จำแนกตามอำเภอ และปี พ.ศ ☐ จำแนกตามเพศ และสาเหตุสำคัญ (เอดส์ , โรคหัวใจ , มะเร็งทุกชนิด , โรคระบบทางเดินหายใจ , การฆ่าตัวตาย , โรคไต , ความดันหลอดเลือด , อุบัติเหตุ , หลอดเลือดดำน้ำเหลือง , โลหิตเป็นพิษ , โรคตับ ,วัณโรค , ถูกฆ่า ,โรคเบาหวาน , โรคระบบย่อยอาหาร , โรคติดเชื้อ , ไข้ไม่ทราบสาเหตุ , อัมพาต ,ไข้มาลาเรียทรพิษ ,ภาวะแทรกซ้อนการคลอดและการอยู่ไฟ ☐ อื่นๆ (ระบุ).....	☐ สนง.สถิติฯ ประจำจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ สนง.สถานีอนามัยจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ สนง.สาธารณสุขอำเภอ/จังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ โรงพยาบาลประจำอำเภอ/จังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ หน่วยงานอื่นๆ (รายละเอียด).....
4.6 จำนวน อสม. ☐ ไม่มี ☐ มี (ระบุ)	☐ จำแนกตามอำเภอ ☐ จำแนกตาม ปี พ.ศ (ระบุ)..... ☐ จำแนกตามเพศและอายุ ☐ อื่นๆ (ระบุ).....	☐ สนง.สถิติฯ ประจำจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ สนง.สถานีอนามัยจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ สนง.สาธารณสุขอำเภอ/จังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ โรงพยาบาลประจำอำเภอ/จังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ ข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ (รายละเอียด).....

ประเด็นข้อมูล	รายละเอียดเกี่ยวกับการจำแนกข้อมูล	แหล่งข้อมูลที่สามารถค้นหาได้
4.7 จำนวนแพทย์แผนไทย (พื้นบ้าน) ☐ ไม่มี ☐ มี (ระบุ)	☐ จำแนกตามอำเภอ ☐ จำแนกตาม ปี พ.ศ (ระบุ)..... ☐ จำแนกตามเพศและอายุ ☐ อื่นๆ (ระบุ).....	☐ งานวิจัย/วิทยานิพนธ์ (รายละเอียด)..... ☐ ข้อมูลรายงานของหน่วยงาน (รายละเอียด)..... ☐ ข้อมูลจากการสรุปสัมมนา/ประชุม (รายละเอียด)..... ☐ ข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ (รายละเอียด).....
4.8 ข้อมูลสถิติอื่นๆ ของจังหวัดเกี่ยวกับสภาวะสุขภาพอนามัยของครัวเรือนที่มีเพิ่มเติม ☐ ไม่มี ☐ มี (ระบุ) 1..... 2..... 3.....	รายละเอียดการจำแนก	แหล่งข้อมูล 1.หน่วยงาน..... 2.หน่วยงาน..... 3.หน่วยงาน.....

ประเด็นข้อมูล	รายละเอียดเกี่ยวกับการจำแนกข้อมูล	แหล่งข้อมูลที่สามารถค้นหาได้
5. ข้อมูลสถิติของจังหวัดเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมในการมีบุตร 5.1 จำนวนผู้รับบริการการวางแผนครอบครัว ☐ ไม่มี ☐ มี (ระบุ)	☐ จำแนกเป็นรายอำเภอ จำแนกตามวิธีคุมกำเนิด (ห่วงอนามัย , ☐ ยาเม็ด ,ทำหมันหญิง, ทำหมันชาย , ยาฉีด , ยาฝัง , ถุงยางอนามัย , อื่นๆ) ☐ อื่นๆ (ระบุ).....	☐ สนง.สถิติฯ ประจำจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ สมาคมวางแผนครอบครัวจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ สนง.สาธารณสุขอำเภอ/จังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ โรงพยาบาลประจำอำเภอ/จังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ ข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ (รายละเอียด).....
2.จำนวนคู่สมรสที่ใช้วิธีคุมกำเนิดจากสถานบริการของโครงการวางแผนครอบครัวแห่งชาติ ☐ ไม่มี ☐ มี (ระบุ)	☐ จำแนกเป็นรายอำเภอ ☐ จำแนกตามวิธีคุมกำเนิด (ห่วงอนามัย , ยาเม็ด ,ทำหมันหญิง, ทำหมันชาย , ยาฉีด , ยาฝัง , ถุงยางอนามัย , อื่นๆ) ☐ อื่นๆ (ระบุ).....	☐ สนง.สถิติฯ ประจำจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ สมาคมวางแผนครอบครัวจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ สนง.สาธารณสุขอำเภอ/จังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ โรงพยาบาลประจำอำเภอ/จังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ ข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ (รายละเอียด).....

ประเด็นข้อมูล	รายละเอียดเกี่ยวกับการจำแนกข้อมูล	แหล่งข้อมูลที่สามารถค้นหาได้
สภาพของเด็กปฐมวัยในครอบครัว (อายุ 0 – 5 ปี) 1. ข้อมูลสถิติของจังหวัดเกี่ยวกับพัฒนาการก่อนวัยเรียน/การดูแลสุขภาพของเด็ก 1.1 จำนวนและอัตราการเกิดมีชีพ/การตาย และอัตราการเพิ่มตามธรรมชาติของทารก ☐ ไม่มี ☐ มี (ระบุ)	☐ จำแนกตามเพศ และปี พ.ศ ☐ จำแนกตามประเภท (การเกิดมีชีพ , การตาย , การเพิ่มตามธรรมชาติ , มารดาตาย , ทารกตาย) ☐ จำแนกตามพื้นที่รายอำเภอ และเขตการปกครอง (ในเขตเทศบาล/นอกเขตเทศบาล) ☐ จำแนกตามน้ำหนักแรกเกิด อื่นๆ (ระบุ).....	☐ สนง.สถิติฯ ประจำจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ ข้อมูล จปฐ. (รายละเอียด)..... ☐ สนง.สาธารณสุขอำเภอ/จังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ โรงพยาบาลประจำอำเภอ/จังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ ข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ (รายละเอียด).....
1.2 สาเหตุการตายของมารดาทารก/เด็กเล็ก ☐ ไม่มี ☐ มี (ระบุ)	☐ จำแนกตาม เพศ และปี พ.ศ และอายุ ☐ จำแนกตามสาเหตุการตาย (ถูกฆ่า , อุบัติเหตุ , โรค , ฆ่าตัวตาย , สาเหตุอื่นๆ) ☐ อื่นๆ (ระบุ).....	☐ สนง.สถิติฯ ประจำจังหวัด ☐ สนง.สาธารณสุขอำเภอ/จังหวัด ☐ โรงพยาบาลประจำอำเภอ/จังหวัด ☐ ข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ (รายละเอียด).....

ประเด็นข้อมูล	รายละเอียดเกี่ยวกับการจำแนกข้อมูล	แหล่งข้อมูลที่สามารถค้นหาได้
1.3 การป้องกันโรคให้บุตร/การฉีดวัคซีน ☐ ไม่มี ☐ มี (ระบุ)	☐ จำแนกตามปี พ.ศ (ระบุ)..... ☐ จำแนกตามพื้นที่รายอำเภอ ☐ อื่นๆ (ระบุ).....	☐ สนง.สถิติฯ ประจำจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ สนง.สาธารณสุขอำเภอ/จังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ โรงพยาบาลประจำอำเภอ/จังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ ข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ (รายละเอียด).....
1.4 โรคที่เกิดกับเด็กก่อนวัยเรียน ☐ ไม่มี ☐ มี (ระบุ)	☐ จำแนกตาม พ.ศ (ระบุ)..... ☐ จำแนกตามพื้นที่รายอำเภอ และเขตการปกครอง (ในเขตเทศบาล/นอกเขตเทศบาล) ☐ จำแนกตามประเภทของโรค 10 อันดับแรก ☐ อื่นๆ (ระบุ).....	☐ สนง.สถิติฯ ประจำจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ สนง.สาธารณสุขอำเภอ/จังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ โรงพยาบาลประจำอำเภอ/จังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ ข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ (รายละเอียด).....

ประเด็นข้อมูล	รายละเอียดเกี่ยวกับการจำแนกข้อมูล	แหล่งข้อมูลที่สามารถค้นหาได้
1.5 จำนวนเด็กพิการ ☐ ไม่มี ☐ มี (ระบุ)	☐ จำแนกตามเพศ อายุ และปี พ.ศ ☐ จำแนกตามพื้นที่รายอำเภอ และเขตการปกครอง (ในเขตเทศบาล/นอกเขตเทศบาล) ☐ จำแนกตามลักษณะการพิการ (พิการทางหู , พิการทางตา ,พิการทางจมูก ,พิการแขนขา ,พิการทางร่างกาย , พิการมากกว่า 2 อย่าง) ☐ อื่นๆ (ระบุ).....	☐ สนง.สถิติฯ ประจำจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ สนง.สาธารณสุขอำเภอ/จังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ โรงพยาบาลประจำอำเภอ/จังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ ข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ (รายละเอียด).....
1.6 จำนวนเด็กขาดสารอาหาร ☐ ไม่มี ☐ มี (ระบุ)	☐ จำแนกตามปี พ.ศ ☐ จำแนกตามอายุ จำแนกตามพื้นที่รายอำเภอ ☐ จำแนกตามประเภทของสารอาหารที่ขาด ☐ อื่นๆ (ระบุ).....	☐ สนง.สถิติฯ ประจำจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ สนง.สาธารณสุขอำเภอ/จังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ โรงพยาบาลประจำอำเภอ/จังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ ข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ (รายละเอียด).....
1.7 ข้อมูลสถิติอื่นๆ ของจังหวัดเกี่ยวกับสภาพของเด็กปฐมวัย ที่มีเพิ่มเติม ☐ ไม่มี ☐ มี (ระบุ) 1.....	รายละเอียดการจำแนก	แหล่งข้อมูล 1.หน่วยงาน.....

ประเด็นข้อมูล	รายละเอียดเกี่ยวกับการจำแนกข้อมูล	แหล่งข้อมูลที่สามารถค้นหาได้
2. ข้อมูลสถิติของจังหวัดเกี่ยวกับพัฒนาการในวัยเรียน (5 – 14 ปี) 2.1 การเจ็บป่วยของเด็ก ☐ ไม่มี ☐ มี (ระบุ)	☐ จำแนกตามอายุ ☐ จำแนกตามเพศ ☐ จำแนกตามพื้นที่รายอำเภอ ☐ จำแนกตาม ปี พ.ศ (ระบุ)..... ☐ จำแนกตามประเภทของโรค 10 อันดับแรก ☐ อื่นๆ (ระบุ).....	☐ สนง.สถิติฯ ประจำจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ สนง.สาธารณสุขอำเภอ/จังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ โรงพยาบาลประจำอำเภอ/จังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ ข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ (รายละเอียด).....
2.2 การเกิดอุบัติเหตุ/การบาดเจ็บของเด็ก ☐ ไม่มี ☐ มี (ระบุ)	☐ จำแนกตามอายุ ☐ จำแนกตามเพศ ☐ จำแนกตามพื้นที่รายอำเภอ ☐ จำแนกตาม ปี พ.ศ (ระบุ)..... ☐ จำแนกตามประเภทของอุบัติเหตุ/การบาดเจ็บ ☐ อื่นๆ (ระบุ).....	☐ สนง.สถิติฯ ประจำจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ สนง.สาธารณสุขอำเภอ/จังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ โรงพยาบาลประจำอำเภอ/จังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ ข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ (รายละเอียด).....

ประเด็นข้อมูล	รายละเอียดเกี่ยวกับการจำแนกข้อมูล	แหล่งข้อมูลที่สามารถค้นหาได้
2.3 ภาวะทุพโภชนาการ สถิติเปรียบเทียบน้ำหนัก/ส่วนส่วนโดยเฉลี่ยมาตรฐานกับน้ำหนัก/ส่วนสูงเฉลี่ยของเด็กช่วงอายุ 5-14 ปี สถิติการขาดสารอาหาร ☐ ไม่มี ☐ มี (ระบุ)	☐ จำแนกตามเพศ อายุ ปี พ.ศ และพื้นที่รายอำเภอ ☐ จำแนกตามปี พ.ศ (ระบุ)..... ☐ จำแนกตามอายุ ☐ จำแนกตามพื้นที่รายอำเภอ ☐ จำแนกตามประเภทของสารอาหารที่ขาด ☐ อื่นๆ (ระบุ).....	☐ สนง.สถิติฯ ประจำจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ สนง.สาธารณสุขอำเภอ/จังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ โรงพยาบาลประจำอำเภอ/จังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ ข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ (รายละเอียด).....
2.4 อัตราร้อยละของเด็ก/ เยาวชนที่กำลังเรียน ☐ ไม่มี ☐ มี (ระบุ)	☐ จำแนกตามปี พ.ศ (ระบุ)..... ☐ จำแนกตามอายุ ☐ จำแนกตามพื้นที่รายอำเภอ ☐ จำแนกตามโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา และจำแนกตามระดับชั้น (ม.1 – ม.6) ☐ อื่นๆ (ระบุ).....	☐ สนง.สถิติฯ ประจำจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ สนง.ประถมศึกษาอำเภอ/จังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ สนง.สามัญศึกษาจังหวัด (รายละเอียด)..... ☐ ข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ (รายละเอียด).....